

FAMILIA
Revistă de cultură
Nr. 6 • iunie 2009
Oradea

Responsabilitatea opiniilor, ideilor și atitudinilor exprimate în articolele publicate în revista *Familia* revine exclusiv autorilor lor.

Număr ilustrat cu
lucrări ale artistului plastic
Meșter Cantemir

Pe copertă:

„Închipuire”

Tehnică: acrilic cu material de umplutură,
pânză

**Seria a V-a
iunie
2009
anul 46 (147)
Nr. 6 (523)**

FAMILIA

REVISTĂ DE CULTURĂ
Fondator: **IOSIF VULCAN**
1865

Apare la Oradea

Responsabil de număr:
Ioan Moldovan

REDACTIA:

Ioan MOLDOVAN (redactor-șef)
Miron BETEG (secretar general de redacție)
Mircea PRICĂJAN, Alexandru SERES, Ion SIMUȚ,
Traian ȘTEF

Redactori asociați:

Aurel CHIRIAC, Marius MIHEȚ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Oradea, Piața 1 Decembrie, nr. 12
Telefon: 40-259-41.41.29; 40-770-850068
E-mail: familia@rdslink.ro
(Print) I.S.S.N 1220-3149
(Online) I.S.S.N 1841-0278
www.revistafamilia.ro

TIPAR: Imprimeria de Vest, Oradea

**Revista figurează în catalogul publicațiilor
la poziția 4213**

Revista este instituție a Consiliului Județean Bihor

ABONAMENTE LA FAMILIA

Revista Familia anunță cititorii și abonații că la abonamentele efectuate direct la redacție se acordă o reducere de 30%. Astfel, un abonament pe un an costă 40 lei. Plata se face la sediul instituției - Oradea, Piața 1 Decembrie nr. 12.

De asemenea, se pot face abonamente prin plată în contul RO80TREZ0765010, deschis la Trezoreria Oradea. Abonamentul pe un an costă 60 lei. Redacția va expedia revista pe adresa indicată de către abonat.

Tehnoredactare: S.C. Pixel Media S.R.L.

FAMILIA

CUPRINS

● Editorial		
<i>Ioan Moldovan</i>	- Familia 20	5
● Asterisc de Gheorghe Grigurcu		7
● SPMDR de Al. Cistelean		
	- Sorioara lui Coşbuc	11
● Atropină de Alexandru Vlad		
	- Memento	16
● Nisipul din clepsidră		
<i>Vasile Dan</i>	- Un fenomen discret: cultura vie	17
● Un scriitor, doi scriitori		
<i>Alex. Ştefănescu</i>	- Originalul şi copia	19
● Solilocviul lui Odiseu de Traian Ştef		
	- Povestirea <i>Ţiganiadei</i> după Ion Budai-Deleanu - Cântul III	21
● Explorări de Mircea Morariu		33
● Cronica literară		
<i>Ioan Moldovan</i>	- Strălucirea negrului-pe-negru	37
	- Sufletul liric	
<i>Marius Miheţ</i>	- Plecări interminabile	40
<i>Cornel Munteanu</i>	- Addenda corrige în eminescologie	45
● Poemele acestui număr		
	- Liviu Apetroaie, Mihaela-Claudia Condrat, Petru Covaci, Alexandru Virgil Iordache, Gheorghe Izbăşescu, Lucian Parfene, Viorica Răduţă, Ion Scorobete, Lucian Scurtu	51
	- Profil - Teofil Răchiţeanu	76
	- Premiul Revistei Familia - „Porni Luceafărul...”, Botoşani, 2009 Ioana Miron	87

● Proză		
<i>Radu Aldulescu</i>	- Primăvara sinucigașilor	91
<i>Flori Bălănescu</i>	- „Bughi Mambo Rag”...	100
<i>Daniel Dragomirescu</i>	- Domul invalizilor	105
● Cartea străină		
<i>Vlad Pulescu</i>	- Omul contemporan față cu filosofia	108
● Corespondențe		
<i>Valentin Chifor</i>	- Ștefan Baciu și “țara din gând”	
	- dialog Honolulu-Oradea -	110
● Arte		
Portofoliu - Cantemir Meșter		120
Cronica teatrală de <i>Mircea Morariu</i>		127
Cartea de teatru de <i>Mircea Morariu</i>		137
● In memoriam Magdalena Boiangiu		140
● Local Kombat de <i>Alexandru Seres</i>		142
● Familia - contact		144

Ioan Moldovan

Familia 20

Se vor împlini în curând douăzeci de ani de când „Familia” trăiește în libertate. E o propoziție, aceasta de mai înainte, care, la o primă citire, îți dă ghes să jubilezi. Recitind-o, ești obligat să cazi pe gânduri. Ale mele sunt melancolice, nostalgice, poate cumva întristate. Dintre cei care la cumpăna dintre 1989 și 1990 trăiau, scriau, redactau „Familia”, arzând uleiul individual al spiritului pentru a întreține vigoarea unificatoare a unei publicații de cultură cu un trecut, pe cât de recunoscut, pe atât de angajant, se mai află astăzi în redacție – nu doar în caseta ei, cât mai ales în efortul de a păstra prestigiul dobândit al revistei – Ion Simuț, Traian Ștef și subsemnatul; nu mult timp după '90 veni și Miron Beteg, iar mai încoace ni se alăturară Mircea Pricăjan și Alexandru Seres. Ne-au părăsit rând pe rând, întristându-ne cu plecarea lor întotdeauna prea grăbită, prea pe neașteptate, Crăciun Bejan, Dumitru Chirilă, Tiberiu Ciorba și doamna Elisabeta Variu, contabilă noastră. Deja ieșiți din redacție prin urâcioasa pensionare, dar continuând să țină la revistă și să țină revista, publicându-și scrierile în paginile ei, au plecat la cele veșnice, în cerul unui altfel de cerneli și al altui (în)scris, și Vasile Spoială, și Radu Enescu, și Stelian Vasilescu, și Alexandru Andrițoiu, cel care din 1965 până în 1990 a fost redactorul-șef al „Familiei” celei de a V-a serii. La plecarea fiecăruia, cei rămași, cuprinși de un frison al spaimei, al neliniștii, ne re-adunam, cam în felul în care fac sportivii la centrul terenului apropiindu-și capetele și strigând ceva toți o dată, numai de ei știut, adunându-și și concentrându-și energiile pentru a putea continua demn, eventual a câștiga, un meci ce părea pierdut – și continuam.

Continuăm.

Douăzeci de ani în viața fiecăruia dintre noi înseamnă mult, foarte mult (se poate citi asta și în cărți) – iar multul acesta cuprinde inevitabil tumultul unui relief existențial în care se înscriu și bune și rele, și drepte și strâmbe. În viața „Familiei”, acești 20 de ani trecuți au însemnat în primul rând o istorie pe care aș așeza-o sub semnul strădaniei – împlinite, cred – de a conta valoric cu adevărat în peisajul atât de viu, de pestriț, de solicitant, al vremurilor noastre culturale.

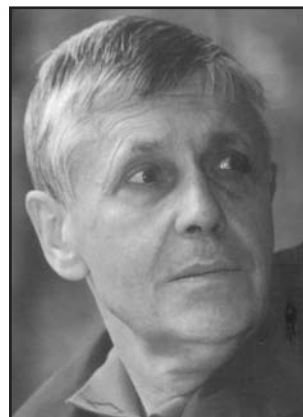
Număr de număr, Zile ale Familiei de zile, saloane după saloane, ritm devenit tradiție a întâlnirilor scriitorilor cu cititorii în folositoare simpozioane, cărți după cărți, lansări după lansări, prezența atâtor scriitori români aici la Oradea, la „Familia” – toate acestea și altele, pe care nu stă răbdarea să le mai (e)numere, acoperă această istorie contemporană a revistei cu o lumină de bună trecere și de plăcută petrecere spirituală.

Intră în „poetica” editorialistă canonul de a aborda un subiect, o temă, o chestiune la ordinea zilei. Din acest unghi, rândurile de față nu fac un editorial. Încă o dată, mă dovedesc a nu avea stofă de editorialist. Nu sunt însă rânduri fără rost. De jur-împrejur, viața – multifacetată cum e ea, proteică în metamorfoze și anamorfoze: politice, sociale, economice, mondene și etțetera – e într-o agitațiune din care mass-media își cu hărnicie și poftă subiectele, discursurile, strategiile prin care confiscă pe bietul om trăgându-l în spectacolul agasant, angoasant, abstruz și absurd al prostului-gust, al frivolității, al bârfei, al luptelor de interese. Într-un atare vertij al prostiei și al ferocității minciunii, „Familia”, precum orice revistă de cultură care-și merită titulatura, poate fi, trebuie să fie, este un „locus amoenus”, cum ar zice latinul, un loc plăcut în care cel ce intră se poate întâlni cu sine și cu celălalt sub semnul confrerii spiritului. Acesta este rostul rândurilor de față: o chemare adresată tuturor celor care *înțeleg* – tânăr, matur, bătrân, scriitor, cititor, om politic, funcționar înalt sau scund, simplu om sub vreme – de a nu-și refuza această șansă de a locui acest loc plăcut, de a-l păstra și a-l perpetua pentru bunăstarea sufletelor noastre.

Libertatea, ca și poezia, este *mai grea*. La 20 de ani de libertate, „Familia” nu-și poate dori decât să-și asume greutatea de a-și continua istoria și destinul.

Asterisc

Gheorghe Grigurcu

Fișele unui memorialist

De ce nu țin un jurnal continuu (am realizat doar câteva începuturi), eu, care, așa zice despre mine, cred că fără presumție, că sînt un „om de jurnal”? Adică un condei cu ispita consemnării imediate, inevitabil fragmentare, nervoase, dornic a respira prin supapele eliberării propuse de însuși caracterul accidental al existenței. Simplu: pentru că viața mea nu e îndeajuns de interesantă. Ce să notez, din desfășurarea ei cotidiană, în Amarul Tîrg? Că am cumpărat pîine și salam, că m-am întîlnit cu factorul poștal sau cu încasatorul de taxe pentru energia electrică? Ori că l-am văzut pe cutare cunoscut... necunoscut, cu care schimb cîteva vorbe din an în Paști? Ori că s-a schimbat profilul magazinului X, că se desfundă strada Y, că din nou ni s-a stricat robinetul de la bucătărie și că nu găsim un meșter care să-l dreagă? Drumurile mele în capitală sînt în ultimul timp atît de rare și durează atît de puțin, încît ar putea fi asemuite apariției unei comete. Ceea ce nu înseamnă că - viața fiind într-un fel pretutindeni aceeași - n-aș avea un anume acces la „banca” ei de date, că nu mi-aș putea alcătui o zonă, fie și modestă, de preocupări, emoții, visuri, decepții, interogații în care să mă regăsesc. Dar prefer a-mi adapta mărturia, „cazului” care sînt, adică a scrie doar atunci cînd simt nevoia, iregular, detașîndu-mă de consemnarea metodică a unui prezent irelevant altminteri decît cel mult prin epura lui. Aceasta e „strategia” jurnalului meu, absent și totodată prezent aidoma unui rîu al cărui curs intră uneori sub pămînt spre a reapărea cînd împrejurările trudnicei sale înaintări o permit.

*

Exemplul lui Mircea Eliade mă îmbărbătează: „Aș scrie un fel de jurnal, dar fără dată și ordine. Amintiri, reflecții, comentarii la propria-mi gândire, la cărțile predilecte. În această solitudine absolută, în acest peisaj dezertic, aș încerca să mă arăt exact cum sînt...” Cu toate că solitudinea marelui Mircea Eliade era nițel diferită de solitudinea modestei persoane a subsemnatului...

*

Două mici prefigurări ale neîmplinirii. Pe la 11-12 ani, cînd locuiam într-o comună din Gorj, uitată de Dumnezeu, am primit vizita - tulburătoare! - a unui tînăr („aducător de ploaie”) dintr-o localitate vecină, care mi-a oferit spre cumpărare un album filatelic, ce mi s-a înfățișat fastuos. M-a tulburat extraordinar. O multicoloră perspectivă deschisă spre lumea largă. O virtuală călătorie în minusculele ambarcațiuni a multe sute de mărci poștale, spre țările lor de baștină, cuprinzînd toate continentele. Prețul cerut li s-a părut însă părinților mei, în acel timp de lipsuri generalizate, prea piperat. Așa încît m-am mulțumit a alege cîteva zeci de timbre, al căror cost era mai accesibil. Dar am rămas cu nostalgia de nealinat a întregului, din care-mi însușisem doar o meschină parte. În cele din urmă, ai mei s-au înduplecat și au trimis după posesorul magnificului clasor... Dar, stupoare, prețiosul obiect fusese deja vîndut! Dezamăgirea încercată atunci îmi arde încă sufletul. La scurt timp după stabilirea noastră la Oradea (aveam 14 ani), am văzut, într-o bună zi, în vitrina Consignației de pe „Corso” (azi se află acolo - se mai află oare? - un Lactobar), o călimară de birou în asociere cu un leu. Și acest obiect, evocator al altor vremi, „burghezo-moșierești”, m-a atras mult. Cu toate că n-aș fi avut posibilitatea de a-l pune atunci într-un loc potrivit - locuiam în condiții de mizerie, patru inși într-o odăiță dosnică, aproape fără nicio mobilă -, țineam morțiș să-l cumpăr „pentru mai tîrziu”, cînd, într-un viitor nebulos, presupuneam că aș fi putut avea un „birou” propriu. Tîrguielile cu părinții, suferind în continuare, în acei ani grei, de-o sărăcie care nu ne îngăduia să cumpărăm decît foarte rar „delicatese”, precum cîteva fructe sau bomboane ieftine, au durat zile bune. Cînd, în cele din urmă, am ajuns la un rezultat favorabil, am constatat, evident, că irezistibilul leu dispăruse. Socotesc pînă acum, în forul meu intim, că cele două întîmplări au avut un caracter simbolic. Sînt două simboluri naive și exuberante încă, pe care le modelez din lutul unei simțiri statornice. Pierderea albumului cu timbre nu anunța oare condiția celui căruia nu i-a fost dat nici o dată a călători peste hotare, blocarea lumii? Iar pierderea leului nu sugera contrastul cu puterea și măreția leonină, umilința, un drum al vieții de-aftitea ori searbăd, nevolnic?

*

Nimic nu poate compensa nerealizările din cuprinsul unei vârste fragede. (Bunăoară, ani de zile, în decursul războiului și ani de zile după, tatăl meu dorea să-mi cumpere o bicicletă pentru copii pe care n-a găsit-o în acele circumstanțe. Nici în ziua când am ajuns, peste decenii, posesorul unei Dacii 1100, n-am fost nici pe departe atât de mulțumit cât aș fi fost, la 7-8 ani, de bicicleta de care n-am avut parte!). Din motivul că raportul dintre părțile vieții și „întregul” ei sunt copilărește magice, dominate de putința părinților de-a se „mări” nemăsurat, de-a juca un rol foarte important, cu neputință de reeditat în ochii unui adult. Copilul e un soi de ucenic vrăjitor ce stăpânește cu sublimă stăpânire forțele ascunse în lucruri, lăsându-se pradă spectacolului miraculos al acțiunii lor imprevizibile, care-l poate fericii sau neferici. Viața infantilă e intensă prin lipsa ei de „logică”, e o umoare pură, supralogică. Din care pricină motivațiile unui insucces îi par inutile. Lipsit de explicații, un insucces e absolut. Noi, „oamenii mari”, trăim tot mai puțin din stări umorale (absolute) și tot mai mult din motivații care tind a se motiva pe ele însele, într-un cerc vicios.

*

Cine a spus că învinșii au totdeauna dreptate? Nu-mi convine această dreptate din oficiu. Prefer o îndreptățire pe care Destinul, oricât de neînsemnată ar fi, să mi-o trimită în plic, pe adresa personală.

*

Refluxul singelui. Acea oboșală subtilă și rece, care nu mai are alternativă, acea demonie *obiectivă*, materială, a ființei ce se desparte cu lentoare de sine. Nu disprețui, totuși, singele, oglindă caldă a unității tale profunde, acest sînge care e, la urma urmei, un „etalon al valorilor metafizice” (O.V. de L.Milosz).

*

Și totuși să nu conțină, pentru subsemnatul, nici un avantaj Amarul Tîrg? Să nu-mi ofere chiar nimic, după ce eu, de bine de rău, i-am oferit o identitate poetică? Socotesc că am putea înclina puțin balanța în favoarea sa. Rene Girard: „Tema morții și renașterii înflorește în regiuni unde schimbările sezoniere sunt inexistente sau reduse la minimum”. Cum ar veni: schimbările sezoniere ale Neantului mic-provincial, agrementat cu cîțiva stropi de pitoresc.

*

Cît de larg poate fi conceptul de jurnal (însemnare diaristică, dar și gazetă), dacă pînă și *Divina Commedia* a fost considerată de către Alfred de Vigny „o extraordinară gazetă politică «florentină»”!

*

Homosexualitatea: un aspect grotesc al sexualității, de care creatorii pederasți încearcă a se scutura fie prin elevație calofilă, analitică sau pur și simplu snobă (Marcel Proust, Jean Cocteau, I.Negoîtescu), fie printr-o postură sfidătoare, mînuind ironia (Oscar Wilde), fie abordînd grotescul însuși (Witold Gombrowicz).

*

Un prieten care s-a “rătăcit”: unul față de care n-am săvîrșit altă eroare decît cea de a-i fi fost leal, de-a fi ținut la el în toate momentele, fără excepție, de-a fi încercat să-l ajut. Oare de aceea, fără măcar să articuleze vreo explicație, mi-a întors spatele? Fără nicio explicație, însă nu și fără un gest lipsit de bărbăție, care, așa cum îl știam, așa cum îl prețuiam, ar fi trebuit să-l coboare în primul rînd în propriii săi ochi. Mi-a fost dat a sorbi și acest pahar al amărăciunii, oferit de o mînă dragă! Au trecut de atunci mai bine de trei decenii, dar nu i-am uitat gustul. Gust intens, direct proporțional cu prietenia nespusă ce i-am purtat-o lui V.L., asupra căruia voi reveni, căci e, vînd-nevînd, un leitmotiv al amintirii mele. Oare să aibă dreptate La Rochefoucauld, atunci cînd ne avertiza că oricît de rară ar fi adevărata iubire, e încă mai puțin rară decît adevărata prietenie?

*

“De ce oare, dintre toate posibilitățile date ființei omenești, iubirea este de departe cea mai bogată și, pentru cei implicați în ea, devine o dulce povară? Deoarece ajungem să ne transformăm în ceea ce iubim, rămînînd totuși noi înșine. Atunci dorim să-i mulțumim ființei iubite și nu găsim nimic care să exprime pe de-a-ntregul recunoștința noastră” (Martin Heidegger către Hannah Arendt).

*

Citindu-l pe X, mă întreb mereu, intrigat, ce proporție există în scrisul său între inteligență și profunzime. Cîteodată e doar inteligent, tîrîndu-și discursul articulat cu nonșalanța unei ingeniozități verbale precum o barcă pe uscat.

SPMDR*

Al. Cistelecan

Sorioara lui Coșbuc

Transilvania de poezie e, pe partea românească, invenția aproape absolută a lui Coșbuc; nu și cea lirică, firește, care mai așteaptă o vreme, dacă nu generația lui Blaga, măcar pînă cresc „sorioarele” lui Coșbuc, toate fete tare duioase și cu inima pusă deplin în liră. Ceva hărnicie cam fără talent l-a precedat, desigur, și pe Coșbuc, dar și el, la rîndul lui, a stîmit apoi un roi de versificatori cam de aceeași teapă diligentă, consacrînd Ardealul în mediocritate. Cu deosebire Coșbuc a vorbit inimii feminine ardelenesti, pe care a mobilizat-o la cîntare generală, după ce i-a pus la îndemîină formula de idilă țărănească. Rar poet, fie el chiar și Eminescu, care să fie urmat de un așa solemn cor de imitatoare devotate, dar, din păcate, niciuna mai răsărită decît alta. E drept că unele s-au bucurat o vreme – deși foarte puțină – de ceva faimă, dar uitarea le-a acoperit pe toate cam la fel de gros și cam la fel de prompt. Ca și Elena din Ardeal bunăoară, Maria Cioban (de la o vreme Cioban-Botiș sau Botiș-Ciobanu) a dispărut pînă și din cele mai scrupuloase dicționare¹, laolaltă cu alte surioare. Și n-au dispărut doar în ultima vreme, cînd memoria literară s-a

¹ Deși în cazul ei ar fi fost mai puține motive „obiective”, căci în 1976 G. Nistor scoate o antologie cuprinzătoare: Maria-Botiș Ciobanu, *Crăiasa Codrului*, Povestiri, versuri, legende, povești, Ediție îngrijită și prefațată de G. Nistor, Timișoara, Editura Facla, 1976. Iar prefața e o monografie concentrată, detaliat documentată. Iar în 1966, la centenarul nașterii poetei, însuși Perpessicius îi dedică un medalion, inclus apoi în *Lecturi intermintente*, Cluj, Editura Dacia, 1971.

* O să mă-ntrebați însă: ce însemnează S.P.M.D.R.?

- S.P.M.D.R. însemnează *Societatea protectoare a Muzelor Daco-Romane*.

sufocat de atâtea nume, ci aproape de îndată ce-au apărut. În 1908, adică la doar trei ani după apariția volumului de *Poezii* al Mariei Cioban (Arad, Tipografia diecezană, 1905), Ovid Densusianu se întreba – și nu doar retoric – „unde sînteți voi celebriți de altădată, voi Ciobani și Ciobance, Cunțani și Cunțance, pe care vă slăveau atîtea glasuri?”². E drept că Ovid Densusianu avea ce avea cu ardelenii încartiruiți în sămănătorism (cam toți la acea vreme) și nu se emoționa deloc la plîngerile lor (iar invazia de după război nu i-a arătat ardeleni care să-l impresioneze măcar prin moravuri, dacă nu prin talent), dar, pe de altă parte, Maria Cioban, săraca, abia debutase (cam înfirziat, nefiind dintre poetele precoce)³, așa că întrebarea venea cam neplăcut, dacă nu devenea chiar crudelă. Dar că Maria Cioban e deja dată dispărută o confirmă, ceva mai tîrziu, în 1936, și Gh. Cardaș, care recunoaște a nu dispune de „date biografice despre această autoare”⁴. (Dar, oricum, mai semnaleză un volum, tot de *Poezii*, apărut în 1927, pe care însă antologia *Poeți de la Semănătorul* nu-l inventariază; volumul a apărut, confirmă G. Nistor în *Tabelul cronologic*, la „Cartea românească” din Cluj, aproape simultan cu *Țara moșilor* din 1928, povestiri, ca să zic așa, folclorizante). De loc din Abrud (n. 1866), de pe unde va și culege legendele literaturizate apoi în *Țara Moșilor. Legende și credințe*, vol. I – dar singurul (Arad, Tipografia Diecezană, 1928), și nepoată de tribun de-al lui Iancu, Maria Cioban a învățat (nu fără greutate)⁵ la școli bune (universitatea la Cluj și Budapesta) și a fost apoi profesoară pe unde s-a putut, iar mai la urmă în Sibiu și Arad. La Arad o cunoaște, după război, și Perpessicius, proaspăt profesor la „Moise Nicoară”, „pe falnica doamnă”⁶. Peste tot a făcut și fapte bune, de militantă și întemeietoare. Și-a trăit dispariția din literatură pînă destul de tîrziu, în 1950⁷.

Bineînțeles că Maria Cioban nu era decît o altă „surioară de-a lui Coșbuc”⁸, și încă una „înzestrată cu mai puțin temperament artistic” decît Maria Cunțan⁹, ceea ce nu era neapărat de rău, căci Maria Cunțan avea mult, în viziunea lui Chendi. Oricum, amîndouă, zice Iorga, fac faima nouă a Ardealului, căci „acum, în urmă, Ardealul românesc are în Maria Cioban și Maria Cunțan cîntărețe de cari se poate mîndri”¹⁰. Și-n plus, Maria

2 Ovid Densusianu, *Opere*, VI, Ediție critică de B. Cazacu, Ioan Șerb și Florica Șerb, București, Editura Minerva, 1985, p. 320-321.

3 A debutat abia la 32 de ani, cf. *Studiu introductiv* de G. Nistor, ed. cit., p. 19.

4 Gh. Cardaș, *Poezii și prozatorii Ardealului pînă la Unire*, (1800-1918), Antologie și studiu, București, Editura Universala Alcalay & co, /f.a./, p. 494.

5 G. Nistor, *op. cit.*, p. 8.

6 Perpessicius, *Lecturi intermitente*, Cluj, Editura Dacia, 1971, p. 61.

7 Datele biografice sînt luate de la G. Nistor.

8 Ilarie Chendi, *Scrieri*, II, Ediție, note și comentarii de Dumitru Bălăeș, București, Editura Minerva, 1989, p. 66.

9 Ilarie Chendi, *Zece ani de mișcare literară în Transilvania*, 1890-1900, Oradea Mare, Tipografia Iosif Lang, 1901, p. 38.

10 N. Iorga, *O luptă literară*, I, Ediție de Valeriu Răpeanu și Sanda Răpeanu, Studiu

Cioban se distinge prin originea ei sănătoasă, reprezentând „tipul sănătății femeii crescute în aerul înviorător al brazilor. Și această sănătate o găsim și în versurile dînsei, în care dragostea pentru tot ce e senin constituie nota principală”¹¹. E drept că „înjghebarea versurilor, în general, e primitivă”¹², dar măcar „Doamna Cioban scrie în limba poporului și despre popor”¹³, iar când e vorba de cochetăria țărănească și de iubirea populară din idile n-o întrece nimeni - „afară de Coșbuc”, firește - , căci „nimeni n-a scris bucăți de felul acesta, o descriere atât de justă a dragostei rustice”¹⁴. Din păcate, printre idile „se mai găsesc însă și bucăți de lirică subiectivă, foarte slabe”, din pricină că „nu e aici nici adevărata naivitate, nici cugetarea originală”¹⁵. Mai bune erau, pentru Iorga, poveștile „alcătuite în versuri lungi, puternice și destul de armonioase”¹⁶, altminteri calchiate, la metru, după Eminescu: „De demult, când cursul vremii era încă la-nceput/ Și când Domnu’abia făcuse tipul omului de lut;/ Când a vecinicii cale se părea abia croită,/ Și când soartea omenirii nu era încă ursită, -/ Pe atunci, p’acele vremuri, vremuri dulci și fermecate,/ S-a zidit din spumă albă, o feerică cetate” etc. (*Crăiasa codrului*)¹⁷. Sînt un simplu soi de legende etiologice (*Tămîița*, *Hortensia*), încreștinate și românizate. Cum, bunăoară, *Tămîița*: „Numai mîndra Tămîița e tot verde ca odată,/ Și de fiicele române îngrijită și purtată./ Și la ori-ce sărbătoare și Duminecă să știe,/ La biserică e dusă și ea’n sfînta Liturghie”. Dar sînt poemele în care Maria Cioban se abate de la regula versificației lui Coșbuc, pe care de altfel o respectă cu scrupul, întrucît „n-a scris nici odată alt ceva de cît imitații mai mult sau mai puțin reușite după poeziile compatriotului ei Coșbuc”, cum zice un alt compatriot de-al Mariei Cioban¹⁸. (Deși nu toată lumea e chiar de acord; bunăoară, Perpessicius, pentru care „înfrîurirea poeziei lui Coșbuc în poezia Mariei Botiș-Ciobanu nu e servilă, nici exclusivă”; de exclusivă nu-i, ce-i drept, exclusivă)¹⁹. Prea mult nu contează; dacă poezia Mariei Cioban suferă de ceva (și suferă, desigur, foarte grav, de mediocritate), nu e de influența totală sau parțială a lui Coșbuc.

Totuși, între ardelence, Maria Cioban e cea mai reținută la lirica de inimioară, fiind mult mai predispusă la lirismul pedagogic decît la

introduktiv, note și comentarii de Valeriu Râpeanu, București, Editura Minerva, 1979, p. 22.

11 Ilarie Chendi, *Scrieri*, II, p. 66.

12 Idem, p. 67.

13 Idem, ibidem, p. 66.

14 Idem, ibidem, p. 67.

15 N. Iorga, *op. cit.*, p. 165.

16 Idem, p. 164.

17 Citatele din ediția *Poezii*, Arad, Tiparul tipogr/afiei/ diec/ezane/ gr/eco/-ort/odoxe/rom/âne/, 1905.

18 Sextil Pușcariu, *Cinci ani de mișcare literară (1902-1906)*, București, Editura Minerva, 1909, p. 70.

19 Perpessicius, *op. cit.*, p. 65.

confesiunile de amărăciune. Iar educațiunea pe care o fac versurile ei e deopotrivă națională, creștină și morală; nu separat, firește, ci laolaltă. *Moartea Burului*, de pildă, le strânge pe toate trei în vers eroic, dînd îndemnuri bune, precum *Decebal către popor*, cu limbă de moarte: „Fiți voi cu grije dar, vă rog, în toate să fiți una,/ Și ca frații vă uniți în fapte totdeuna;/ Mici patimi, ură, pismuiri, în voi să nu răsară” etc. Profesoară cu chemare, redactînd ample lecții de dirigenție literară despre „iubirea de neam”, „lux și aroganță”, „prietenie” etc. (în *Scrisori către eleve*, ajunse, în 1926, la ediția a III-a, scoasă de Cartea românească din Cluj), Maria Cioban face și-n versuri același tip de educație, scriind ca-n albume, cu delicatețe și bune intenții: „Aur, perlă prețioasă/ Este prietenia bună,/ Două scoice încleștate/ Țin mărgeaua împreună.// Scoicile sunt două inimi/ Care sincer se iubesc,/ Cei ce vreau să fure perla,/ Inimile le zdrobesc” (*Prietenie*). Educația morală e creștină desăvîrșit și, ca toți sămănătoriștii, Maria Cioban se sperie de moravurile decăzute de la oraș, unde „Milă? Suflet? Nu-i la modă!/ Totul e mașinărie!/ Vorbe dulci se spun de față,/ Iar de dos? – Fătărmicie”. De bună seamă că poeta abia apucă să fugă: „Eu cu gîndul meu departe/ Fug și-n fugă m-aș tot duce,/ Pîn’la satul cel cu brazii,/ Și cu murmurul cel dulce” (*La oraș*). Pe cînd la sat, firește, totu-i reverie curată și oțium din cele mai plăcute („Mi-e dor pe mușchiul moale/ Sub brazii umbroși să șed,/ Paiangenit în zare/ Sătuțul meu să-l văd”) iar gîndurile iau întotdeauna calea bună: „Atunci o romoniță,/ Să-mi spună dorul meu,/ Și-apoi să laud tainic/ Pe bunul Dumnezeu” (*Mi-e dor*). Mai văzînd apoi stricăciunea lumii, Maria Cioban, care suferă de un complex de curățenie (morală, firește), e gata să fugă și din lume: „Nu-mi sparg capul cu vîrtejul/ Veseliei la comandă -/ Nici nu mă impoartă vorba,/ Celora din – contrabandă.// ...// Și retrasă – prin fereastră/ Să văd lumea din afară,/ Cum aleargă după gloriei,/ Și se-narcă de ocară” (*Le fereastră*). Curate la inimă i se par doar flirturile țărănești, care, ce-i drept, se încheie cu nunți iuți: „- Leana!... Zău?... M-ai zăpăcit.../ Cum fu vorba de plătit?.../ Dă-mi arvună!... Vezi așa!.../ Leano! – Cînd ne-om cununa?/ Leana rîde -/ Bade, cînd vrei dumneata!” (*Cercuitorul*). Sînt și Don Juani chiar cu mai mare succes decît acest ciubărar pe care-l admira Chendi (dar și Perpessicius) pentru curățenia de sentiment (iar pe poetă pentru sinceritatea de exprimare); e unul, de pildă, în *Trei de-odată*, care nu știe pe cine să aleagă între Lina, Ana și Maria, așa că-i transferă dilema mamică-sii. Altul, din păcate, s-a îndrăgostit de una care „nu-i de legea românească”, ceea ce tare o amărăște pe mamă (*Grija mamei*), care, educată la poezia Mariei Cioban, ar vrea noră de aceeași lege. În general însă necazurile astea sînt văzute cu simpatie și nu sînt bănuite de necurăție. Dar iubirile mari, provocatoare de extaze, sînt cele cu natura, cum e cea dintre „mîndra copiliță/ ca floarea cea de crin” și „părăul” cel zglobiu, care dezvoltă o adevărată reverie senzuală de îmbăiere: „Se leagănă-n tăcere/ Tot codrul înflorit/ Și tot pămîntul pare/

De dragoste robit,/ Învingă de iubire,/ Ea mînilor-și întinde/ Și surizînd prin valuri,/ Pe după gît îl prinde" (*La scaldă*). Pudice cînd e vorba de iubirile lor, ardelencele își arată senzualitatea clandestin, în alegorii cu natură. Se vede însă că o reverie de baie transcrie aici Maria Cioban. (Suriocarele ei din postmodernism vor face deschis duș cu iubiții, dar deocamdată nu e momentul unei așa dezinhibări tranșante).

„Bucățile de lirică subiectivă” care nu-i plăceau lui Iorga nu-s, de fapt, așa multe. Maria Cioban evită să ia asupra-și sentimentele și preferă să le „obiectiveze” și să le transfere pe seama personajelor, coșbuciene toate. Despre ce are ea în sufletul său vorbește chiar puțin, păstrînd o aspră regulă de decență; la o adică Maria Cioban poate trece liniștit drept poetă non-confesivă. S-ar putea însă înțelege, din cele două-trei piese consacrate inimii, că are sufletul chinuit, că scrie – „toarce” – din „războiul” inimii și că cerneala – sau băteala ei – e pură suferință abundantă: „De cînt și eu vr’odată./ Nu cînt eu nimănui;/ Ci dacă cînt vr’odată./ Eu cînt războiului./ El știe bine dorul./ Ce țeș în gîndul meu/...//E gata pînza toată./ Dar eu în gîndul meu/ Tot țeș a mea iubire./ Și cînt și plîng mereu” (*Cîntec*). Ca toate celelalte „suriocare”, și Maria Cioban crede în blestemul lirei; și crede, mai ales, că nu face altceva decît să transcrie un martiriu de amor (luîndu-i-o, pe alături, înaintea lui Blaga, cu „amare foarte sînt toate cuvintele”, fiindcă ele sînt lacrimile celor „ce-ar fi vrut să plîngă” și n-au putut; și la Maria Cioban, ca și la celelalte rugătoare ardelene, cuvintele sînt lacrimi curate; desigur, numai din sentiment, nu și din metafizică): „Cînd plîng, a mele lacrimi/ Se varsă pe hîrtie;/ Iar dorul și durerea/ Se face poezie.// Și n-am nimic în lume/ Mai drag și scump să-mi fie./ Ca lacrimile mele/ Vărsate pe hîrtie” (*Lacrimi*). Vocațiile, precum se vede, se suprapun: iubire și suferință sînt totuna iar suferință și scris, la rîndul lor, sînt și ele totuna. Numai că Maria Cioban se prezervă în discreție, preferînd versul pozitiv, educativ. Sau pe cel patriot, ca-n interminabila „baladă istorică”, prefăcută popular, dedicată lui Iancu – *Craiu Munților*. G. Nistor, care strînge și alte poeme decît cele din ediția din 1905, constată că-n multe din ele „naivitățile și banalul omoară foarte des fiorul poetic”²⁰. Foarte des, într-adevăr. Dar baremi unele, mai iredente, i se par recuperabile. Precum *Arieș cu unda creață*, care, prin „cufundarea în suferința colectivă” „îi smulge” poetei „acorduri grave și cu largi rezonanțe”²¹. Dar unde asemenea acorduri și rezonanțe în versuri de acestea (și altele la fel): „Rîuleț cu unda creață,/ Craiul basmelor din crîng,/ Spune-i lumii ca să știe/ Neamul pentru care plîng”?! Căci de unde nu-i...

Poeta nu scrie grozav, e drept; ba din contră; dar nici Lamartine, Goethe și alții nu scriu mai bine cînd sînt traduși de ea (originalele sînt presărate cu cîteva traduceri). Au, probabil, cu toții o problemă de nivel ardelean.

20 G. Nistor, *op. cit.*, p. 20.

21 Idem, p. 21.

Atropină

Alexandru Vlad

Memento

Silueta lui subțiratecă, aplecată de parcă ar fi încercat să-și accelereze mersul, sau mai degrabă să dea impresia că e grăbit, că are un rost în angrenajul unei lumi la care nu-i prea înțelegea rostul și care îi dădea deseori de înțeles că e oarecum de prisos: cine are nevoie de un latinist pătimaș și intransigent, contestatar și contestat în branșă, unul care nu lucrează pentru Biblioteca Academiei sau pentru Institutul de Istorie ci pierde vremea prin crâșme și parazitează în redacția unei reviste de cultură?

Am avut întotdeauna impresia că Vasile Sav trăiește în paralele mai multe vieți. Era un latinist atât de împătimit încât doctele lui traduceri parcă nu se îndurau, sub pana lui, să treacă totul, cu arme și bagaje cum se spune, în limba română contemporană. Își făceau mai degrabă bivouac într-o română etimologistă, pe care el o considera soluția ideală. Evident, urmau polemici cu latiniști ceva mai democrați (adică mai vulgari, ar fi spus el) pe care le ducea nemilos folosind șrapnelele gramaticii latine.

Mai era pescar pătimaș. O vreme această îndeletnicire a lui mi-a rămas secretă. Evident că e plină lumea de pescari pătimași, or mai fi și latiniști dedicați (tot mai puțini – să recunoaștem asta), dar rarisim în una și aceeași persoană!

Și când se sătura de dicționare bântuia cârciumile, nu ezita să tapeze de bani pe careva din somitățile orașului dacă se nimerea să-i iasă în cale, dar mai mult ca sigur că din ce primise era generos cu indivizi din lumea celor care pierduseră totul înafara de masa umedă a vreunuia din acele localuri în care multora nici nu ne-ar fi trecut prin gând să intrăm.

Și aceștia au venit la înmormântarea lui Vasile Sav și la masa care a urmat și, credeți-mă, s-au comportat cu o discreție și decență de la care mulți dintre noi am fi avut de învățat. Și atunci am fost o clipă gelos pentru respectul pe care i-l arătau și pentru modul cum îi cinsteau memoria.

Nisipul din clepsidră

Vasile Dan

Un fenomen discret: cultura vie

Zona de excelență în cultură este creația, creatorul și Uniunile de Creație Profesionale (literatura la zi, artele vizuale complexe, creația în muzică, inclusiv în interpretare, în teatru așijderea). Toate acestea nu pot fi măsurate cu șublerul și rigla, oricâte iluzii scientiste l-ar potopi pe sociologul de serviciu, altfel bine plătit. Sociolog care – musai doctor – în raport cu aceasta, cu cultura vie, rămâne tot un chibiț de pe margine, tot un frustrat, tot un contabil, ce-i drept unul care știe să paraziteze cu folos personal această zonă fecundă. Ceea ce poate face, întâi și întâi, sociologul, care măsoară cu sfoara și cântărește cu ocaua cultura, se restrânge la zona de consum cultural (la cultura înțeleasă ca adjuvant digestiv, ca vinul, ca excitant fiziologic, ca distracție sadea pe la ospețe vechi și postmoderne, numite acum și „festivaluri”, „concerte”, inclusiv electorale). Apoi, el, sociologul, poate măsura instituții (structuri în fond birocratice) care administrează, conservă sau difuzează, diseminează cultura (biblioteci, muzee, galerii, cămine culturale, biserici, școli, cluburi, librării, cinematografe, unele zone mass-media, spații publice convertite intempestiv la desfăț cultural).

Există însă ceva ce îi scapă până și lui, celui care măsoară și cântărește cultura. (Apropo, obiceiul acesta, al măsurării ei minuțioase, a venit din America în Vestul Europei. Mai puțin poate în Franța, țară conservatoare cultural, care păstrează încă un cult intact al creației vii

și al creatorului ei. Acum, iată, obiceiul cu pricina, poposește, impetuos, și pe plaiurile noastre). Așadar ce-i scapă sociologului de serviciu, expert în strategii culturale? Doar esența, miezul culturii, valoarea ei: o poezie indicibilă, nașterea ei, misterul nevoii ei interioare, uneori mai mari pentru celălalt, pentru cititor, decât chiar pentru cel care, inspirat, o creează. O proză, cu lumea ei ficțională mai vie, mai adevărată și mai expresivă decât cea reală. O piesă de teatru genial regizată. O pictură, o grafică, o expresie sculpturală ca un stigmat al ființei. O muzică care te cutremură. Și, poate, mai presus decât toate acestea, îi scapă geometrului în imponderabilele culturale de azi cea mai prețioasă instituție a culturii: creatorul viu și haloul lui de lumină pe care discret și generos o împrăștie în jur. În absența lui cultura își pierde nu doar reperul, punctul său de sprijin, ci și rațiunea ei intimă de a fi.

Un scriitor, doi scriitori

Alex Ștefănescu

Originalul și copia

Am văzut-o odată pe Ana Blandiana făcându-și cercei din ciorchini de cireșe. (Eram la Onești, la Zilele „G. Călinescu”, și primarul orașului avusese ideea să ne invite pe noi, scriitorii din București, (care nu vedeam toată ziua decât „piatră pe piatră”), într-o livadă. Ana Blandiana, brunetă, cu fructele roșii la urechi, părea o zeiță a livezii.

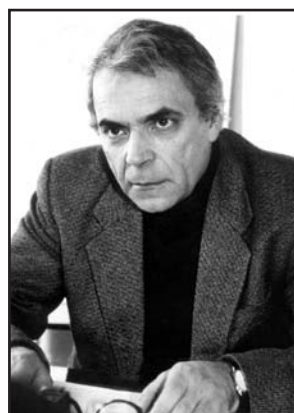

Întors la București, am povestit episodul – fără să-mi pot ascunde entuziasmul – unei poete ambițioase și lipsite de talent. Ea s-a dus imediat la frigider (ne găseam în locuința ei), a luat de acolo cireșe și și-a făcut la rândul ei cercei.

Peste câteva zile aveam să aflăm că, din cauza cireșelor reci, s-a îmbolnăvit de otită.

*

Pe vremea când locuia într-un bloc din Berceni, Nicolae Manolescu a fost supus unei stricte supravegheri de către Securitate. Mai exact, s-a luat hotărârea să fie strict supravegheat. Iată însă că echipajul care a primit misiunea să-i instaleze microfoane în locuință și să-i asculte apoi convorbirile, la o

stație dintr-o mașină parcată în apropiere, a greșit adresa. A luat în considerare un apartament dintr-un bloc vecin. Drept urmare, o lungă perioadă, tot ce a spus – în discuțiile lui cu nevasta sau la un pahar de băutură, cu prietenii – un muncitor de la IMGB a fost ascultat, înregistrat, transcris și interpretat ca aparținând lui Nicolae Manolescu.

Primind rapoartele, generalii credeau că Nicolae Manolescu

folosește în conversațiile lui un limbaj cifrat. „Șeful de secție”, de exemplu, mereu incriminat de muncitor, nu putea fi, în lectura lor, altcineva decât Nicolae Ceaușescu.

*

Câțiva ani la rând, prin deceniul opt, un escroc sentimental a cucerit cele mai frumoase femei din Ardeal prezentându-se drept Augustin Buzura. Cumplită nedreptate! În timp ce impostorul se bucura de favorurile femeilor, Augustin Buzura trudea din greu, la masa de scris, și îi alimenta cu noi cărți succesul.

Traian Ștef

Țiganiada
sau
Tabăra - Țiganilor

Cîntul III

În care este arătat Parpangel cum le cîntă celor din pădurea vrăjită cîntece de dor, de petrecere și de jale și cum vede el o copilă frumoasă, rămînînd cu privirea pierdută în stele, iar Florescu povestește alte întîmplări cu țiganii din tabără, despre alte puneri la cale ale lui Vlad și despre faptele lui înalte.

De această dată Ioan Deleanu avea mai mulți ascultători. Veniseră nu numai cărturari ai Episcopiei, ci și scriitori din Oradea Mare, dintre care atrăgea privirea un finăr neliniștit, care vorbea mult și gesticula. Acesta făcu invitația ca o viitoare întîlnire să se desfășoare la casa lui din Podgoria, casă de proprietar de vii, în a cărei pivniță era o sală pentru degustări, cu pereții acoperiți de mucegai gros cît un lat de palmă. Se adusese deja un rînd de scaune în spatele celor care stăteau la masă. Unii își găsiseră loc la loja de sus, care înconjura tot spațiul, ca la teatru, protejată cu balustradă din lemn de trandafir.

Povestitorul începu și de această dată cu invocația către muză, în loc de rugăciune.

Ia curmă-ți tu odihna lină și plăcută, o, muză, și privește cum se ivesc zorile cu albul lor înroșit și privirea senină, alungînd ceața cernită a nopții, cum viitorul luminos se închină soarelui ca unui leu deșteptat din somn. Vino, muză, să pornim iar în călătorie, că mult drum ne așteaptă, multe cărări avem de bătut. Mai ales despre Parpangel ar vrea să știe mulți ce mai face și e chiar la rînd a povesti despre el.

Tocmai cinase. După ce și-a astîmpărat foamea și setea s-a întors la adunarea de petrecăreți care l-au îmbrăcat în veșminte noi, sclipitoare, și l-au pus să cînte mai departe. El se purta ca un măiestru

cîntăreț, nelipsit la ospetele mari, ca unul din vechime care-l lăuda pe Marte și armele acestuia. Acuma voia să-l dezmierde în cîntec pe fiul Sfintei Vineri și să desfete toată tovărășia cu cîntece de dragoste, pline de simțire aleasă, line, tînguitoare. Cronica de la Cioara reproduce cuvintele lui.

- Aici, interveni Petru Maior, trebuie să lămurim cum e cu Sfînta Vineri. Vinerea înseamnă ziua dragostei, căreia latinii îi zic Venus, sau Venera, iar grecii, Afrodita. Pentru noi este ziua Venirii amintirilor, a dragostei, iar fiul ei este Amor, sau Libov, cum îi spun slavii.

- Iar cuvîntul măiestru, își spuse și partea lui Filologos, e curat românesc, însemnînd meșter iscusit, măiestru, virtuoz.

Iată textul cîntat de Parpangel așa cum este reprodus în cronica de la Cioara:

„Iubiți, voi, suflete muritoare,
Că prima lege-i dragostea
Pentru tot ce există sub soare.
Nimic nu e fără ea.
Nimeni nu merită să trăiască
Defăimînd această lege firească.

Tot ce simte, se mișcă, visează,
Tot ce-nverzește, dă-n floare și crește,
Cu dragoste se-mbrățișează,
Cu dulce dor, se leagă, se unește.
O, Amor, toate ți se închină ție,
Și jertfe ți-aduc, cu bucurie.

Pe această lume trecătoare
O scoase dragostea din haos
Și nu-i suflă lumină, oare,
În starea rece de repaos?
Așa a fost întii să fie
Cele născute,-n armonie.

Toate făpturile de pe pămînt
După această lege viețuiesc,
În dragoste fac legămînt.
Ba stelele-ntre ele-și spun cuvîntul
Și cerul cu pămîntul și mările cu vîntul.

Toate-n văzduh ce-s zburătoare,
Toate ce-n mări înoată și se-alină,
Cele ce stau pe-a lor picioare,
Cuprinse-s de patima lină
A dragostei ce dă fiori
Ca roua dimineața-n zori.

Numai voi, muritori de rînd,
Defăimați astă patimă blîndă,
Ferindu-vă de ea în inimă și-n gînd,
Ca de o trimisă osîndă.
Ah, săracă omenire deșartă,
Cum firea te rabdă, te iartă?!

Voi, dar, care-aveți inima bună
Și limpede minte cerească,
O, dragilor, iubițivă-mpreună
În astă viață trupescă,
Pînă sînteți în putere și stare,
Că viața-i scurtă și trecătoare.

Vezi cele paseri pe rămurele
Jucîndu-se, cum vesele cîntă,
Cum ard de dragoste și ele
Într-a naturii lege sfîntă.
Uitațivă cum gînguresc și zboară
În doi ca unul, soț și soțioară.

Să iubim, dar, și noi, pînă-n obraz
Ne urcă sîngele-n roșeață,
Pînă nu dăm de marele necaz,
Pînă avem logodnică și soață.
Că vîrsta scapătă și vremea zboară
Și nu se-ntorc a doua oară.

Să iubim că timpul acuși trece,
Și zilele ni se-mpuțină.
Mai bine-n dragoste a le petrece
Să nu ne prindă vremea cea bătrînă
Ce-aduce mădularele neputincioase,
Și junghiuri, tuse și dureri de oase.

Să iubim pînă-n vinele tinere
Saltă sîngele și se revarsă,
Pînă mai avem de minte tinere
Și inima nu ni-i de doruri arsă.
Că n-am iubit atunci, odinioară,
Cînd n-om putea, mult rău o să ne pară.

Să iubim acum, cînd Amor ne priește,
Cînd Venera ne mîngîie și-mbată ,
Pînă cînd cu drag ne zîmbește
O tinărară cu nuri și inima curată.
Pînă cînd dragostele ne caută,
Ca să nu ne pară rău vreodată.

După cîntări de ceteră și-n horă
Să ne prindem, de mîină,
Tot iubitul cu a lui soră,
Spre care simte dragoste lină
Și să strigăm toți cu bucurie
Vie zeul Amor, Amor să vie!"

După acest ultim îndemn, toți l-au aclamat, bătînd din palme, tineri și tinere, cu rugămintea să le mai cînte o dată și strigau în cor, cu veselie, ultimul vers, „Vie zeul Amor, Amor să vie”. Nici ascultătorii episcopali nu rămîneau neatînși.

- Oricum îți va fi părut ție, vere Stultissimus, reacționează primul Onochefalos, mie-ncepe a-mi plăcea poetul și mai vîrtos ce zice aici, pe urmă.

- Gîndurile și mie-mi plac, vere, dar stihurile mi se par cam naive și împleticite. Dacă voi avea vreme, voi rescrie această cîntare să ne-o cînte țiganul nostru și vei vedea că altfel o să sune.

- Dar dacă a cîntat Parpangel așa, intervine Simplissimus, e, totuși, un cîntăreț măiestru și un bun poet.

- Păi dacă toate erau scrise, cum să nu fi cîntat? Onochefalos era mai departe nemulțumit.

Mesenii vrăjiți închinau cu paharele pline, iar Parpangel își juca mai departe rolul. Se gîndea la o cîntare a lui Pintilie care avea mare succes nu numai între țigani, ci și la nunțile și petrecerile de români.

„Vinu-i dulce, rod de rai,
Dat de Domnul pe pămînt,
Între roade este crai
Între oameni, pururi cînt.

De băut îmi vine dor
Tu mă-mbii cu plin ulcior.

Ești mirul cel sfînt și-ales
Ce viață dai și vesel hohot
De la cel tînăr la cules
Pînă la bătrîn și preot.
Să bem, să închinăm paharul plin
Trăiască toți cei ce beau vin!

Putere dai tu celui slab
Și leac bolnavilor le dai,
Celui sărac și celui dalb
La fel în calea lor tu stai
Le-aduci roșeața în obraz
Și chef de viață și de haz.

Nu-i nimeni trist dacă bea vin
De toate uită, de necaz,
De biruri și de-amar pînă,
Orice mișel e un viteaz.
Să bem, să închinăm paharul plin,
Trăiască toți cei ce beau vin!

Veniți cu toții la cerescul must,
Să ne bucurăm noi bînd și închinînd,
Un pahar de sete, altul pentru gust,
Al treilea de chef, al patrulea cîntînd,
Al cincilea-i destul, ce vine-i de prisos,
Al șaptelea-i fără folos.”

- Aici se vede că și cîntărețul nostru era iubitor de vin, gata să bea șapte pahare. Pentru că numai un băutor adevărat poate bea șapte pahare, adică mai mult de o oca, sau un litru, după măsura de astăzi, interveni Onochefalos.

- Cine știe despre ce pahare vorbește el, poate unele mai mici, medită Formosus.

- Am aflat însemnat pe original, la margine, că după dreapta măsură pe care a înțeles-o poetul, asta înseamnă o oca și jumătate și că pentru acele vremuri nu era mult pentru că oamenii erau mai tari decît acum, lămuri Eruditus.

- Dar mi se pare că aceste versuri sînt altfel decît cele dinainte, parcă mai ferchezuite, se miră Petru Maior.

La care Onochefalos zîmbi ștregărește. Pusese între paginile lui Ioan Deleanu o variantă a cîntecului de laudă a vinului care se cînta în acele vremi, iar Ioan Deleanu o citise complice. Apoi reluă povestirea, fără a lămuri, el, lucrurile.

Cînd și-a terminat Parpangel cîntecul, toți au dat paharele pline pe gît, cîntînd refrenul care le plăcea mult: „Să închinăm, să bem paharul plin/ Trăiască toți cei ce beau vin!” Atunci s-a apropiat de el o tînără cu fața acoperită într-un văl, tristă, care nu ajunsese de mult acolo și l-a rugat să cînte una de jale, care îi place lui mai mult. Apoi s-a întoars ca și cînd nu ar fi vrut să fie recunoscută, iar Parpangel și-a acordat alăuta și a început să depene o jalnică poveste:

Pentru sufletele voastre bune și pline de simțire, pentru inimile voastre duioase, voi povesti despre dragostea dintre Ileana și Arghir, despre patima și pătimirea acestei perechi alese. O, muză, tu care stai sub măgura cerului în haina ta albastră, cîntîndu-i lui Amor acompaniată de vioara ta măiastră, dă-mi putere să cînt și eu despre două suflete îndrăgostite și necazurile lor. Lasă desigurile umbrelor și coboară lîngă mine să-mi aduci aminte dragostea fierbinte a lui Arghir, dorul și amarul celor doi pînă au ajuns să se-nfîlnească. Tînărul Arghir rătăcea prin țări străine, orașe, sate, întrebînd zadarnic unde se află Cetatea Neagră. Nu știa nimeni, nici mic, nici mare, să-l îndrepte spre calea cea bună. Așa a ajuns într-o vale adîncă. Obosit, cu mintea tulburată și inima străpunsă de dragoste, de necaz, de dor, de jale, a descălecat, a smuls sabia din teaca ei, a proptit mînerul în pămînt și vîrfurile în piept, vrînd să-și ia zilele. Suspina, ridicîndu-și privirea spre stele, cu ochii înlăcrimați, invocînd-o pe Ileana. Așa zicea: „Ileană iubită, țintă a dorințelor mele, să știi tu că Arghirul tău e în pragul morții oare cum te-ar întrista jalnica lui soartă?! Poate nu vei afla niciodată prin ce întîmplări triste și cumplite am trecut. Asculte-mi jalea stîncile cele neînsuflețite, ele să-mi fie martore că ți-am fost credincios pînă la moarte. Prin multe țări am umblat, căutîndu-te, dar ajunsei acum să văd curmată orice osteneală. Am bătut munți și dealuri și puste străine în căutarea ta și toată nădejdea mi-am pierdut-o și nu mă pot întoarce acasă cu dragostea nestinsă și inima mă lasă. Rămîi, deci, dragă, sănătoasă, și de vei afla vreodată de sfîrșitul meu, de moartea mea cumplită, o lacrimă fierbinte să verși pe amintirea mea, spunînd să-mi fie țărîna ușoară pentru că m-am jertfit pentru tine. Asta zicînd, era să-și înfigă în pieptul frumos sabia nemiloasă și ascuțită, cînd un glas îi șopti în ureche: „ Arghire, ce faci?” Atunci i-a căzut fierul din mînă și s-a trezit în brațele Herminei. Hermina era zîna bună ce-l protejase și povățuise de mic, ce-l învățase lucrurile bune și tocmai sărea să-l ajute și-n acele clipe. A întors privirea cu luminile ei întunecate și abia slobozea un suspin, cu buzele arse și glasul pierit: “Ah, ce văd, ești tu Hermină bună”. „Eu, Arghire, eu, venii să te-abat din pragul morții. Ah, cine ți-a dat gîndurile urîte, ce

povară te-apasă și ce barbară soartă? Cum de ai uitat înaltele virtuți spre care te-am povățuit și vrei să curmi dorita de toți viață? Au nu știi tu că nu e vrednic să dobândească dulceața vieții acela ce nu i-a gustat amarul? Nu știi tu că după o zi cu negură și ceață, cu vînt și ploi, mai frumos se arată și strălucește soarele? E-un lucru ticălos, de inimi iobăgite, să-ți treacă prin minte astfel de gînduri deznădăjduite. Sus, Arghire, căci te-așteaptă încă multe supărări și multă osteneală, dar pe toate le vei birui cu iscusință și minte înțeleaptă. Pe toate le vei birui. Ai, numai, îndrăzneală. Norocul bun nu stă în pat, între perne, nici nu se-soțește cu trîndava lene. Cînd îți va fi mai greu, adu-ți aminte de mine și de învățăturile mele și fii îndrăzneț. Nu lăsa loc gîndurilor mișele. Fii încredințat că vei scăpa de toate relele și vei ajunge la Cetatea Neagră." Apoi, Hermina s-a înălțat nevăzută, lăsîndu-l pe voinic mut de uimire, cu privirea pierdută. Ar mai fi rămas mult în starea asta dacă nu ar fi apărut în fața lui calul credincios, lăcrimînd ca un prieten apropiat. S-a trezit atunci ca dintr-un somn adînc, și-a vîrît sabia în teacă și a sărit cu avînt în șa. Iar murgul l-a dus ca vîntul pe dealuri și prin văi, prin locuri pustii, fără sate și fără cărări, prin niște cîmpuri sterpe, codri deși, păduri umbroase, fără foame și fără sete. Cînd a ajuns sub poalele unui munte i s-a arătat o făptură înfricoșătoare cu un ochi în frunte care i-a strigat de departe: „Stai, voinice, să nu mai faci un pas că în pericol de moarte ajungi!" Arghir s-a oprit, nu atîta de teamă, cît cuprins de mirare în fața acelei namile. Cine ești tu, a zis cu îndrăzneală, de cutezi să ații drumul lui Arghir care de nimeni n-a fost oprit pînă acum. Și, spunînd asta, a scos sabia, a dat pinteni calului, s-a repezit spre urîtenie, dar aceasta nici că s-a clintit. Nici fulgerul din norii încărcăți nu lovește cum l-a lovit Arghir, după ce învîrtise sabia prin aer, pe neom, cu gîndul de a-l răpune într-o clipită. Acesta, însă, a rămas nemișcat, clătînînd din cap cu un zîmbet amar, cu trupul întreg și nevătămat. Cînd a văzut Arghir că nu-l poate nici măcar vătăma, l-a apucat mînia. Dar namila urîta a grăit: „Te-nșeli, ticăloase, de-n arme te-ncrezi stînd în fața mea. Dacă nu mi te supui, nu-ți vor fi de folos nici armele ascuțite, nici brațele puternice, nici vreo virtute"

În acest moment, Petru Maior vru să lămurească lucrurile cu arătarea pocită și explică:

- Acest fel de oameni cu un ochi în frunte erau numiți ciclopi de către poezii de odinioară. Mai trebuie să știți că povestea aceasta vine din timpurile în care românii erau păgîni și se închinau la idoli. Pentru asta se vorbește și despre zeița Hermina care l-a crescut pe Arghir și îi este protectoare. Despre Ileana nu mai discutăm. O fi Ileana Cosînzeana, cea din basme.

Cînd Parpangel a ajuns în acest moment al povestirii, tînăra cu fața acoperită care-l îndemnase să cînte de jale ca să-l ademenească, s-a dezvelit și a rupt vraja. Alăuta i-a căzut din mîini și a rămas parcă

fără simțire. Dar fata s-a întors și s-a îndreptat spre ieșire. Toți rămăseseră muți, neștiind ce să mai creadă. Parpangel și-a venit în fire și a urmat-o cu repeziciune. Dar ea se făcuse nevăzută. O căuta prin toate odăile, întreba în stînga și dreapta și, după toată încercarea zadarnică, s-a întors la adunarea uimită, și mai mîhnit. Oaspeții nu înțelegeau nimic, doar că le-a fost curmată povestea și petrecerea. Din asta s-a iscat multă zarvă, cu glume și vorbe de ocară la adresa țiganilor. Mai tare decît toți vorbea Florescu de la Vercicani, un voinic puternic și cu fală mare, dezvăluind înțelegerea lui Vlad cu țigănimia.

- Toate se întîmplă pentru că Vlad Principele, văzînd atîta gloată de țigani prin toate părțile, care nu voiau să agonisească nimic, ci trăiau în trîndăvie, a socotit să-i înarmeze și le-a făgăduit case și moșii. Ba le-a chiar dăruit prin carte domnească toată această margine de țară, de la Corbi pînă la Cetatea Neagră, o eparhie întregă. Spun unii că Vlad a făcut-o în glumă, alții că a vrut să prăpădească toată țigănimia săracă și leneșă, punînd-o împotriva turcilor. Eu sînt de părere că a făcut-o din socoteală militară, ca să înmulțească numărul oștenilor săi cu cetele egiptene, știind că vor veni turcii și oastea lui e mică. Cu țiganii avea el două scopuri: să vadă cît e de vitează la război gloata murgă faraonească și să le arate turcilor că are mai multe oști. Și, oricum vom întoarce noi lucrurile, ambele scopuri sînt bune: prin cel dintîi este adus la ordine țigănescul soi, iar prin al doilea îi amăgea pe năvălitori.

Cu asta și-a încheiat cuvîntarea, iar oaspeții din Pădurea Vrăjită s-au împrăștiat. Dar în fața lui apăruse un călăreț străin, cu veșmintele și statura de o frumusețe rară, de viță aleasă, după cum se vedea, un cavaler dintr-o țară străină care i s-a adresat astfel:

-Au trecut multe zile de cînd am găsit desfătare la această curte minunată. Fiind dumneata din partea locului, nu-ți fie cu părere de rău o întrebare nevinovată. Cine-i stăpînul acestei curți rare, ca să-i dau cuvenita mulțumire pentru ospitalitatea cea bună și cinstire.

- Bucuros ți-aș spune, Domnule dragă, răspuns-a Florescul, dar și pe mine mă abătu aici o întîmplare ciudată. N-am văzut niciodată această curte. Dar se spune că aici a ajuns un mare negustor, venit de peste mare cu alți venetici de-ai lui, și s-a așezat în acest codru neumbat. Iar această așezare minunată au zidit-o ca să-i desfete pe călători, să le ofere locuință și ospătare, hrană și toate cele de trebuință, cu plecăciune curtenitoare. Toate aceste femei și fecioare sînt roabe cumpărate din țări îndepărtate anume ca să le facă pe plac, cu desfătări pe îndelete și după dorința fiecăruia. Nimeni nu știe unde-i stăpînul și nimeni n-are nevoie a ști cînd nimica nu lipsește și toate prisosesc, dar este o vătășiță bătrînă care le ține pe toate sub mîna ei.

Ioan Deleanu fu oprit de noi comentarii. Era și momentul să mai respire. Se așeză, pentru că declamase și el cu plăcere cîntecele lui Parpangel. Primul care interveni fu Simplissimus:

- Deci Lucifer a zidit curtea cea vrăjtită și palatul în chip de neguțător de peste mări...

- Curat lucru diavolesc să aduni într-un loc copile tinere și tineri ca să-i atragă la păcate, exclamă Părintele Desdemon.

- Cine știe, poate acele fete erau drăcușori în chip de om, arvu părerea Părintele Agnosie.

După acest scurt dialog, povestitorul reînnoadă firul.

Pe străin l-a cuprins mirarea la auzul acelei povești. Apoi și-a spus și el păsul.

- Spun drept că mi-e sorgă a pleca în drumul meu, dar ceva sau cineva nu mă lasă și rămîn ca împiedicat aici. Eu sunt obișnuit cu greutatea ostășești, inima spre arme îmi bate, dar aici sînt numai jocuri și desfătări, iar ziua mi se pare cît un veac de lungă. Am auzit de vitejia Principelui Vlad și am pornit spre locul bătăliei celei mari cu gîndul că voi da un ajutor la biruința creștinătății pe care toată Europa o așteaptă. (După vorbă, străinul acesta e din Ardeal, se auzi șoapta lui Onochefalos, fără să-l mai bage în seamă ceilalți.) Și dacă tot am ajuns aici, rogu-te, dacă nu-ți este cu greutate, să-mi spui pe scurt care este pricina acestor războaie cumplite, pentru că la noi veștile sunt împărțite.

- Bucuros, răspunse Florescul, căci noi fiind aici, aproape, avem cunoștință, dar și veștile care ajung la noi sînt de multe ori pizmașe, prefăcute în alte chipuri decît adevărul. Dar eu nu țin partea nimănui și-ți voi povesti cu bună credință cum stau lucrurile, luîndu-le de la început, dacă nu-ți va fi cu supărare. Adică de la greci și de la Constantinopol. Pentru că grecii uitaseră meseria armelor și se dedaseră la moliciunea pernelor, la discuții îndelungi și fără folos, turcii au cucerit cetatea împăratului Constantin. În acest timp, Apusenii își disputau înfîietatea la răspunsul dacă a fost întii oul sau găina, dacă luna este locuită, dacă se află acolo oameni sau vite, iar de-s oameni or fi vorbitori ca noi, iar lunatecele suflete vor putea fi osîndite, sau primesc și ele ispășirea, adică dacă și pentru ele a suferit Hristos. Papa de la Roma lega și dezlega după voie cu fulgerul în mîină, șezînd pe stîncă Sfîntului Petru și mai ales se bucura în sine că patriarhul Bizanțului va fi ales de sultan și că sultanul va face lege grecilor. Împărații creștini, lăsîndu-și țările pradă jafurilor, se băteau pentru locurile sfinte, pentru valea lui Ioasaf, pentru pămîntul Palestinei, pentru Ierusalimul cel sfînt, mormîntul Mîntuitorului. Iar turcul, însemețit de atîte biruințe răsunătoare, jura pieire tuturor țărilor creștine și le jefuia pe cele dimprejur. Pusese ochii și pe țara noastră pe care dorea s-o supună, cunosîndu-ne toată

neorînduiala și socotind că o țară învrăjbită cade în mâini străine dacă nu azi, mâine. Țara era ca un snop dezlegat, în cea mai mare brambureală, iar moravurile se formau în rău. Boierii se puneau de-a curmezișul la toate ale domnilor, iar pămîntenii de rînd erau dedați numai la rele și la viclenii. Așa o duseseră de multe veacuri, într-un fel de anarhie, fără lege, dedați la bătăi și jafuri. Pînă acum n-a cutezat ori n-a vrut nimeni să schimbe această stare, pentru că toți s-au gîndit la propriile venituri, nu la țară. Dar Principele Vlad, după ce a luat în mîinile lui dregătoria treburilor în Valahia, primul lucru pe care l-a făcut a fost să taie capetele vrajbei. Apoi a trecut la cele politice și la armată, gîndindu-se să le potrivească pe toate după firea țării. În scurtă vreme lucrurile s-au așezat. Aceia dintre boieri care nu voiau să urmeze regulile astfel întocmite erau mai cumplit pedepsiți, zicînd Vlad că ei sînt aceia care trebuie să se supună primii legilor, ei trebuie să-i lumineze și pe ceilalți și să-i îndemne spre bunele obiceiuri. Căci dacă ascultători ai legii vor fi doar cei slabi și săraci, ce se va alege de țară? O țară de lupi și de lei care stau în bîrlog și sug sîngele vitelor slăbănoage. Asta spunea Vlad în fața Divanului și în orice adunare, adăugînd că aceia care, indiferent dacă sînt țărani, boieri sau țîrgoveți, vor unelti cu străinii și vor trăda, vor plăti nelegiuirea cu capul. Aprig îi pedepsea pe aceia și mai ales dacă făceau cu Turcii vreo înțelkegere ascunsă, dar și cu oricare alt stat. Le împărțea averile și moșiile credincioșilor apărători ai țării. A introdus reguli noi, scrise, pedepse deosebite pentru tilhării și pentru alte fapte rele, cea mai obișnuită fiind tragerea în țeapă, o moarte cumplită. Apoi și-a ales din toată țara cei mai harnici și mai puternici bărbați, cinci sute, din care a făcut o guardie pentru apărarea sa. Atît de bine deprinseseră mînuirea armelor că nu puteau fi învinși. După această reușită, a pus în ordine călărimea, învățîndu-i și pe aceștia să folosească armele cu măiestrie și cum să trăiască în tabără. Dar unii boieri se puneau de-a curmezișul la toate lucrurile bune și coceau numai necredință. Așa se întîmplă întotdeauna. Cel care vrea să-și aducă poporul la lumină și apucă să-l îndrepte pe calea cea bună aude mai mult rău decît bine pentru osteneala lui, pentru bunele scopuri. Și Vlad a avut această soartă amară. Cei care-l pizmuiuau spuneau că-i tiran și alte minciuni scorneau ca să-l îndepărteze de popor, să nu-l asculte țara. Îi spuneau și Țepeluș, pentru că nu ierta tilharii și-i pedepsea cu țeapa.

- În problema aceasta sunt îndoite cronicile, voi să lămurească Petru Maior. Unele îl descriu pe Vlad ca pe un tiran cumplit, iar altele ca pe un Domn vrednic, dar aspru cînd e vorba de pedeapsă. Și despre Ștefan, pîncipele Moldovei, cronica spune că era iute la mînie și degrabă vărsătoriu de sînge.

- Dar pentru că această cronică de la Cioara a născocit-o un țigan,

ea îi priește lui Vlad, care este socotit prietenul țiganilor, și tot din astfel de scrieri țigănești au luat cei care-l laudă, se opuse Criticos.

- Eu socotesc altfel, se amestecă Veritandus, pentru a păstra echilibrul, adică prietenii lui au scris de bine și neprietenii de rău. Dar să vedem ce au scris străinii, care nu au niciun interes să laude sau să hulească.

- Cîte s-au spus pînă aici sunt toate adevărate, nu povești, spuse hotărît Petru Maior. Despre problema lui Vlad cu sultanul Mahomed au scris și istoricii bizantini și cel mai cu greutate, Honiates.

- Și eu cred că e adevărul adevărat, rosti Ioan Deleanu, care își urmă lectura.

Boierii nu se astîmpărau. Se zoreau să-i trimită sultanului solii pe ascuns care-l înștiințau că Principele vrea să ridice țara la răzvrătire împotriva Porții și pericolul va fi mare dacă nu va fi împiedicat din vreme. Drept urmare, sultanul îl trimitea în taină pe cîte un pașă cu oaste mai mică să jefuiască Țara Românească, să hărțuiască neîncetat pe la margini, și iarna și vara. Dar înaltul principe avea și el bună pază, avea oaste bine înarmată și deprinsă cu bătaia. Pe mulți i-a pus pe fugă sau i-a prins, iar pe cei prinși i-a trimis la moarte sigură, dînd poruncă să fie trași de vii în țeapă. Se spune că ar mai fi spînzurat vreo treizeci de mii de țilhari păgîni și că nu a lăsat pe nimeni să-i îngroape, rămînînd mîncare aleasă pentru vulturi și pentru corbi. Sultanul Mahomed nu le-a crezut pe toate din prima clipă. Dar venind neîncetat știri și cleveteli, s-a gîndit să trimită oameni de-ai săi, de încredere, care să vadă cît temei au toate. Astfel, se gîndi la niște capugii vicleni care să meargă în chip de mare solie. Primul însărcinat a fost Catavolin, un grec turcit, fiu de cămătar, ajuns în fruntea Divanului. Acestuia-i destăinui sultanul pofta sa ascunsă și îi deschise cugetul. Avea inima cuprinsă de urgie. Îl chemă mai aparte zicîndu-i:

„Ai o mare misiune, Catavolin, și toată credința mi-o pun în tine. Principele vlah, supusul Porții, se poartă fără milă cu credincioșii, nu-și face datoria nici către noi, nu vrea să știe de haraci, nici nu voiește să mi se supună. Tu să încerci a-l ispiti și să-l aduci pe calea cea bună, să mi se închine. Iar văzînd că nu iese din ale sale și nu vrea să se plece de bună voie, cu sfatul cel bun, vei trece la alte mijloace. De ajutor în această incursiune îl vei avea pe Hamza, pașa de Vidin, numai caută să fiți prevăzători să nu afle valahul că toată străduința noastră ar fi zadarnică și totul se strică.”

Cu această poruncă a mers grecul la Hamza și s-au sfătuit cum să-l prindă în mreajă pe Vlad: adică să meargă Catavolin însuși să-i arate care este dorința Porții și să încerce a-l aduce la credința față de sultan. Iar de va vedea că nu se pleacă, să trimită repede știre la Vidin și cînd Principele îl va conduce pînă la hotar, după obișnuință, Hamza

să trecă Dunărea cu repeziciune și să dea năvală peste ei. Fățarnicul grec s-a dus după aceea cu solia încredințată la Vlad, să-i amintească lui Vlad de cele trecute și pentru care să ceară iertare și să i se ofere prietenie pentru viitor. În acest fel i s-a adresat el Principelui:

„Mare greșeală ai făcut, dar mila Porții este nemărginită și-ți iartă toate care au fost, nevrînd a te ști de acum înainte decît de prieten și mai departe de prietenie. Nici nu pofteste altceva de la tine decît haraciul și vreo cinci sute de tineri, apoi să te arăți în fața marelui Sultan Mahomed, să i te închini și să ceri iertare.”

Principele a ascultat cu răbdare și strîngere de inimă toată cuvîntarea, vrînd să înțeleagă viclenia soliei, le arăta bunăvoință ca să-i ispitească și la urmă a răspuns cu mîndrie înaltă:

„Spune-i celui care te-a trimis că răspunsul meu este acesta. Haraciul a fost strîns și e sub încuietoare, dar niciun străin nu poate pătrunde acolo și nimeni nu-l poate lua decît cu sabia în mînă. Dacă sultanul dorește haraciul acesta, să vină să-l ia. Dar nici tinerii nu vor să plece de acasă în robie, spunînd că vor să aibă soartă comună cu țara, bună sau rea. Cît despre mine, să spui că mă voi închina Înaltei Porți cînd îi vor întrece iepurii pe ogari în goană și cînd mieii îi vor mîncea pe lupi. Poate că atunci mă voi închina, dar nu de astă dată.

- Adică vrea să spună că nu se va închina niciodată, înțelese Onochefalos.

- Îndrăznețe cuvinte ale unui Domn valah către preaputernicul Mahomed, se mîndri Criticos.

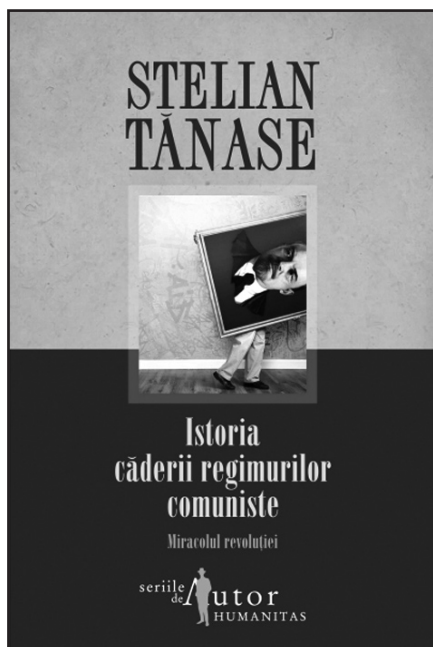
- Și totuși sunt adevărate, aprecie Petru Maior. Am citit într-o cronică, tot despre Vlad, că unor soli turcești le-a cerut să-și dea jos turbanele și să rămînă descoperiți în fața lui, iar pentru că aceștia au răspuns că legea lor nu le dă voie să umble cu capul gol, a poruncit să le bată în cuie de fier către cap, zicînd că în acest fel nu vor mai fi niciodată nevoiți să încalce lege lor. Și împlinindu-se porunca, toți au murit de moarte cumplită. Deci, dacă a fost în stare să le facă asta solilor lui Mahomed, cu siguranță i-a răspuns cu acele cuvinte sultanului.

- Într-adevăr, e demnă de crezut cronica noastră, aprobă și Ioan Deleanu, grăbindu-se să încheie Cîntul III. Văzînd atunci solia că nu e cu puțință să-l înduplece pe Vlad, trimise repede veste la Vidin să se pregătească pentru lucrul știut, Vlad arătîndu-se gata să-i însoțească și să-i păzească pînă la Dunăre. Vlad avea, însă, și el, iscoade credincioase și a aflat de acel sfat netrebnic. A strîns în taină patru mii de călăreți pe ales și i-a trimis să-i ațină calea lui Hamza. Dădea ordine scurte să rămînă cu toții ascunși pînă la momentul potrivit, iar atunci, cu putere îndoită și fără nicio zăbavă să-i atace pe turci din spate. În acest timp Principele se arăta de parcă n-ar fi știut nimic și luîndu-și garda sa înarmată petrecea solia turcească cu toată cinstirea și pompa cuvenită.

Explorări

Mircea Morariu

Istoria căderii regimurilor comuniste - Miracolul revoluției

de Stelian Tănase
Editura Humanitas
București, 2009

În seria de autor „Stelian Tănase” a editurii bucureștene *Humanitas*, a apărut de curând un tom impresionant prin dimensiuni, intitulat *Istoria căderii regimurilor comuniste - Miracolul revoluției*. E, de fapt, vorba despre reeditarea unui volum mai vechi, care a fost tipărit prima oară în anul 1999 la aceeași editu-

ră. Numai că tomul de atunci purta titlul *Miracolul revoluției* și subtitlul *O istorie politică a căderii regimurilor comuniste*. După cum mărturisește însuși Stelian Tănase, titlul la care se gândise el atunci era evident ironic, „de vreme ce probam că deznodământul a fost inevitabil și nu a avut nimic miraculos”. Dar, ne spune mai departe autorul cărții, „unii au citit titlul ca anunțând un eseu politic despre anul 1989”. În realitate, Stelian Tănase scrisese cu totul altceva. O cronică extrem de minuțioasă a procesului destul de laborios, întins pe destui ani, la capătul căruia a căzut comunismul în țările Europei de Est, adică exact acolo unde se experimentase ceea ce se numea „socialismul real”.

Dacă e adevărat că la Malta a existat o împărțeală, un negoț și că împărțeala cu pricina s-a făcut rapid și pe un șervețel - cred că am mai spus o dată că ar fi interesant și chiar deloc frivol să se scrie o teză de doctorat, o carte, despre rolul șervețelului în istoria politică a umanității - atunci nu poți fi decât mirat de cât de lung a fost procesul în urma căruia a căzut comunismul. Iată câteva dintre jaloanele sale.

În anul 1975, în luna august, avea loc la Helsinki, în palatul Finlandia, Conferința pentru securitate și cooperare în Europa. Pentru unii istorici ai comunismului, ori sovietologi, cum li se spune, a fost o victorie a țărilor occidentale, care obțineau ca în

documentul final să se facă vorbire și despre ceva despre care „rușii” și liderii țărilor din zona lor de influență nici nu voiau să audă până atunci - drepturile omului. Așa-numitul „coș trei”. Pentru alții, Conferința de la Helsinki a fost o victorie a Moscovei și a aliaților ori, mă rog, a supușilor ei. În anul 1979, Moscova invadează Afganistanul. Reîncepe cursa înarmărilor, se dădea parcă semnalul redeschiderii cursei înarmărilor. Dar în 1978, la Vatican fusese ales un papă polonez, care avea să joace un rol istoric. Ceva mai târziu, la Casa Albă era instalat un președinte cu adevărat anticomunist - Ronald Reagan, în vreme ce în Downing Street 10, la Londra, prim-ministrul devenea Margaret Thatcher, nimeni alta decât cea supranumită Doamna de Fier.

În 1980, în Polonia, în zona șantiierelor navale, dar și în cea a industriei cărbunelui, începeau mari mișcări revendicative. Ele cereau condiții de viață și de muncă mai bune, dar mai cereau ceva - Sindicate Libere - lucru de neadmis pentru nici un guvern comunist. Apariția *Solidarității* nu mai putea fi însă oprită. În anul 1983 moare Brejnev. I-au urmat la putere Iurii Andropov, fost șef al KGB, iar apoi Constantin Cernenko. Ambii bolnavi, ambii oameni în vârstă. Treceri pasagere prin contabilitatea liderilor absoluți de la Kremlin. În martie 1985, în fruntea PCUS era ales Mihail Gorbaciov. Se remarcă doar prin tinerețe. Nimeni nu știa ce va urma. După un început ezitant, Gorbaciov își dă seama de dezastrul comunismului. Vrea să îl salveze și pentru aceasta lansează cele două concepte-cheie - *glasnost* și *perestroika*. Multă vreme supraevaluate. Socotite de unii drept

revoluționare. Gorbaciov era însă doar ucenicul vrăjitor. A urmat 1989, an în care, în conformitate cu principiul dominoului, au căzut, rând pe rând, regimurile comuniste din toate țările satelite ale Uniunii Sovietice. KGB-ul a dorit să controleze procesul. Se pare că nu a reușit decât în România, unde schimbarea de regim a avut mari costuri umane. În august 1991, avea loc puciul de la Moscova. Până azi învăluit de mister. Sunt cercetători care spun că totul nu a fost decât o mascaradă pusă la cale de Gorbaciov însuși. Ori acceptată de Mihail Sergheevici. În decembrie același an, același Gorbaciov își anunță demisia din funcția de președinte al unui stat care, de facto, încetase să mai existe - URSS. Murea comunismul est-european, dar fantoma sa ne mai bântuie încă. În funcție de experiența democratică anterioară a fiecăreia dintre țările în care a domnit.

În cartea sa, care la ediția a doua se cheamă *Istoria căderii regimurilor comuniste* și poartă subtitlul *Miracolul revoluției*, Stelian Tănase face exact ceea ce făcuse cu ocazia primei ediții a cărții. Dovedește că revoluțiile din estul european din toamna-iarna anului 1989 nu au fost deloc un miracol. Ci consecințe firești ale unui angrenaj de fapte, un deznodământ inevitabil al unei înlănțuirii de evenimente ce s-au consumat de-a lungul a aproape un deceniu și jumătate. Insistând pe descrierea revoluțiilor din 1989, cartea e cronică atentă a căderii comunismului. Consfințită de demisia lui Gorbaciov. La împlinirea a 20 de ani de la revoluțiile est-europene, reeditarea acestei cronici, pentru prima dată apărută în urmă cu zece ani, e binevenită.

De-a v-ați ascuns' - Un destin basarabean

de Boris Buzilă
 Editura Curtea veche
 București, 2009

Cum memoria culturală a noastră, a românilor, este destul de puțin generoasă, ca să nu zic scurtă, nu știu câți dintre cei care mă citesc în acest moment își mai amintesc de Boris Buzilă, unul dintre vechii gazetari de la cotidianul *România liberă*. Eram elev, citeam cu o frecvență neregulată ziarul respectiv, „al doilea ziar al țării”, cum i se spunea, al doilea după *Scânteia*, firește, mult mai interesant decât primul și asta nu doar pentru mica publicitate, iar în paginile de cultură mă întâlneam cu această semnătură, care înainte de orice îmi atrăgea atenția prin prenumele Boris. Mă gândeam că cel care îl purta e de origine basarabeană, dintre acei basarabeni care

prin 1944 au izbutit să se salveze de reîntoarcerea rușilor pe teritoriul recucerit vremelnic de trupele românești, după ce în iunie 1940 fusese reîncorporat Uniunii Sovietice, ca urmare a Pactului Molotov-Ribbentrop. Pe vremea aceea, a anilor mei de liceu, profesoara de Română mi-a dat o antologie literară la alcătuirea căreia fuseseră invitați să colaboreze nu doar oamenii cu preocupări în domeniu ce locuiau în județul Alba, de unde sunt originar, ci și scriitori, jurnaliști, artiști plastici, mă rog, oameni de cultură originari de pe respectivele meleaguri. În cuprinsul ei l-am descoperit și pe Boris Buzilă, despre care aveam să aflu din nota bio-bibliografică ce îi însoțea contribuția că a trăit într-o vreme în zona Șugagului. Cum mai știam câte ceva, din motive strict familiale, despre avaturile basarabenilor fugiți de teama rușilor, cum știam că marea lor majoritate încercaseră să se stabilească în comune din zona Timișului, de unde mulți au fost mai apoi deportați în Bărăgan - pățiseră asta numeroși membri ai familiei mele - am fost din nou mirat.

După 1989, l-am regăsit pe Boris Buzilă în paginile *României libere*. Apoi, semnătura i-a dispărut din paginile aceluia cotidian care a avut și după Revoluție o istorie destul de tumultuoasă. În 1999, lui Boris Buzilă i-a apărut la Editura bucureșteană *Compania* o carte intitulată *În prezența stăpânilor.- Treizeci de ani de jurnal secret la „România liberă”*, carte pe care, dacă o găsiți prin bibliotecă, vă sfătuiesc să o citiți. Mai apoi, iarăși nu am mai știu nimic despre Boris Buzilă.

În urmă cu vreo doi ani, la cina de după o premieră a Teatrului brașovean, Florica Ichim, președinta Fundației Culturale „Camil Petrescu”,

cea care editează revista *Teatrul azi*, dar și cărți de teatru și despre teatru, mi-a spus că Boris Buzilă, cu care fusese mulți ani colegă la *România liberă*, i-a dat să citească un manuscris de memorialistică pe care intenționa să îl publice. Florica Ichim mi-a povestit chiar conținutul câtorva capitole din carte.

Boris Buzilă și-a încredințat volumul editurii *Curtea veche* care l-a tipărit la începutul anului 2009. L-am cumpărat, l-am luat cu mine să îl citesc în trenul care mă ducea la Arad unde eram invitat la o premieră. Am parcurs în tren pe nerăsuflăte cam jumătate de carte, iar apoi am continuat pasionat lectura în hotel, până la ora începerii spectacolului. Am descoperit în cartea lui Boris Buzilă unele lucruri pe care le știam de la mama, dar și altele pe care mama mi le spusese cu destulă discreție. Și asta fiindcă în România comunistă, chiar în acea România comunistă care, către sfârșitul domniei lui Gheorghiu-Dej și mai apoi în „epoca Ceaușescu”, făcea mare caz de independența ei față de Moscova, nu era chiar foarte bine dacă erai de origine basarabeană. Și asta deoarece oamenii pe care tăvălugul istoriei îi obligase să își lase toată agoniseala de o viață, gospodăriile frumoase, spre a fugi din calea rușilor, erau socotiți destul de nesiguri. E adevărat, fugiseră ei de ruși, adică de ocupați, dar deopotrivă ei fugiseră și de comunism și asta, cum spuneam, nu era foarte bine. Nu a fost bine nici imediat după 1944, când s-a pus problema ca acei oameni să fie trimiși

înapoi în Basarabia, „în țara lor”, ca și cum nu România ar fi fost țara lor, nici în anii '50, nici mai departe. Nu a fost bine să fii de origine basarabeană până la căderea comunismului, în decembrie 1989. Nu era bine să ai rude de această origine, lucru pe care îl cam știam din invitațiile la discreție pe care mama avea adesea grijă să le reitereze. Boris Buzilă își spune în cartea *De-a v-ați ascuns' - Un destin basarabean* povestea vieții. O poveste care mi se pare simpatomatică pentru mulți, mulți oameni care au avut un destin asemănător. O poveste spusă firesc, fără patetisme. Ci cu un subliminal „așa a fost să fie”.

A fost să fie ca la un moment dat lui Boris Buzilă să i se permită să lucreze în presă. Într-un moment de deschidere din comunismul românesc, autorul cărții a fost angajat la *România liberă*. Cartea dă seama despre acei ani de început din viața de ziarist a autorului cărții. Dar volumul mai are în *Addenda* două texte suplimentare. Vă recomand mai cu seamă cel intitulat *Sub cinci redactori șefi la „România liberă”*. Unul dintre cei cinci redactori șefi, cel care, de altminteri, a rezistat cel mai mult în post, e supranumit *Umanistul de anvergură europeană*, așa cum l-a numit, la un moment dat, Zoe Dumitrescu Bușulenga pe Octavian Paler. Cred că Boris Buzilă ne pune la dispoziție cea mai exactă imagine a lui Octavian Paler. Nici demonizată, nici mitologizată. Ci exactă. Un motiv în plus să recomand cartea *De-a v-ați ascuns' - Un destin basarabean*.

Ioan Moldovan

Strălucirea negrului-pe-negru

- **Aurel Pantea**
- **Negru pe negru**
- **Editura Limes**
- **Cluj-Napoca, 2009**

Cele două volume cu același titlu – *Negru pe negru* –, primul din 1993, al doilea din 2005, sunt reunite acum de poet într-o singură carte care, purtând titlul consacrat și având o *Addenda* cu zece poeme noi, se constituie ca o „entitate” poetică despre care Al. Cistelean, în *Prefața* subintitulată *Ultimul taliban (Negru pe alb)*, după ce operează în stilul său inconfundabil și inimitabiloadmirabilăanamnezăcritică asupra întregii creații panteaniene, se simte îndreptățit a afirma ritos, o dată, că „reunite, cele două volume de *Negru pe negru* fac cel mai «negru» lirism de la Bacovia încoace”, a doua oară, că „Un astfel de sentiment al golului - al morții și vieții deopotrivă – nu mai are nimeni în poezia noastră” și, a treia oară, în finalul *Prefetei*, că „Pe un asemenea prag atroce al viziunii a mai stat, în poezia noastră, un singur om. Și acela începuse să vorbească singur. Adică și-n locul lui vorbea altcineva.” Este vorba, desigur, de „omul” poeziei lui Bacovia. *Prefața* lui Cistelean merită ea însăși o analiză și

o prezentare aparte, fiind tot ce s-a scris mai pătrunzător, mai empatic și mai substanțial despre poezia lui Aurel Pantea, în condițiile în care poetul n-a dus lipsă de excelente comentarii, din care, de altfel, criticul citează cu promptitudine, de n-ar fi să-i amintim decât pe Ion Pop, Virgil

Podoabă – acesta cu o carte despre modernismul și postmodernismul poeziei lui Pantea – sau Gheorghe Perian. Nu și, firește, Nicolae Manolescu, căruia Cistelean îi reproșează verde-n față sau negru pe alb că în *Istoria...* sa n-a scris despre importantul poet

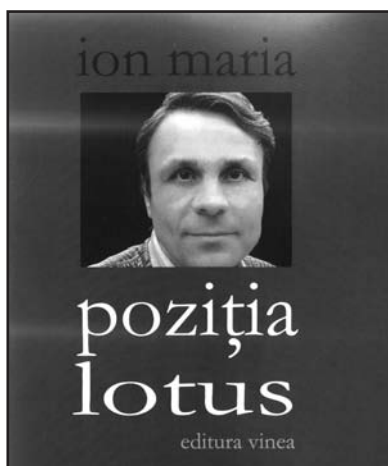
Transcriu câteva dintre emblemele, sintagmele sau propozițiile critice cisteleaniene pe care comentatorii de acum înainte ai poeziei lui Pantea nu vor putea să le ignore: „vraja negativului”, „neantodependența”, „teroarea ca seducție a neantului”, „apele primordiale ale spaimei”, „El e poetul cu ochi halucinați, dar nu pentru că ar fi văzut fantasma ideii, ci pentru că a văzut stihia inexistentului, a neantului”, „un amant al angoasei”, „seducție fatală a informului, a informelor și a ipostazelor depravate”, „o poetică de reporter din – și de – abisuri”, „o gramatică a senzațiilor care declină totul spre grotesc și repulsiv”, „Căderea în indistinct și din indistinct în inform constituie peripeția vizionară a cărții, înfățișată cu o cruzime stilistică de-a dreptul atroce” etc.

„Cruzimea stilistică” a viziunii atroce din poezia lui Aurel Pantea e cu atât mai singulară, mai personală și mai percutantă, cu cât poetul și-a apropiat un limbaj liric masiv abstract, conceptualist, reflexiv, dens-intelectual, eficient liric în chip surprinzător, precum un „organ” inventat pentru a ține departe limbajul evocator, vraja expresivă a metaforei, epicul și analiticul sentimentalității imediate.

Dicțiunea lirică a lui Aurel Pantea, determinată de o viziune „tare”, tragică, a exasperării și disperării umanului generic, își trage „genele” răspunzătoare de poezie din marii poeți ai imaginarului abstract al gândirii ultragiante de neant, din Rimbaud, Lautréaumont, din Valéry, din Rilke, Trakl, Benn, Celan, din Doinaș, încât asocierea cu Bacovia are acoperire, esențială, ce-i drept, în punctul de sosire finală a poeziei, nu însă și în (de)mersul poematizării. Spre locul ultim al viziunii – „negru pe negru” – Bacovia și Pantea urmează căi diferite, căci, vorba ultimului, „ferocitatea vorbește cu multe voci”, iar „sălbăticia din lăuntru limbajului” cheamă împlânzitori cu meșteșuguri neasemenea.

Sufletul liric

- **Ion Maria**
- **Poziția Lotus**
- **Editura Vinea**
- **București, 2008**

„Există suflete - scrie Gheorghe Grigurcu pe coperta a patra - care, așa cum spunea Montherlant, curg către absolut în chipul în care apa curge către mare. Către un astfel de suflet care este excepționalul poet Ion Maria se îndreaptă prețuirea mea admirativă, emoția mea confraternă.”. *Poziția Lotus* este o carte despre poziția și locul poetului /omului în lume, într-o formulare a autorului. Aceasta este așadar tema predilectă a poetului. Ea este ilustrată în toate volumele publicate de Ion Maria până în prezent: *Patmos* (2002), *Balene zburînd* (2003), *Dincolo de zid* (2005) și *Povestiri din cartierul de est* (2007). În afară de prima secțiune care dă și titlul noului volum, cartea mai cuprinde secvențele *Între lup și miel*, *Pata* și *Piramida*. Ceea ce nu-mi

place în poemele lui Ion Maria este că sunt paginate centrat, ceea ce dă impresia de artificialitate formală. Altfel, poetul se exprimă simplu și delicat despre grația și frumusețea poeziei, despre curajul și sacrificiul de a fi poet în lume, cu un sentiment de religiozitate în prezentarea acestor laude. Tonul e apodictic, axiomatic, textele sunt scurte, nu se complică în ambiguități. Multe sunt panseuri de genul: „poetul este/ singurul om/ care își poartă/ fața/ peste mască”. Puterile poetului sunt cele ale unui magician pentru care cuvântul are rol de baghetă magică prin care se instituie miracolul „în numele poeziei/în tot ce întâlnește în cale/ aici/ între gunoaie /și cer” (*vară*).

Marius Miheț

Plecări interminabile

- **Adela Greceanu**
- **Mireasa cu șosete roșii**
- **Editura Polirom**
- **Iași, 2008**

Trei volume de versuri a publicat până acum Adela Greceanu (pseudonimul literar al Adelei Maria Duțu, n. 1975): *Titlul volumului meu, care mă preocupă atât de mult..* (Editura Eminescu, 1997), *Domnișoara Cvasi* (Editura Vinea, 2001) și *Înțelegerea drept în inimă* (Editura Paralela 45, 2004). *Mireasa cu șosete roșii* reprezintă debutul în proză al scriitoarei. Vreme de patru ani, fragmente din roman au fost publicate ori citite public, astfel că apariția volumului nu a surprins pe nimeni. Pe de altă parte, e simptomatică această combustie creatoare a poetilor care se travestesc în prozatori. Invers niciodată sau aproape deloc.

Cartea este o lungă confesiune ce surprinde două momente existențiale ale unei femei în pragul vârstei de treizeci de ani: noaptea dinaintea nunții și viața singuratică de după ratarea cununiei. E limpede pentru cei care nu sunt obișnuiți cu proza simbolică

încrustată pretutindeni de poeticitate că această carte le va scăpa din mâini. Poate doar titlul va fi convingător.

În așteptarea unei dimineți beckettiene în prima parte și blestemul dimineții ca o altă zi de plictis extrem în a doua parte – acesta este stigmatul unei identități neliniștite și structura romanului deopotrivă. Pentru naratorul cărții, toate acestea înseamnă conceperea unor multiple strategii de fugă, singurătate și disimulare. *Mireasa cu șosete*

roșii e o poveste despre chipurile interiorității, despre cum ficțiunea se naște în autobiografism, despre cum realitatea biograficului răspunde contrapunctic acestei prime ordonări ficționare.

Mireasa Adelei Greceanu vrea să fugă de iubirii ce o bântuie pentru a înțelege și a se înțelege mai bine dar sfârșește prin a fugi de ea însăși. O strategie a solitudinii care nu poate fi fructificată după bunul plac. Întotdeauna ceva dinafară dinamitează orice redută a singurătății. De aceea se vor găsi o colegă, o iubită posibilă sau o soră suficient de prezente ori insistente, atât cât trebuie pentru a justifica o închidere în sine neproductivă.

În prima parte a romanului, nașa Lena, verișoara Pulheria, mătușa Zizi și tanti Sofica împletesc părul miresei cu șosete roșii, în noaptea de dinaintea nunții. Gest simbolic, pentru că „ea nu mai doarme de mult”, trăind mereu la granița dintre real și ficțiune, dintre realitate și suprarrealitate, între două regate existențiale, „împletindu-le” permanent. Regimul sub care stă prima parte a romanului este nocturnul, îmbibat de povești, creând, datorită vocilor narrative, o polifonie - e drept, nu îndeajuns articulată -, dar care prezintă, cu minimum de mijloace, o atmosferă a așteptării și a (pe)trecerii. Totul este asezonat cu numeroase trimiteri mitice și livrești. Poetă ca structură, Adela Greceanu face - așa cum am spus-o în mai multe rânduri referindu-mă la scriitorii din generația 2000 -, la fel de bine poezie și proză. E o *marcă* a generației actuale de scriitori această capacitate de definire prin genuri multiple. Ei nu se reinventează prin proză, ca optzeciștii, ci se definesc.

Mireasa vorbește despre ea la persoana a treia, se distanțează autoironic când își spune egocentrică, orgolioasă și arogantă. Se crede o mireasă bătrână. Nu vom înțelege decât în final că bătrânețea se asociază necunoscutelor interioare și nu timpului cronologic. Mirele - mielul - îi spune: „cui îi place să povestească îi place și să trăiască”, ceea ce *nu* va fi valabil pentru mireasă. Cel puțin nu în planul concretului. Pentru ea povestea înseamnă trecutul tatuat cu iubiri todeauna incerte și doar atât. În a doua parte a cărții ea trăiește larvar într-un prezent care există doar pentru a-și clarifica invariabilele din iubirile trăite ori închipuite. Nimic nou, nimic diferit în realitatea prezenteismului consemnat ca o masă de vid imensă.

Mielul de altădată, mirele, e în prima parte o așteptare, o idee, un Godot al împlinirii și o poveste relatată cu detașarea și siguranța pe care numai o femeie dominatoare le poate avea. Or, mielul e un personaj absent. Mai absent chiar decât iubirii fantomatici. Substanțialitatea lui sau mai bine zis conturul e alcătuit doar de confesiunea poetică a unei mirese care alege în cea mai lungă noapte a schimbării destinului să-și ia șosetele roșii, adică *să ficționalizeze incertitudinea*. Niciodată sigură, ea se depărtează mereu de certitudine, cu acea disperare și

inconștiență dictate de *nevoia de confesiune*. Singura soluție salvatoare pentru o conștiință bântuită de întrebări ce nu-și fixează nicăieri în text liniștiri ori definiții compensatorii.

Naratoarea e o un soi de cercetător al sinelui aflat pe buza prăpastiei care refuză să se privească în oglindă de teama eșecului. Celălalt, oricare ar fi El, ar trebui să o definească. Până la finele „poveștii” ea crede cu ardoare donquijotească în adevărul din afara existenței sale egale, ce conține mereu răspunsurile cunoscute dinainte.

Confesiunea se transformă în partea a doua într-un registru al întâmplărilor diaristice scrise de o ființă greu de mulțumit, niciodată satisfăcută de terapeutica trecutului, sceptică la mireasma viitorului și sătulă existențial de un prezent înăbușit.

Mireasa se închipuie o frivolă, ironizează cu teamă și de teamă, uneori nesigură îi ambiguă: cu Vlăjganul „am fost ca un arc ținut întins atâta vreme, că, dacă i-ai fi dat drumul, săgeata n-ar fi țâșnit, ci ar fi căzut pur și simplu”, spune ea, sau citând același iubit: „În familia noastră geniul s-a transmis ereditar, pe linie paternă. Geniul și înălțimea”. În carte mai sunt asemenea scăpări de sens, sau există destule sensuri suspendate. Dereglări care au rolul unor excursuri lirice mai mult sau mai puțin intenționate.

Când simte că lumea a început să o simpatizeze, ea vorbește în dodii, e în lumea ei sigilată bine de imaginație („am o pisică soare și o pisică lună”). În acest sistem orchestrat de poveste, celelalte femei fac figurație. „Eu nu mai dorm de mult. Dar de visat, visez...”, mărturisește mireasa. Ea crede în „visete”, acele vise pe care le ai când nu dormi... Între vis și realitate, ea vede o panglică albastră ținută la ambele capete de aceeași persoană. Sofica va observa o altă trimitere la ritualuri străvechi, explicitări enervante de la o vreme, de parcă cititorul ar fi un soi de Pulheria. E ca și cum Adela Greceanu, recitind ce a scris, a considerat că anumite pasaje sunt prea codate și vor scăpa cititorului sedus de poveste, nu și de sensuri. Personajul Sofica e delegat să explice și să precizeze, să ofere sugestii interpretative. Când vorbește despre pierderea limbajului, Sofica intervine și spune că e vorba de spleen, care „e plictiseala ființei care nu-și găsește sensul”. Prea multe explicitări când povestea merita o abordare mai mult în acest registru al misterului, la un nivel al indescifrabilului care să nu epateze. Or, Sofica asta face, descifrează și ce trebuie și mai ales ce nu.

Adela Greceanu are un imaginar poetic dincolo de care discursul în proză nu se mai poate concretiza deplin. Toată prima parte a romanului are în vedere aceste mecanisme ale imaginarii poetice și al stilului specific poeziei aplicate într-un discurs cu pretenții românești. *Mireasa cu șosete roșii* respectă acel dublu statut al romanului despre care vorbea Kristeva: el este un fenomen lingvistic și un circuit discursiv. Pentru Adela

Greceanu, fenomenul lingvistic domină prima jumătate a romanului dar la un grad superficial ca reprezentare. Ciocnirile lingvistice de la nivelul personajelor nu aduc o substanțialitate cărții. Nu o definesc. Îi imprimă cel mult o atmosferă. Dar și aceasta pălește, pentru că, spuneam deja, *numai* povestirea miresei contează. Tot ceea ce mai există are o funcție pur figurativă. Or, chiar dacă nu asta era intenția autoarei, din păcate asta rămâne. Romanul Adelei Greceanu urmează un dualism al romanului. Noaptea nesfârșită (prima parte) vs. Dimineața egală-nesfârșită (a doua parte), speranță vs. deznădejde, resemnare; iubire vs. teorie/anti-sentimentalism; socializare vs. antisocial/homofobie, pozitiv vs. negativ etc. Dar schema aceasta, netratată corespunzător dintr-o dublă perspectivă la fel de bine construite, iarăși diminuează efectul. Un cititor obișnuit care nu poate să treacă de nivelul de suprafață al cărții, va înțelege astfel romanul: o mireasă visătoare trăiește o noapte asemeni unei Șeherezade încarcerată de propria poveste care, în a doua parte a cărții, ratându-și noaptea-nuntă, se transformă într-o ființă egală, vegetativă, anti-socială care nu are altceva mai bun de făcut decât să noteze ambetată evenimente fără nicio însemnătate. Acest cititor va spune că e o carte anapoda, în care, de la mijlocul ei mai precis, naratoarea rămâne în pană de idei și consumă inutil niște cuvinte pentru a lungi povestea (care de fapt se repetă la nesfârșit). La un nivel de adâncime, însă, cartea Adelei Greceanu este o sumă de dezbateri interioare. Suntem petrecuți prin mirajul îndrăgostirii, al nașterii, al morții, al vegetării, al moartei-vii. Aceasta este schema simbolică a cărții: de la Paradis la infern. De la visul ca realitate și realitatea ca vis la realitatea pur fadă, osificată într-o inexistență exemplară.

Ce vreau să spun e că distanțele dintre cele două tipuri de cititori ideali sunt prea mari. Era de preferat o osmoză, subtilă, chiar și poetică, între cele două tipuri de discursuri, prea diferite. Chiar dacă intenția autoarei e clară, ea nu e de-ajuns susținută de expresivitate și construcție. Aș fi vrut să văd în a doua parte, de exemplu, un soi de *Om care doarme* al lui Georges Perec, o mostră de *deficit existențial*.

Neajunsul poezilor travestiți la un moment dat în prozatori stă în tentația folosirii sugestiei, a simbolului în defavoarea evidentă a tehnicii narrative. Efortul imaginației vs. efortul construcției. Aș fi tentat să spun că mulți au rămas seduși de metafora înțeleasă baudelairean ca gimnastică a minții și doar atât.

Celelalte femei din carte sunt doar niște oglinzi ale miresei și ipostaze ale feminității: Pulheria, domnișoara la 40 de ani, prostituată, ușor oligofrenă, Sofica, domnișoara la 60 de ani, ingineră, ea aduce cu un intelectual care își dorește să retrăiască tinerețea prin această mireasă atipică, descântătoare. Lena, tipul femeii agresive-sentimentale, carnală, e de părere că bărbații pot fi convinși și manipulați, mătușa Zizi - moartă de

un an - e prezența mistică în acest grup al ursitoarelor nunții.

Aceste personaje sunt niște ființe-decorative ce nu rezumă prin nimic realitatea, ci doar o populează.

Adela Greceanu a scris un roman despre căutarea unei armonii interioare descifrabilă doar prin înțelegerea trecutului. Când acesta înseamnă iubiri care au sau nu prea multe în comun, când descoperă că un cuvânt nu-i decât o beznă, mireasa Adelei Greceanu devine o Alice în țara trecutului ei derutată profund atunci când află cum bărbații se găsesc, de fapt, într-un model abisal al femeii, dintotdeauna. Ei vin și pleacă, niciodată definitiv, pentru că se găsesc în chiar ființa femeii. Aceste plecări interminabile consacră poezia trecutului, înțelegerea destinului și revelația sensurilor existențiale. Ei sunt o probă a memoriei niciodată desăvârșită.

Adela Greceanu excelează mai ales în definițiile poetice pe care le născocesc scrisului, auzului, iubirii, interiorității, tăcerii etc. Există pasaje tulburătoare despre oglindirea individuală în lume și în sine, despre căutarea angoasantă a identității dereglate. De asemenea, o cromatică evidentă traversează romanul, multiplicând sensurile realului cu o delicatețe deloc stridentă.

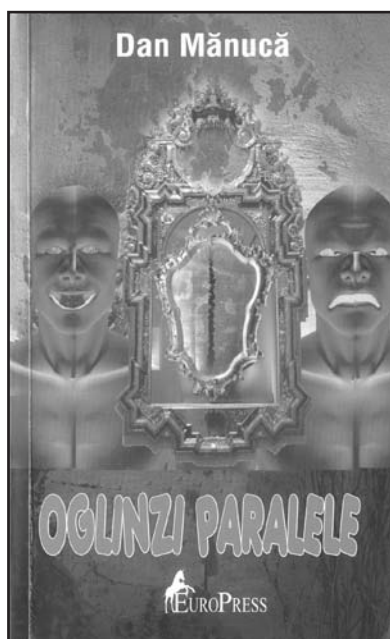
Mireasa cu șosete roșii este un roman la marginea experimentului, plăcut și ușor de citit care definește solid o scriitoare ce încă se caută pe sine. Romanul, ca teritoriu amplu de aplicații pentru poezie, e o tentativă majoră pentru Adela Greceanu. Deocamdată reținem talentul și efortul artisticității și mai puțin pe cel al construcției propriu-zise.

Adela Greceanu este una dintre cele mai promițătoare scriitoare ale generației tinere.

Cornel Munteanu

Addenda corrige în eminescologie

- **Dan Mănuță**
- **Oglinzi paralele**
- **Editura EuroPress**
- **București, 2008**

De mai multă vreme, istoricul și criticul literar Dan Mănuță se preocupă de fenomenul complex al receptării critice a lui Eminescu. Nu atât din perspectiva inventarului, -de altfel încă nepus la punct de istoria literară-, cât din cea a criteriilor care fundamentează o abordare critică, care măsoară gradul de raportare la textul eminescian. El însuși autor de studiu eminescologic, propunând tratarea textului eminescian pe o grilă dimensionată pe figurile eroilor eminescieni (*Pelerinaj spre Ființă*, 1999), criticul ieșean vine în istoria receptării lui Eminescu cu câteva substanțiale propuneri de situare și raportare. Criticul literar, așezat cu temei în ultima vreme pe postura de veghe a cronicarului literar de la *Convorbiri literare*, în zona destul de dificilă și incomodă pentru mulți a cărților de critică, a găsit prilejul de a reuni în recentul volum *Oglinzi paralele* cronici strâns legate de fenomenul receptării lui Eminescu, îndeosebi în

laturi mai puțin cunoscute și abordate, de la teatru la corespondență, până la interstițiile germane. În plus, cronicarul literar nu se dezmințe, atunci când e vorba de a aplica corecții criticii pentru restabilirea judecăților prea repede înseriate, ori de a nuanța unele dintre aspectele controversate asupra afinităților și influențelor cu alte literaturi.

Secvențele rezervate teatrului eminescian pătrund într-o analiză atât structurală, cât și una tematic-simbolică. Acoperitoare sunt precizările criticului în legătură cu preocupările lui Eminescu de teatru; nu doar în momentele care l-au îndemnat pe adolescentul Eminescu să se apropie de teatru, ci dintr-o motivație interioară, o chemare ale cărei răspunsuri se găsesc fie în „cale de accesare către viața de relație”, fie în nevoia de autocunoaștere, oferindu-i modele de personaj adolescentin care se manifestă voluntar-eroic și civic. Un prim moment l-a constituit traducerea tratatului lui Röttscher, printr-o aprofundată cunoaștere a terminologiei dramatice, care a dus la o traducere modernă a unor termeni. Dan Mănuță procedează demonstrativ la analogia între textul original al esteticianului german și echivalențele eminesciene. Aventura sa ca sufleur și copist, dar și ca spectator, l-au înaintat pe cronicarul dramatic și apoi pe autorul unor piese, la început comic-parodice (*Gogu tatii, Minte și inimă*), apoi marile proiecte din ciclul *Mureșanu, Decebal, Mira*, înseriate de Dan Mănuță în proiectul „*unei mitologii a colectivității și a unei simbolistici ontologice a individului*” (p.52). Aici criticul dezvoltă analize pertinente legate de specificul teatrului eminescian, de noutatea pe care o aduce în dimensiunea reflexivă și vizionară, secvențele fiind printre rarele abordări ale pieselor eminesciene în critica românească din ultima vreme.

Un alt câmp fertil al istoricului literar îl formează edițiile din Eminescu, atât a poeziilor grupate după criterii tematice (Sugestii tematologice), cât și a corespondenței în editarea Christinei Zarifopol-Ilias (*Fețele unui epistolar*). Aici Dan Mănuță se arată corect orientat, folosind prilejul de a face un excurs în istoria editărilor, aducând corecțiile necesare în cazul ediției lui Petru Zugun, ori chiar acuzând de neprofesionalism ediția de corespondență din 2000. De altfel, într-o altă secvență apreciază profesionalismul editorului Aurelia Rusu (p.114-116) tocmai pentru o reconstituire a arheologiei editării („site psihologic sau ideatic”). Dacă în primul caz reconsideră unele texte și versuri care nu corespund înscrierii într-o tematică (erotică ori filozofică, națională ori meditativă), în cazul volumului inedit de corespondență, criticul propune o lectură critică la obiect, corect instrumentată din perspectiva specialistului editor. Argumentele înseriate pornesc de la importanța recuperărilor (date despre viața de relație a lui Eminescu, secvențe poetice care vor trece în poezii, ceremonialul erotic eminescian din formulările epistolare) și poposesc într-o critică la obiect. Chiar dacă e vorba de o ediție de masă și nu o ediție critică, epistolarul eminescian, susține criticul Dan Mănuță, este de prea mai importantă pentru istoria literară, ca să-și poată permite neglijențe minime în editare. Exemplele incriminate sunt inventariate cu acribia istoricului literar care a lucrat

cu asemenea instrumente bibliografice și bibliofile: încadrarea în seria epistolelor publicate, absența notelor explicative, nivelarea trăsăturilor lingvistice, prin literarizarea moldovenismelor, nerespectarea particularităților arhaice, citiri eronate etc. Corrigenda aduce Dan Mănuță și în cazul ediției de corespondență a lui George Muntean (*O sută de documente noi*, 2001) în cazul primei poezii din almanahul învățăceilor de la Cernăuți, atribuită eronat lui Eminescu, ori că poetul ar fi semnat poeziile de la *Familia* cu numele „Eminescu”. O analiză a raporturilor dintre cei trei, Veronica-Titu Maiorescu-Eminescu explică în bună parte laturile personalităților din fațeta multiplă a poetului: modelului „comportamental voluntarist” din familie (Gh.Eminovici) i se adaugă cel „cetățenesc-eroic” (Aron Pumnul) și se completează cu cel „de atitudine ideatică” (Titu Maiorescu) nu i se poate motiva substanța Luceafărului prin această „*biografie romanțată*”, conchide criticul.

Tot în zona receptărilor, care explică în bună parte tipul de atitudine a criticii față de Eminescu, intră și rezervele grupării de la *Viața românească* a lui Ibrăileanu, care se înscriu într-un curent antieminescian. Inventarul momentelor acestor receptări circumscriu, după Dan Mănuță, un complex cu patru coordonate, în funcție de centrul de interes între omul și artistul Eminescu: o abordare a vieții umane, o alta din perspectivă politico-ideologică dar și polemică, care vizează creatorul. Aceste pagini ale lui Dan Mănuță constituie un adevărat dosar al receptării, insistând asupra unui studiu de caz în care etapele cunosc când un reviriment, când o nuanțare a atitudinii, până la extrapolarea ideologică de tip cominternist, din anii de după război. Sunt obiecții făcute în bună cunoaștere a fenomenului, care luminează acest stufăriș al criticii cu iz partizanal. De aici și celălalt pericol din istoria receptărilor, cel al abuzului de calificative și de găsimă cu orice preț a unor filiații europene. În peisajul de după război, din perioada rusificărilor, care a produs deturnări majore în interpretarea lui Eminescu (I.Vitner), analiza studiilor lui Edgar Papu comportă o privire detașată; căci, textele acestui critic nu doar aduc noutăți în înțelegerea unor paradigme specific eminesciene (departele, aproapele, dulcele), dar și nuanțează ideea protocronismului în literatură. Volumele lui Papu, discutate din inedite (Eminescu într-o nouă viziune, 2005) și corelate cu seria de interviuri îngrijită de Ilie Rad și Grațian Cormoș (2005) demonstrează afinitățile eminesciene cu simbolismul, ca și paralela cu Macedonski, duc la recunoașterea „*esenței fenomenale* cuprinse în opera eminesciană”, prilej pentru criticul lui Papu să recunoască siguranța critică în situarea corectă a afinităților și să aibă rezerve în filiații protocroniste. De aprecieri docte, meticulozitate, metodă și ponderație în analogii și evaluări beneficiază și recente studii ale lui Iosif Cheie Pantea și Ioan Derșidan, Ștefan

Melancu, Marina Mureșanu, Marco Cugno, într-o circumscriere a ultimelor contribuții la tabloul eminescologiei din anii din urmă.

În ce privește studiile comparatiste, la care face trimitere Dan Mănuță (Lenau și Eminescu), atât în spațiul critic românesc, cât și în cel german, sau în cazul asocierilor Novalis-Eminescu (despre cartea lui Ștefan Melancu), criticul ieșean se arată destul de circumspect, bazându-se pe o reacție destul de clară în istoria receptării, care a dus la clișeizarea filonului comparatist, începând cu Gherea („Lenau românesc”), continuând cu N. Tcaciuc-Albu. Asocierea lui Eminescu cu Lenau este disecată pe argumente implicite care înlătură orice raportare, dat fiind faptul că au funcționat criterii mai degrabă extraliterare: biografia, experiența erotică adolescentină care duce la pesimism. La aceste serii de apropieri, Dan Mănuță stabilește locurile unde cei doi se despart: în viața socială Lenau un solitar, Eminescu-implicat, primul-un religios, al doilea- scientist, Lenau -neangajat politic, Eminescu-un antiliberal convins. Chiar și incidentul biografic al bolii psihice constatăm deosebiri: Lenau continuă să scrie după căderea sa, Eminescu încheie practic scrisul său de vârf la anul 1883. Detaliile de departajare trec pe terenul unor analize pertinente ale diferitelor motive romantice la cei doi: natura, acvaticul, thanaticul, efemeritatea ființei umane.

Resurse intelectuale sporite de lectură oferă criticului tratamentul lui Eminescu pe teren german, fie legate de primele semnale ale contactului cu romanticii momentului berlinez, fie legate de abordările afine romantismului (studiile lui Helmuth Frisch, *Sursele germane ale creației eminesciene*, 1999). Ultimele beneficiază de o riguroasă analiză a importanței acestor contribuții la eminescologia de calitate pentru conturarea profilului social, intelectual, ideologic și stabilirea paternității unor texte din categoria excerptelor și transcrierilor, care configurează modul cum cultura lui Eminescu, în câmpul culturii antice și clasice, a fost impulsionată de/prin cultura și formația germană, chiar în latura reconsiderării unor izvoare ale poeziilor sale (*Egiptul, Mai am un singur dor*). Paginile germane aduc în discuție și traduceri din poeziile eminesciene recente ale lui Christian și Simone Schenk, cu raportări la cea mai amplă antologie datorată lui Konrad Richter din 1937.

Retoric-polemice, ultimele secvențe ale volumului, readuc în dezbatere două

probleme fundamentale ale receptării: actualitatea lui Eminescu și reprezentativitatea ca model pentru circumscrierea în tiparul deja stereotipizat „poet național”. Premiza pentru prima întrebare „dacă Eminescu este actual?”, constată criticul Mănuță, este că răspunsul pe care fiecare generație îl dă la provocările de lectură critică arată că

fenomenul e unul deschis și proteic. Multitudinea de studii rezervate acestui scriitor contribuie la ceea ce numim „caracter global” în actualitatea lui Eminescu, prin „modelul totalizator” propus fiecărei etape. Cuprinsă între cele două centenare, 1950-1990, receptarea lui Eminescu este expusă unei alte primejdii, cea a absolutizării și tipizării, până la superlativizarea în toate zonele culturale și golirea de conținut a operei. Încă nu s-a întreprins o abordare a tipului de public căruia îi răspunde provocarea actualității/inactualității lui Eminescu. Solicitat fiind de Universitatea catolică din Luovain-la-Neuve să colaboreze la un lexicon de patrimoniu universal pentru secvența Eminescu, Dan Mănuță recunoaște că s-a cantonat de o viziune deformată asupra percepției autorului român în spațiul francez de azi. Un principiu de bun simț măsoară gradul de stabilire al actualității în cazul lui Eminescu, sugerat de Dan Mănuță ca principiu critic de raportare la sine și la ceilalți, la care, cu convingere, subscriem: *„Pentru mine este limpede că actualitatea lui Eminescu se măsoară, în primul rând, la actualitatea noastră. Iar actualitatea noastră se răsfârânge, în mod direct, asupra modului în care ne raportăm și la alte culturi(literatur)”* (p.189). Tabăra denigratorilor au denaturat prin supralicitare și fetișizare trei structuri care vor face carieră în istoria receptărilor: omul, criza din 1883 și valoarea operei, ultima fiind pervertită ideologic și politic, cu rădăcini în curentul antimaiorescianism. Prin oglindire, și excursul în tabăra adolatorilor scoate în evidență șubrezenia criteriilor și metodelor, dacă nu tocmai lipsa acestora, în formula inspirat-acuzatoare a lui Dan Mănuță, *„jugul lui Eminescu” apasă greu atât pe umerii iconoclaștilor, cât și pe umerii idolatrilor, uniți în nemurire, prin ignoranță* (p.199). Această desfășurare de argumente, printr-o detașare și echidistantă raportare între cele două orientări subîntinde o alta, la fel de provocatoare, cea a „poetului național”. Acoperitoare în istoria formulei, etapele instituirii acestei sintagme, urmărite cu acribie și graduală distribuție, îl determină pe criticul ieșean să circumscrie câteva din datele fundamentale ale constituirii modelului eminescian ca figură cu caracter național, într-un sextet funcțional, secundat de formulele-cliseu. Așadar denominativul „poet național” acoperă accepția etnică, culturală, psihologică, etno-filosofică, istorică și artistică, în gradul superlativ (unicul, cel mai mare, geniul). Am completa aceste ultime sugestii de lectură, din tabloul analizelor lui Dan Mănuță, cu resursele, unele bine articulate, din studiul rezervat constituirii mitului în sintagma „poet național” al grupului de la Cluj din 2001, coordonat de Ioana Both, studiu care aici și-ar fi găsit locul de dezbateră.

Considerente sociologice, ideologice, psihologice, sursologice, largesc mult registrul criticii pe care se situează Dan Mănuță convocând într-o carte a receptărilor metoda genetică, formalistă și a configurației,

în texte aparent disparate, care reiterează principii fundamentale precum onestitatea în situație și echilibrul în raportare față de un model sau altul. Desprinderea de un canon neprielnic, strecurată ca soluție de încaintare spre adevăruri critice, dă dreptul unor penalizări necesare actului critic, de la care lectura poate fi instrumentată adecvat. Criticul Dan Mănuță nu are complexe de a-și locui propriul text critic, luând detenta de a întocmi cu aplomb și erudiție erata receptărilor, întorcând critica la standardele ei superioare de evaluare a operei. O nedumerire doar, retoric-intergotivă: titlul recentului volum al lui Mănuță, „*Oglinzi paralele*”, nu cred să fie o replică la volumul omonim al lui K.Heitmann de imagologie româno-germană, în traducerea lui Florin Manolescu, cel mult o inspirată întâlnire, afină culturii germane de la care se revendică lecturile intelectuale ale criticului însuși.

Liviu Apetroaie

templului care sînt

ea îndulcește ușor cafeaua
băută în al nouălea cer
la început de noapte

cînd stelele se întîlnesc
la o țigară ascunzîndu-se
cu frică de eternitate
în spatele serafimilor

expirare de fum din care
se naște apăsarea albastră
a cerului înaintea levantului

cînd fruntea mea înaltă
prinde să nască cu tot capul
dintr-o inimă

ce memorie personală
să-mi amintesc de cel ce sunt

din nrecunoașterea maicii mele
și încredere

de cîte averi voi avea mîine
cînd îl voi vinde pe Hristos

încercare în obscur

și tot mă știu
lângă o lumîinare

plecările tale repetate
distruse de tot atîtea întoarceri

din raze
străbate printre degete
cîte un vers pe care
nu ți l-am dedicat niciodată
și care ajunge implacabil
la tine

nu te-ai gîndit
din pereții absenți
ochi de vultur se rostogolesc
pliscuri de vulturi

din vîrful pietrei
un Prometeu îl sîngerează
pe Sisif cu propria-i piatră

poate că-i cumplit
să fii întotdeauna poet

ultima oară tu n-ai mai venit
dar rămîi verbul fiecărui vers

ierarhie

sînt întotdeauna ultimul

adun toate gîndurile
niciodată nu prind tramvaiul
dar transport pe picioare
pînă la camera fără lumină
o altă nouă bibliotecă
recitată de prieteni
și de străzi.

patriile lor neînțelese

se pot înfilni ființe care vin în lume
pentru foarte puțină vreme

deghizate în boemi
sunt oarecum periculoase
dar se ridică dintr-odată
către patriile lor neînțelese

lăsînd mirate întrebări
cele mai uimite răspunsuri
pe sufletul lumilor

clipirile vărsării

constatări abstracte
cîteva rînduri
și faptul retras de
a le citi

apar imagini inițiatice
pe care te obișnuiești
să le iubești
obișnuindu-te

nimeni nu afirmă că ai viață
personală
și este foarte greu
de știut că așa este
(viața personală este un fapt
paralel)
viața personală este nerozia de
a crede în ceea ce nu-ți aparține.

din nou se afectează idei
se complică scenarii
pentru care nu vrei
nici auzire să ai...

să nu crezi că tu ai dreptate
și că vei vedea
pe Drumul Damascului...

Mihaela-Claudia Condrat

Poeziile Toamnei

Dragoste – toamna ...

Hai! Mai spune-mi povestea
încă o dată cu Lorelei
cea învinsă de vraja Toamnei,
de iubire ...
a căzut printre ierburi,
trupul ei măsurând Răsăritul
în palme i-ai cernut părul
plin de frunze – negru ca sărutarea lunii.

Doi copii care au uitat
drumul spre casă ...
ce inocentă poveste
și cât de albastră noaptea din noi!

Cum a putut să plouă din nou? ...
visele mele atunci au zburat,
prin parc s-a lăsat întunericul ...
și frunzele? – și goale, și umede
cu arome de vin prin ele,
rămas de la ultima cină în doi.

În parc m-ai adus
cu țipete de ciori
și glasul fetei – aceea Lorelei
De care-mi tot povestesti,
s-a făcut vânt și-a zburat!

Hm! Ciudată poveste de doi ...
mai bine rămânem aici
singuri, goi de povești
dar îmbracați cu iubire!

Prin toamnă

Închide fereastra lunii
mă supără stelele cu lumina lor ...
și urșii, n-auzi ce tare se-ncruntă!
mă dor rău ochii de-atâta ne iubire ...

Ai spus că te-ai plimbat prin Toamnă,
povestește-mi:
ce-ai văzut, ce-ai auzit?
culori de frunze moarte - vineții
colorând o bucată de parc părăsit?
Și ce încă:
două mâini strângând în palme
dorul neîmpărțășit de clipa trecută?
o sărutare pierdută pe umărul gol ...
neatins de privire?

Nu-mi povestești nimic!
sau poate Toamna aceasta
n-ai văzut nimic
care să te-ncânte?
Nu se mai iubesc oamenii,
nu mai gingășesc unul cu celălalt?

Uite! A căzut o stea,
am prins-o în palme!
s-o trimitem jos -
ca legământ de lumină.
Și mâine - da, chiar mâine o să plec
și eu în călătorie.
Vreau să cunosc fața Toamnei.
Totuși, auzisem că seamană iubire -
și tu nu știi! Atâta uitare în tine ...

Mai bine dormi, te-ai obosit prea mult
Tăcând în mine.

Petru Covaci

Al doilea poem

trenul spre nicăieri a pornit
din gara împodobită cu o floare nătângă
de parcă cel trecător și-a compus
ritualice taine pentru clipa-i plăpândă

urma-i se șterge și casa rămâne stingheră
doar în prundișul dealului
debusolat
trupul încape
ca într-un fel de oglindă

(până și frazele, frumos șlefuite, s-au ieftinit:
poate crește valoarea spiritului?!)

iată, strigam, s-a așezat curcubeul
peste ochii tăi adormiți
peste visele derulându-se cu încetinitorul
s-a așezat, acum, curcubeul
și cine a mai văzut curcubeu
să se așeze
peste
noptile răsfirate în părul tău?

molozul civilizației s-a răsturnat
în durerile facerii
(din ceru-nstelat se descarcă
containere prăfuite cu sfinți și cu muze)

cariile ejaculează fericiri ideale
cotropind fructele primului nostru sărut
(încă ne căutăm cu inima
cu gura străpezită de dorul cuvintelor)

prin flacăra cărnii
trece
o disperată legiune de umbre

Al patrulea poem

călcam dimineața
cu picioarele goale prin praf
prin praful fierbinte și gros
unde
talpa piciorului se simte
ca pasărea-n cuib

asta singur o voi decide, filozofa omul

surâsu-i atârna
cum atârna spânzuratul de creanga subțire
a unui pomișor replantat
în cimitirul cel nou

baladă de doi lei
ca
excrementul de zâmbet
din
olița de noapte a viitorului
pe drumul ce trece
ca apa
(în care se scaldă dansatoarea nurlie)

(în memoria eternului singur)

înnebunită, mulțimea fierbea
din toate confesiunile

ne simțim cei aleși, clamau trecătorii
spărgând în gură grămăjoare de
silabe și litere

a venit vremea, stăruia omul

de fiecare dată a venit vremea
și
va veni vremea
replicau cohortele de soldați înșirându-se

de-a lungul drumului, alături de puștile lor

fumegând
de aceea, poate, stau și visez
lângă cafeluța cu gust de de cenușă
de parcă aș vrea să învăț
gustul cenușii

poate voiesc
să forțez ușa înțepenită-a destinului
ca râul ce nu mai poate să curgă
aici
unde împuținarea de sensuri poartă
ruina reluatului zbor

întrebările au început să semene
una cu alta
ca bărcile ajunse, din greșeală
la mal

odată și-odată
vor răbufni și fluturii plini de iluzii

așa că
nu-mi mai rămâne decât să
stau și visez
cum îmbătrânim, singuri
în firul de praf al memoriei

crinii risipei încheagă
universul pătat de repetarea ideilor

poetul e tot poet, veți zice
ce să-i mai facem dacă
din tâmpla lui curg miresme de primăvară

ca floarea este sufletul său tulburat
ca oniricul nimb al creioanelor sacre
din lemnul cărora
poetul
vrea să-și rostuiască
corabia

ca umbra într-un tăciune de suflet

Al zecelea poem

iubirea este o mănăstire
din care toate măicuțele-au plecat
violante

ne vom lovi din nou unii de alții
pe căldura aceasta, istovitoare
să bem
un strop din otrava păstrată pentru

ocazii festive
(aruncându-ne cu modestie
viața și manuscrisele
la cel dintâi coș de gunoi)

tipi ofiliți de beție
se împăunează cu retardatele lor
dame de companie

o cârciumă populată cu disperații
plătindu-și cu viața până și ultima comandă
(așa va rămâne poemul)

(închinat celor
care
nici măcar nu știu să citească)

(din ciclul *Cele zece poeme*)

Alexandru Virgil Iordache

Mama prin munți sau drumul către esență

Mergeam prin munți și mi-am văzut mama,
Căra un rucsac și doi plozi după ea,
Eu și fratele meu, departe, dincolo de o vale,
Șirag de lupi tineri.

Căram o cruce de cuvinte, dar ei erau veseli,
Culegeau flori, așezau cortul, focul
Încălzea mâncarea în ceainic. Din jur
Sinceritatea lunii și a călugărilor lumina.

De pe versantul muntelui meu îi observam
În sacii verzi și portocalii, chicoteau,
Porcii și urșii le dădeau târcoale cu grijă,
Ceahlăul adormise, eu nu.

Și atunci ea a citit mai degrabă astfel:

mergeam prin munți
mama și doi plozi după ea
șirag de lupi tineri

căram o cruce de cuvinte
ei erau veseli
culegeau flori

așezam focul
sinceritatea lunii
și a călugărilor lumina

îi observam
în sacii verzi și portocalii
chicoteau

urșii le dădeau târcoale cu grijă
ceahlăul adormise
eu nu

El vinde semințe

El vinde semințe
La marginea unui pod
De ceva vreme.
Uneori se mută mai sus
Lângă arlechini,
Lângă tiribomba ruginită,
Chiar acum se dau niște țigani
Cu kartul, patru ture
5 lei.

Nimeni nu mai cumpără semințele lui,
Sunt pline galantarele,
La pungă, curate,
El vinde în cornete
De ziar.

Eu mai trec uneori,
Mă apropii, trec mai departe,
Nu cumpăr.
Mă întorc
Și cumpăr.

Dumnezeu vinde semințe

Hora morții

Azi văd lumea deztrupată, văd chipuri semn,
Citesc sentimente în spațiile orașului
Până la refuz. Ce dramă e-un autobuz,
Onanice catrene - șirag de limuzine.

În alte locuri orgolii țărănești stau față-n față
Spre un turnir culminativ: e-o nuntă
Într-un paralelipiped.
Cuburi mai mici includ amestecuri de bucurie,
Lăcomii, faianță, mai rar câte-un gândac
Și-un plânset de copil.

Fotonii vin buluc și trec prin semne
Cu indici de refracție-a minciunii diferiți,
Văd adevărul: piața ideilor e la podea,
Iar hora morții e la mare cinste.

De ce sunt epigon al lui Nichita

Pentru că din mormântul lui ieșeau aburi în miezul iernii,
Pentru că în cavoul de lângă mormânt ți-am umblat ție sub haine,
Pentru că desenam monumentele ca să intrăm la arhitectură,
Dar, de fapt, voiam să intrăm în iad.

Pentru că reveneam la locul faptei ca niște criminali
Cu cărțile în mână, el tocmai murise, era proaspăt,
Vocea de pe un disc de vinilin ne făcea să plângem în hohote
Cum plângem și acum, departe unul de altul.

Pentru că a plecat și nu am apucat să îl îmbrățișăm,
Pentru că verde de albastru, pentru că Păunescu e viu,
Iar el e mort, l-a omorat talentul, l-a omorat șarpele
Viu din el care i se încolăcea pe creier.

Pentru că nu am talent, pentru că eu vorbesc doar prin el
Și sper că el va vorbi prin mine măcar un pic,
Dar nu va fi așa, pentru că el este el, iar eu sunt eu.
Pentru că este un dumnezeu.

Gheorghe Izbășescu

Poemele de la Atena

strada lui Pericle

dedicat Doamnei Monica Chihaiac

I.
cînd dimineața cu Jon luam micul dejun

la hotel-Astor
mă uitam pe fereastră să văd muntele de calcar
cum sta singur călăuzindu-și ruinele să le fie
adevărați supuși
dar pe mine mă interesau cele trei vînturi
dacă printre propilee pustii mai aduc și azi
averea zeilor din scufundate corăbii pe mare

de fapt vreau să spun că mă gîndeam la Pericle
la Olympianul ce-și făcea zilnic naveta
de la casa lui pînă la Agora
doar pe strada pe care circula numai sângele

că atunci era sînge mult și mai puțin caldarîm
mult sânge ce mînjea pereții caselor pe unde trecea
cu capul lui mare și asimetric legănându-l
sub cască
de-ar fi putut acoperi cu el atîtea paturi
de adormit instinctele nespălate pe față
instruit în știința naturii era mai presus
de superstiții
gata să dea o explicație fizică astrelor pe care
le contemplant athenienii ce se-nstrăinau de ei înșiși

chiar cînd cobora de la tribună era intrigat

că vedea-n sala de ședințe bănci și mese
scobite cu briceagul:
semn că unii participanți în loc să ia cuvîntul
gîndeau nemulțumiți în scîndura de cedru

II.

zilnic Pericle mergea pe-aceeași stradă
cu trupu-i umplând-o de nu mai rămânea loc gol
și pentru alții
nici măcar să se strecoare vreo pisică nevoită
din măslin în măslin să sară urmându-l credincioasă
cu blana desprinsă dintr-o experiență mentală

pe-acest drum Olympianul a pus la cale
transformarea Athenei să nu mai doarmă marmura
în cariere silnică și neajutorată
că un război îl învinge pe celălalt doar când ochii
pe dibuite-și mușcă vederea din interior

desigur el mergea tot cu bufnița aceea pe umăr
așa-i Aspasia?
spune tu că doar te-am salutat c-un scîncet antic
de față cu hetairele ce-ți fac reclamă
să se aprindă mînia-n sudiștii spartani:
observînd că viața la Liga din Delos
iartă norocul dacă nu mai vrea să cîștige

III.

ce bine că pe vremea lui Pericle erau
mai puține străzi
și conjurațiile se vedeau mai clar decît sîngele
mîngîind colțuri de case ce-au rezistat pîn-acum:
că dormind mai mult somnul și-a învins dușmanii
și-n locul lor vedem doar ștreanguri de mătase
ce le poartă la gît ca pe amintirile din copilărie
turiștii americani de pe terasa hotelului
iar cînd vom urca și noi John la Acropole
exemplu lor o să ne fie de folos
și umbra lui Pericle n-o să ne mai condamne
că pericolele mai puține vor fi altceva
decît strada lui pe care circula numai sîngele:
că mitul funcționează perfect cînd îl găsim
prin dughene
fără să ne mai amenințe perșii sau alți răsăriteni.

noaptea sfântului dhimitrios

Domnului Dimitrie Trandafylitis

am ajuns la hotel după festinul din taverna
cu trepte scobite-n pământ
dar vîntul dinspre cîmpii spartane întetise noaptea
și se împotrivea odihnei prin încăperi cu draperii
împingîndu-ne pe strada în pantă
unde pietoni în fervoare se luptau cu marinele voci

chiar eu mă legănam izbindu-mă de John
ca o lanternă enormă
ca o lentilă abstrasă de-o misiune înaltă
cît luna o vale adîncă de polei tăia în cetate

în jur mi se adunase plante sensibile din innuri
cu strălucitele lor însușiri
de fructe casante și afit de limpezi
întrebîndu-se recunoscătoare: cine cu cine se aliază
cine pe cine slăbește acum pentru un minim cîștig?
oho mi-am zis: poate asta e șansa salvării misiunii?
poate asta e taina rămasă victimă
puținilor învingători?
dar aproape de noi s-au rezemat de vitrine
grecoaice tinere aduse de vîntul spartan în ofensivă
zeițe suspinând c-au pierdut festinul nostru prosper

sigur c-ar fi trebuit să aducem fetele nopții
printre cei netulburați însă eu
atunci umblam după vestmîntul celor înviați din morți:
iar sfera capului?
nepăsătoare sta și ea cu spatele la trup
și niciuni dintre ei nu răspunde dîrzeniei celuilalt
să aflu măcar ce pericole-mi vin într-ajutor.

Athena de azi

febra maieuticii lui Socrate azi e un zbor
de pescăruși
cărora Hermes le inspectează măștile utile
ținînd în cumpănă materia în schimbare:
salvator al adevărului niciodată mărturisit cu teamă

cît pe la colțuri de cartiere vechi se arată
grupuri de tineri afro-asiatici aduși din răsărit
de valoare cu ochi umflați de nesomn:
sperînd la cetățenia de europeni comunitari

sînt în tranziție acum și-ntind cearceafuri
cu mărfuri pasagere din țara de baștină
noaptea coborînd prin hrube subterane cu droguri
și gamele de alcool dar șansa le e-n primejdie
cînd aud șuierînd țignale și-și iau tălpășița
să nu fie întorși la granița de unde au venit

legea nu e un plan al eșecului și călăuză mută
încît noii sosiți să poată cuceri la vedere
acum cît viața aici e-n toi și-un pas greșit
li se întoarce împotrivă
acum cît idoli lăuntrici se micșorează de nevoie

numai eu văd Athena ca pe-o bibliotecă spălată
filă cu filă de părul meu de scoarță
și uscată la vînt
că viitorul nu te sugrumă nu te biruie prin ani
dacă aștepți soarele de metal ce din mare
o să răsară
ca să te vindece tunetul *cuventelor den betrani*.

(Din volumul în lucru:
Athens — un oraș cît o țară)

Lucian Parfene

Ploua indigo

Ploua indigo
pe străzi indigo
eu,
tu
și niște pisici uriașe
leneveam la fereastră...
Acolo jos
copilăria ta
strîngea la piept
o grămăjoară de oase.
Cuminte,
așezată cu fundul pe bordură
ne zîmbea răutăcioasă.
În orașul acesta
nu se mai joacă
nimeni cu ea...
(doar)
Eu,
tu
și niste pisici indigo
o priveam
triști
pe fereastră...

Poezia unei dimineți de iarnă

M-am sculat și i-am tras plapuma peste fundul rece
a oftat puțin,
și-a dat cu mîna părul de pe față,
razele dimineții șerpuiacu metalic camera
în care ne iubisem.

Cu un zîmbet de copil în colțul buzelor
o priveam de la margine patului.
Eram fericit, învins,
singur...

Scormoneam cu degetele în visul ei
căutam acolo viața
liniștea, prăbușirea
vroiam să mă las aspirat în memoria ei
să mă tatuez acolo
să urlu ca un lup, și să-i alung trecutul

și niciodată ea
să nu mai fie tristă.

Feed back

Prizam liniștit timpul din coada cometei
coloram vidul dintre stele
îmi mușcam nervos unghiile și eram gata să...
cînd... ea mi-a spus:
„în seara asta nimeni nu iubește pe nimeni
carnea trebuie să ni se facă amară
așa ca la bețivi și la curve
și inimile să ne bată ca respirația unui câine de salon și...”
și chiar așa a și fost..

Viorica Răduță

secvențe de plecare

1. au pus ploaia în pielea femeii
dar au uitat s-o învelească

de aceea m-am oprit odată cu noaptea
umbrele să nu mai putrezească în picioare

așa apa se uită din piatră

2. sânii depărtați prin care femeia crude bărbatul
în fața mării când totul e verde

și mâinile stau fiecare în trup
fiecare Petru

3. când iei și mormintele ce mai rămâne în jur
rămâne lemnul
degetele se uită de acolo

4. cumpăna o luase peste dealuri
bărbatul mușcă din sânii ei
să vadă marea
dar se umple de sare

sunt gândurile care se mișcă, își spune
în fața apei întinse

două pasări duc gândul care se desprinde
mai încolo de margini

5. dintr-o față uscată începe să crească salcia
femeia se uită într-acolo
doar că ceva o roade

să spună sau să tacă!?
fiindcă e gol de jur-împrejur
mai bine cu visul copilului în ea
cu banca de lemn netezită de uitat la mare
când șerpii se întind pe ou să-l încălzească

deodată mama și fiul sunt culori și sunt dealuri

6. trupul mării dus de cai mai departe mai lung
asta e și privirea ta care pleacă în vis
la întâlnire cu morții unde nu vedem decât nașterea

tu nu porți culori pentru că sunt altele
dincolo de negru dincolo nu mai este

7. de parcă nu s-ar mișca dimineața ci vântul și chipurile

chipuri de sticlă se sparg de ziuă acum
când gerul duce mâna la fereastră
și el se sparge cu gândul la tine
și el e din carne

un braț desfăcut

8. moartea mea e înăuntru
are atâtea capete încât
ca să trăiesc trebuie să le tai unul după altul
unul după altul înseamnă a mă apropia de mine

voi spune cândva că sunt moartea

9. fără de apă
și-a strâns gândurile sau omul așa se uită în jurul păsării
apoi se ridică din ea și vede uscatul

spune că pământul e taur acum

dar cumpăna stă înaintea păsării
umbră cu dealul

el de aceea călătorește în pasăre

Ion Scorobete

Imperiu mărunț

în vârful piramidei stă viața
aceea care nu trebuie clonată să
biruie

ci, precum boabele de fasole
căzute din traista de rafie
lucrată

într-un con de întuneric
se învăluie cu plapoma
neagră

a humusului
ce n-a lăsat să-i scape
substanțele dense
celuloza
și din acest adăpost neinteresant
înhăță raza mult așteptată
aidoma pruncului
sfârcurile
în ziua sorocită
când umede buze alungă
tristețea
care-și făcea planuri

astfel prin vloga hrănită
a țărâniei

un ochi verde intens
râde ca un clopoțel atins din
întâmplare de o mână
nedibace
își suie vesmântul centimetru
cu centimetru
pe aracul orei nouă
se desfoliază
în spirală
când să deschid și eu poarta
să mă pierd în mulțimea de
zgomote
ale orașului

Identitate

în peregrinarea febrilă prin
noroaietele timpului
palmele tatălui meu s-au aşchiat
zi de zi
dereticând în dinamica rostului
până s-au aşezat paralele
în aceeaşi pungă
de plastic
sorbind din setea de viaţă
umbra

a rămas pe marginea de retragere
a apelor

obliga nerăbdării ca
două frunze ce-au ţipat
de bucurie
în teiul din fereastra apartamentului
de la etajul 2

în primăvară
apoi sufocate în argintul catifelat
de octombrie
în căutarea soarelui
au intrat în zona zoster şi
din infirmitate de calcul
stau agăţate de punctul de fier
al hotarului

Discontinuu

senzaţia că iarba nu doarme
se loveşte de pielea
transparentă a cerului
cum iluzia mea hrăneşte
lumina discretă
în ipostaza
somnului reificând setea
dintre reprizele
unui amor de acuitate
magnetică

doar astfel e propriu rigorii
să nu aud
cum mișcă înlăuntru
planul secund al lucrurilor
pe această vascularitate
mă regăsesc
de cum deschid fereastra
să aflu cu inima cum e vremea
astăzi
și gust firul acrișor al ploii
de aprilie țâșnit pe undele scurte
la radio 21
schema segmentului de soare
ascuns
cum aștept să se schimbe
culoarea roșie
a semaforului între
arterele principale

Lucian Scurtu

În anul în care am fost Costache Conachi

„Eu, alegându-mi soarta,
am ales nebunia”
Tadeusz Micinski

De câteva nopți nu se mai face ziuă în oradea
(ultima lumină am zărit-o prin golul inelului ei galben ca ceara)
buimac, mă izbesc cu putere de pereții blocurilor muncitorești,
de busturile și statuile unor oameni necunoscuți mie,
mulțimea curge pe lângă mine fără a mă înțelege, fără a o înțelege,
crișul formează delta bezmetică chiar aici la picioarele mele,
(îmi vine puțin mai sus de genunchi, nu prezintă importanță pentru
geometru)
lumina neocanelor îngrașă bulbii neputinței, spurcă viitorul,
păsări grele se izbesc de trupul meu, mă doboară,
„acum sunt costache conachi, vreau să mă odihnesc pe balcon,
să fumez cu nesaț un ciubuc, să beau vutcă, să-ți sovietizez trupul, să
ațipesc”
îi spun ei în dreptul unei clădiri uriașe
(colegiul vuia? policlinica de copii? gimnaziul goga!, cine mai poate
ști astăzi!)
ea mă privește uimită, nu-i vine să creadă ,
„tu nu ești costache , tu ești lucian și ești soțul meu!”
îmi spune arătându-mi cu un echer bezna devastatoare,
pusta halucinantă, depărtarea năucitoare,
luna.

Profil

Teofil Răchițeanu

Cînd ne naștem

Cînd ne naștem
Dumnezeu se naște
În fiecare din noi.

Tot atunci
Se naște în noi și Moartea.
Și toată viața
Îi purtăm în noi pe amîndoi.

Îmbătrînim și murim
Și singuri sîntem
Cum niciodată n-am fost.

Așa ieri,
Așa azi,
Așa mîine.

Ci moartea Morții de ce
În niciunul din noi
Nu se naște?...

Către Tine, Doamne

Către Tine, Doamne,
De cînd mă știu,
Merg și merg.

Noapte nainte-mi,
În urmă-mi tot noapte.

De nicăieri rază,
Oricît de firavă,
De lumină.

Timpul curge prin mine
Ca un rîu
Pe ale căruia țărături
Nimeni nu cîntă.

Merg și merg
Și spaima
În mine, Doamne,
Că, poate,
Nu mă aștepți,

Că, poate, nimeni
Nicăieri nu mă așteaptă....

Nu te-amăgi că altce poți a fi!

Nu te-amăgi că altce
Poți a fi!

Ești pămînt
Și, cînd vine sorocul,
Te retragi iar în el
Și e cum ai închide
În urmă-ți
O ușă...

Ai să dormi, ai să dormi,
Nici un vis n-o să ai,
Nici un gând.

Nu o să-ți plouă
Nici neauă...

Ca o apă moartă
Timpul va curge prin tine
Și nu o să-l simți.

Te vei împuțina zi de zi,
An de an, pînă cînd,
Din tot ce ai fost
Nu o să fii

Decît,
Pe țărmul Styxului,
Umbrei lui Orfeu
Umbră...

Umbre

Pe Buteasa
Ca pe Kogáionon,
Argintînd
Umbra duhului
Lui Zamolxe...

Peste codri în somn
Norul acela,
În vînat-stins,
Precum umbra
Durerii
Sfînt Eminescului...

În dumbrava din vis
Umbra florii
Incendiată
De lumina
Picăturii

De rouă...

Pe fruntea mea,
Grea,
Umbră
Iubirilor
Niciodată-
Mplinite...

Și peste toate, mereu,
Umbră Ta, Doamne,
Ca o mai grea
Decât toate umbrele
Umbră...

Cineva joacă ping-pong cu stelele

Pe câmpiile cerului
Cineva joacă ping-pong cu stelele.
Le lovește cumplit,
Le rostogolește
Dintr-o nemargină a lui
În alta...

Marele Jucător se oprește
Să răsuflă puțin,
Se odihnește – preț de un ev -,
După care, ridicându-se,
Cască o dată-ndelung
Și, de-a valma,
În el însuși
Le soarbe
Pe toatele...

Nimic, în cele din urmă,
Decît gândul
Că Dumnezeu nu e decît
O imensă
Gaură neagră...

Am fost jefuit...

Cineva
Tot timpul îmi dă târcoale,
Tot timpul
De câte ceva
Mă jefuiește.

Am fost jefuit -
De copilărie,
De tinerețe,
De iubire,
De Tine, Doamne!

Tu n-ai auzi, nu vezi.
Taci.
Că și cum n-ai ști
Că Te am
Și mă ai.

Neîmpăcat am să mor
Că e cineva, undeva,
De care și Tu Te temi,
Pe care nu-l cunoști
Și care și pe Tine
Te jefuiește...

Niciodată Timpul

Niciodată Timpul nu îmi ajunge.

Cîteodată-i amar,
Cîteodată dulce,
Cîteodată sătul,
Cîteodată flămînd,
Cîteodată prea lung,
Cîteodată prea scurt.

Nimic ca el mai fără sfîrșit.

Și, totuși, niciodată
Cînd trebuie,
Cît trebuie
Pentru a trăi,
Pentru a iubi,
Pentru a muri...

Cîtă pustie, o, stelelor!

Cîtă pustie, o, stelelor,
De la mine pînă la voi!
Cîtă tăcere,
Nemărginire,
Deznădejde
Și spaimă!

Cît de imens
Golul care ne desparte
Și eu cît de singur în el,
Cît de mic,
De neînsemnat,
Doamne!

Și voi,
De mine,
Neștiutoarelor,
Cît de multe!...

Pustie cît vezi cu ochii

Pustie cît vezi cu ochii...

Parcă o mare-i nisipul
Care vâlure-se,
Tînguie,
Vaieră-

O simfonie a Morții
Ce treieră-mă,
Macină
Și dizolvă...

Ori, poate, slava-i
A Imperiului tău,
Alexandre?

Toate cad

Din cer cad îngeri și sfinți,
Cîmpii acoperind cu cadavrele lor,
Munți, dealuri, case.

Toate cad: om, piatră, lemn, iarbă, floare.
Din soare ca o leșie lumina se scurge.
Nimeni de nicăieri către nimic nu se-nalță,
Nimeni pe nimeni la nimica nu cheamă,
Nimeni de nimeni nu se îndură,
Nimeni pe nimeni nu tînguie.

Toți și toate de peste tot au murit.

Ci Dumnezeu prin galaxii depărtate
E dus –
Morții să îi întemeieze
Alte imperii...

(Din volumul, în manuscris,
În absența rimei)

Teofil Răchițeanu – Din vechi scrinuri adunate

Iosif-Cristian PAȘCALĂU

Libertatea, inclusiv libertatea creatoare, depinde, fatal, de conștiință.

Astăzi, majoritatea oamenilor militează pentru trezirea unei „conștiințe planetare”. Se aduc argumente că Terra este o ființă vie, înconjurată nu numai de un câmp fizic electromagnetic, ci și de un câmp mental. Stratul noosferei, ivit odată ce omul și-a început activitatea conștientă de adaptare a naturii pe măsura necesităților sale, precum și de transformare a acesteia în baza finalităților sale creatoare, legitimează recente abordări ale oamenilor de știință cu privire la unitatea cosmosului, la similitudinea de ansamblu a formelor vieții, la sincretismul spațio-timpului. Fizicienii adoptă un limbaj metaforic, cu certe extensiuni filosofice, atunci când pomenesc de „matrici”, „câmpuri unificatoare de conștiință”. Globalizarea politico-economică impune dramatice schimbări de paradigmă. „Think global, act local” (Gândește global, acționează local), sună o deviză a modificărilor de concepție asupra rolului ființei umane în spațiul cunoașterii. Se promovează gândirea holistică, de sinteză. Alteritatea este înțeleasă mai mult ca oricând drept o dimensiune ontologică esențială, care justifică angrenarea omului într-o instituție a comunității globale. Reversul negativ constă în masificarea individului, în reducerea sa la o simplă piesă de schimb în mecanismul social. Fără un discernământ al angajamentelor definitorii, nu se poate pretinde reușita globalizării.

Rămân însă câteva ferestre, puține, dar vitale, de eliberare a energiilor spiritului. Poezia este, poate, cea mai adevărată fereastră prin care omul își poate redobândi conștiința sa individuală, și prin care își poate întoarce privirea spre alte zări, spre alte tărâmurii în care să încolțească semințele libertății. Poezia presupune dintru început o conștiință individuală puternică, aptă de a se desprinde de contingent, de realități mărunte și perisabile. O conștiință care să ardă la alte temperaturi ale spiritului, care să lumineze alte spații, alte posibilități de închipuire a esențelor. O conștiință creatoare de lumi. Ieșirea din intersubiectivitate nu înseamnă abandonarea dialogului cu lumea, ci îndreptarea privirii către zările misterului, presimțite, dar cel mai adesea nevăzute.

O astfel de temerară luare în propriile mâini a destinului creator este întreprinsă de poetul Teofil Răchițeanu, al cărui recent volum, *Din vechi scrinuri adunate*, reprezintă o nouă etapă lirică în drumul către regăsirea esenței poeziei. Poetul inițiază un dialog cu spiritele congenere (Tudor Arghezi, Ioan Alexandru, Teohar Mihadaș, Inochentie Micu-Klein, Nicolae Bălcescu, Geo Bogza, Magda Isanos), cu esențele întruchipate de îngeri și Divinitate, cu sinele măcinat de îndoieli metafizice. Acest dialog *sui generis* are loc în perspectiva sfidării limitei, sub unghiul unei fragilități inerente condiției umane. Omul aflat în fața tainelor cruciale, își dă seama de faptul că reprezintă un grăunte de lumină într-un ocean al tenebrelor. El încearcă, prin propriile puteri, să lumineze o infimă parte din spațiile misterului, demers asumabil maximal doar prin vocația poetic-creatoare.

Scrinurile din titlu pot fi toate acele spații de colectare a înfățișărilor misterului. Ele converg într-o dimensiune proiectivă a unui trecut atemporal, în care memoria culturală resoarbe esențele. Îngerul, bunăoară, este un ferment al esenței, o fărâmă de conștiință supraumană, relaționată în altă ordine de realitate. Un timp circular, închipuit de „roata amintirilor”, deapănă caleidoscopic evenimente cosmice în care ființa umană își regăsește menirea, primenindu-și rațiunea și simțirea.

Eul poetic tinde spre descoperirea adevărului ultim, a forțelor titanice ce se frământă printre cele mai vechi dintre stele. Cât despre amintirile faptelor și emoțiilor trăite în atâtea lumi, nici cel mai eficient sistem de memorizare nu ar putea să le cuprindă pe toate într-un singur bloc de materie cenușie. Memoria poetului le face însă disponibile în orice moment. Eul poetic poate retrăi, într-o deplină reevocare, orice porțiune a trecutului său mitizat. Poate să revadă o floare sau o insectă asupra căreia privirea sa poposise o clipă, să audă glasurile creaturilor dispărute de milenii, să simtă miresmele lumilor mistuite de multă vreme în rugurile funerare ale propriilor sori. Nimic nu este pierdut pentru el, dacă dorește să-și amintească. Poetul e un Orfeu al amintirii: „Drumurile acelea / Dintotdeauna alergând în fața călătorului / Pădurile acelea / Ca niște mari pajuri galactice / Fâlfâind prin slăvile cerului / Întunecând lumea / Cu umbrele lor; // Arborii aceia prelungi / Din cari, tainice porți deschizându-se, / Ieșeau fetele acelea ale munților, / Fetele acelea în miez de noapte, / În vechi dumbrăvi, / În cânt, / Destrămându-se; // Casele acelea mărunte / Ca niște paznici ai singurătății, / Înșirate la marginea lunii, Visând numai nunți; // Apa aceea / Izvorâtă direct din privirile Mamei / Peste care cerul / Cu albastrul lui sfânt / Lin lacrimă; // Oamenii aceia / Ce-au cutreierat Țara / Atârnați de boturile cailor / Și cărora le-au brumat ochii / Cu răsufletul lor; // Femeile acelea / Ce-și creșteau în pântec păcatele / Și-n nopți de cumplită fierbințeală, / La

o răscruce a patimilor, / Își înghițeau lăutarii, / Și-și blestemau bărbații amețiți / Pe drumurile Făgădăului... (*Roata amintirilor*). Destrămarea amintirilor în cântec înseamnă, de fapt, reșezarea lor într-un timp circular, într-o extensie indefinită a clipei prezente. Astfel, se poate sfârâma dominația durerii, se poate transforma din tiran al simțurilor în mesager interstelar trimițând impulsuri pe care simțirea le poate accepta sau ignora (*Totul doare*), drept corolar al unei energii apte să virtualizeze „lacrima lui Dumnezeu”, creatoare și distrugătoare de lumi.

Poetul se odihnește în Palatul Trecutului și primește străvechi amintiri, ca o matcă prin care acestea se revarsă înapoi în memoria colectivă. Libertatea spațiului este, în aceste condiții, numai un simbol, nu întotdeauna bine definit, accesibil unui anume nivel de înțelegere. Poeții sunt cei ce rezistă pasului peste pragul universului, fără a fi numai decît zdrobiți de dezvăluirea tainelor prea mari pentru puterea lor de stăpânire. Unii supraviețuiesc, cu prețul renunțării la stele și al închistării în propria lor lume, în spatele barierei de transcendență. Spiritul altora este atât de zdruncinat încât pierd voința de a trăi, iar opera lor reintră în stăpânirea necuvântului. Darul adevărului și darul veșniciei sunt prea grele pentru a fi suportate: „Multe știu, dar nu știu, nu / De ce vântuie vântu, / De ce brumă, de ce rouă, / De ce neauă, de ce plouă, / De ce codru-n vânt se frânge, / De ce tot ce-i om se stânge, / De ce-i noapte, de ce zi, / De ce taină îs Morții, / De ce, de din ce-i sub soare, / Numa Moartea moarte n-are?...” (*Numa Moartea moarte n-are...*).

Răspunsul la întrebări care îl obsedează, legate de viață și moarte, destin, iubire – probleme peste care semenii săi trec adesea cu prea multă ușurință, venindu-le greu să creadă că ele există într-adevăr – îl fac pe poet să atingă întreaga expresie a creativității fără să-și irosească existența ca fantomă intelectuală într-un angrenaj al masificării. Poetul vrea să-și aleagă momentul morții. Lui i se arată multiplele căi ce duc dincolo de mormânt și prețul care trebuie plătit pentru nemurire în toate formele ei. I se deschide dinainte perspectiva timpului infinit și promisiunile ei: „Pe un mal de apă, apoi, pe o piatră m-așez / Și tac, și privirea mi-o pierd în rumenul zărilor / Și foșnetul suie în mine al codrilor vechi / De parcă plânsul ar fi la un loc al tuturor mărilor...” (*Reverie în Munții Apusului*). „Împărat Singurătății”, poetul își asumă condiția de „frunză căzătoare din pomul lui Dumnezeu”, râvnind, în același timp, la statutul privilegiat al unui depozitar al tuturor posibilităților creatoare. Orgoliul creator se consumă în spații intermediare, spații ale indeciziei: „De ce-aș merge? De ce-aș sta?” (*Nimenia nimic nu știe...*); „În orașul nu știu care / Moare, astăzi, nu știu cine / Și se naște fericitul / Mort al zilei cei de mâine... // Cineva de nu știu unde / Care veșnic ni s-ascunde / Potrivește-le pe toate (...) // Nimeni

nimic nu câștigă, / Iar eu scriu aici în cartea / Mea eternă întrebare: De ce viața? De ce moartea?...” (*De ce viața? De ce moartea?*).

Una dintre supremele taine, iubirea, dobândește, în demersul liric teofilin, noi suporturi referențiale. Moartea iubitei e un moment dens de revelare a misterului. Timpul iubirii se scindează în tot atâtea secvențe lirice de amplitudine universală (poemele *Prier era, noian de floare; Ca dulcele de Mai...; Și cu ea Raiu-nfloratu...; Cum în flori pe munți roua*). Alchimia iubirii revrăjește elementele cosmice, transpunându-le în noi dimensiuni interioare (*E miezul dulce de Florar...*). Prototipul iubitei se desăvârșește în mii de ipostaze. Enumerarea din poemul *Ofelii, Desdemone, Margarete* stă mărturie ecoului născător de muze.

Ecuatiile lirice conțin iubirea drept nucleu ireductibil. Dubla articulare a iubirii-tristețe modifică radical esența cosmosului, prin îngemănarea de constante întru mister și prin comutativitatea figurilor simbolice. Iubirea ca rouă, purtată de vântul schimbării, implică deja o subiacentă reprocesare de sensuri. Ochii iubitei ascund un caleidoscop de lumi, un cosmos interior germinând din abisul uitării: „Atâta noapte-n ochii tăi, / Cu stropi în ea lucind, de soare. / M-afund în ei și fericirea / Până-n străfund de suflet doare. / Stau adâncit în ei așa / Și-aș sta pân’la sfârșit de lume / Până ce Moartea m-ar uita / Și însumi mi-aș uita rost, nume... (*Atâta noapte-n ochii tăi!*...). Plecarea iubirii răstoarnă perspectivele, stinge elanul, induce un nesomn nepământeian, o veghe cosmică a sfârșitului lumii. Poetul, santinelă a văzduhurilor, trăiește povara lumilor agonizând: „Amurg peste Munții Apusului. Mare / Imensă, imensă-i văzduhul, de sânge / Și-n apele ei, obosit, de vecia-I, / Dumnezeu însuși se destramă și stinge... / Și stau și-l jelesc și în mine speranță, / Iubire, credință, cu totul s-au frânt / Și-s singur și-s singur cum nimeni vreodată / Niciunde și niciunde n-a fost pe pământ... (*Amurg peste Munții Apusului...*). Singurătatea asumă condiția de veghetor al lumilor, de paznic al tainelor cosmice. Agonia Divinității înseamnă disoluția esențelor, surparea temeliiilor metafizice, resorbția lor într-un unic ecou de o clipă a harfei lui Orfeu. Scrinurile recompun, fragmentar, din scânteieri de rouă și picurări de stele, întreg traseul liric teofilin.

Premiul Revistei *Familia*
„Porni Luceafărul...”, Botoșani, 2009

Ioana Miron

Data și locul nașterii: 10 noiembrie 1989, Botoșani, județul Botoșani
Studii: Studii primare la Liceul de artă „Ștefan Luchian”, Botoșani
Studii gimnaziale la Colegiul Național „Mihai Eminescu”, Botoșani
Studii liceale la Liceul de artă „Ștefan Luchian”, Botoșani
Absolventă a Școlii Populare de Arte din Botoșani, secția grafică

veritabil Eronat

ești un prieten bun
îmi vopsești pereții în roșu
te simți albastru
când urli la oră fixă
scrii coerent de zece ani
și te semnezi
Eronat

Falsifici o pasiune
pentru poveștile hippie
te gândești la Paris
când după miezul nopții
strada poartă ochelari de soare

nu ghicești niciodată ce urmează
după o cafea târzie
se închid magazinele
cauți pe jos
firmiturile rămase de la alții
te emancipează și mai mult
devii

veritabil
Eronat
prin dăr'mături

ești un prieten mai bun decât credeai

Dezintoxicarea unui minut

De câte ori sună alarma
dorm mai mult de două bătăi de inimă
Când e fix
sunt mai trează ca niciodată.
E o superstiție draguță să te uiți la oră fixă
chiar dacă știi că nu e nimic stigmatizat într-o cifră
se termină bateria și intuiești minutul în care trăiești
când e fix
sună doar cifra care-ți grăbește plecarea

La teatru se joacă macaua

s-a spart un geam lângă lojă
și toți au fugit fără să rădă
E prea cald înăuntru și prea puțin loc în culise
s-au spart rândurile
actorii rămân ; se țin de mână printre roluri
Cine pe cine aplaudă
s-a stins lumina
s-a rupt cortina
pentru a zecea oară
o mie de roluri și-o singură mască

V.O.P.S.E.A.

Vânzătorul de nisip postează constant
telegrame
cu rol ambulant de cicatrizare a nopții-
O imitație a realității conjugale

se păstrează în buzunar ca o scamă asociată ideii de maternitate
din două în două tranșee se evaporă un sărut violet
Strivit de tancuri sub picioarele altora
rămâne o dâră a unei tentative
de înmagazinări succesive de mase
încălzirea globală a mâinilor
agitare
amprente de picior pe pământ
raportează fiecare metru de sârmă ghimpată
A rămas un glonte imobilizat în bocanci
se pregătește eutanasierea unor eventuale momente de luciditate
pe masă
un penson cleios mirosind violet

în poșetă – studiez farmacia

Ai pus în poșetă periuța și pasta de dinți
și vrei să urmezi farmacia

mergi drept pe linia de tramvai, într-un oraș cu facultăți
și geamuri cu multe magazine roșii
Ești pusă față-n față cu parcare
vrei să treci strada
Nu vrei să vorbești cu nimeni
și zâmbești propriului accident de mașină
în care ai fi murit, fără să-ți rupi o unghie

te împiedici în picioare și vrei să vorbești
Ți-ai rupt o mână și nimeni nu te poate auzi
ochiul tău nu mai vede clar
pentru că ai orbit de prea multe ori în eprubetă
Pe tine toți oamenii te văd
și ești ironizată
Pe tine toți oamenii te pipăie când treci strada
îți sărută unghia ce ar fi trebuit tăiată din carne
să ai și tu puls

ți-ai pierdut într-un canal de pungi
tot ce-ai avut mai scump -un cercel de plută
în formă de cicatrice.
începi să plângi, să intri în depresie

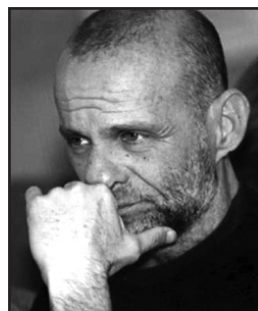
Nu știi cum să începi ce-ai terminat
Pui capacul și devii farmacistă

recepționat

50 de ani aștepti un bilet
Gara e la 2 pași de hotelul în renovare
îl vezi în fiecare zi
când te pierzi între ora de sosire și celelalte stații
Ți-ai dori să nu fie niciodată gata
renovarea lui cojește un număr de ani
o serie impară
când îți împarți viața cu buletinul;
20 au fost în camera 14
1 lună din 3
cu fost 15
sau 28
noaptea
așteptau încă 10 un pat
Și niciodată nimeni nu a stat mai mult de 2 zile;
cu început să se cunoască
în oglinzi apăreau mereu alte persoane
nimeni nu cunoștea nimic;
35 de ani au fost semne de așteptări
În recepții diferite
59 de ani trec repede
Fără să ai lenjerie curată.
s-a predat cheia de la cameră-
La recepție se așteaptă alt tren

Proză

Radu Aldulescu

Primăvara sinucigașilor

Magazia din subsolul blocului în care dormea Victoraș era sub camera lui Robert, poate chiar sub patul lui, de vreme ce în unele nopți, când se întorcea rupt de oase de la apartamentele lui Crivac, îl auzea tușind și foindu-se pînă să-l ia somnul, mult după miezul nopții. Podeaua subțire, vezi, iar prin aerisirea de la baie intra fumul țigărilor fumate-n lanț de Victoraș, sudate una de la alta. Fumul se strecura pe sub pragurile ușilor la nasul lui Robert, care-l simțea și-l știa acolo pe Victoraș fără să-l știe, fără să facă legătura cu tipul care-și repara mașina în parcare ceasuri în șir.

El se lăsase de fumat în primăvara trecută, chiar în ziua când se mutase în Frăsineni, poate tot într-un fel de refugiu, cum era magazia aia din subsol pentru Victoraș... După patruzeci de ani de fumat, chiar și ajuns la saturație, cu crize de tuse și vomă care-l făceau să leșine, fusese ca și o sinucidere parțială. Omorise o parte din el; uneori se simțea ca o rană închizindu-se și deschizându-se periodic, sîngerînd, supurînd, amintindu-și cicatrizarea: țigarea, gustul fumului împăienjenind vederea, izul de amețeală în rafale și-n valuri, care anihilează și oblojește... Nu-și amintea totuși ca-n răstimpul de când nu mai fuma, în care se ferise să se și atingă de vreo țigară, chiar și neaprinsă, să-l fi încercat o dorință atît de aprigă cînd îi mirosise a fum de țigară, ca în nopțile cînd îl simțea pe tipul de la subsol și la o adică îi ținea tovărășie — o ființă incertă, de fum, tuse, oftaturi, foieli, frămîntări, nesomn, încrîncenare, planuri de răzbunare rumegate-n întuneric, pe lîngă care veghea și Robert, ridicat în capul oaselor în mijlocul patului, cu ochii de pisică scăpărînd fosforescenți în întuneric, adulmecînd fumul în timp ce se împotrivea din răsputeri ispiteri de a coborî la subsol să ceară o țigară.

Pe lângă că se lăsase de fumat, în vremea din urmă prinsese obiceiul să doarmă singur, deși Andreea n-o fi fost ca o țigară de care să-i fie frică să se atingă chiar și neaprinsă. Aici aveau însă ceva mai mult spațiu decât în garsoniera din Dristor, și tocmai că Andreea încă ar fi vrut să se extindă. Pe la începutul lui martie îi spuse că ar vrea să facă la subsol ceva ca o magazie pentru murături. El îi pomeni atunci de tipul care doarme acolo, cum îl crude oftând și foindu-se și cum îi vine la nas fumul țigărilor lui... Nu credea. Ea de ce nu-l crude? Păi d-ai, fiindcă doarme sub camera lui. Aiurea! Visează, are halucinații, la care Robert: care din noi? El, el, el, e nebun și vrea să arunce pe ea... Și crizele și tentativele ei de sinucidere, care i-au adus aici? Că n-a fost în stare de o slujbă și un salariu ca să poată supraviețui în București... Ba nu, nu și nu și nu, Andreea strânse din dinți: cine pe cine a adus aici? Dracu, diavolul, el Robert Diavolul e dispus oricând să recunoască, dar asta nu înseamnă că. Că ce? Căcat. A fost constrâns de împrejurări, da, banii, datoriile făcute-n contul ei și el s-a străduit și a făcut tot posibilu', da' n-a avut cu cine. Ba s-o lase moartă; Andreea știe că peștele de la cap se-mpute: dacă el, ca bărbat și cap de familie, n-a fost în stare. Păi cum, dacă ea n-a vrut sub nici o formă să-și trateze boala aia de cap de care suferă și care i-a tras înapoi,... Și ea, care din noi suferă cu capu'? Cine aude oftături și foieli la subsol? Cine pe cine vrea să scoată nebun?

N-aveau decât să-și vadă fiecare de nebunia lui, măcar că nu-i lăsa tipul de la subsol, care avea să devină unul din sinucigașii din primăvara aceea și totodată un bun prilej pentru Andreea să facă caz de nebunia lui, care nebunie îl îndeamnă s-o vadă pe ea nebună. Păi d-ai le merge așa. Așa, cum? Cum altfel decât rău? Păi d-ai, pentru că pește se s-a împuțit de la cap, dacă el nu e sănătos la cap.

Dacă era sănătos la cap, nu s-ar fi încurcat cu un pierde vară ratat alcoolist ca Miron, care l-a dus la jigodia de Crivac să-i muncească pe degeaba, și să nu-l mai prindă cu nenorociții ăștia, ne-am înțeles? Ori ei ori ea, la care Robert că ce să mă fac, deh, acum-a-i face ea program cu cine să umble, cu cine să lucreze, și ea ca să se ducă la aia cu care umblă și lucrează, dacă ține mai mult la ei decât la familia lui, să se ducă la prietenii care-i bag în cap tot felul de abureli și-i toacă mințile pînă crude la subsol tuse și oftături...

Bîntuiau ispite cu damfuri grele de ură, zîzanie, scandaluri. Spre sfîrșitul Postului Paștelui, în Săptămîna Mare, Robert l-a știut noapte de noapte în subsol pe Victoraș, clocindu-și planul de răzbunare; cît de curînd avea să afle povestea lui de la Miron și de la vecini. Omul dormea într-adevăr în subsol; nu fusese o halucinație, dar asta n-ar mai fi contat. L-ar fi compătimit pe Victoraș, dar îi venea greu să-l creadă atît de slab de înger încît să se pună la mintea nevastă-și, care-și făcuse un tabiet din a-l da afară din casă, cît ar mai fi avut pe cine.

După Paști, odată cu primele zile călduroase, damfurile răului părură să se risipească de jur-împrejurul Frăsineniului, diluindu-se și dispărînd dincolo de cerul senin de deasupra dealurilor și pădurilor înverzite, pajiștilor și livezilor de meri și pruni înfloriți... Ca și cum lui Victoraș i-ar fi părut rău, da-bineînțeles că i-a părut rău. Să am bani de cheltuială aș veni la primăvară cînd o da soarele iară... M-aș întoarce, da-bineînțeles, era și timpul: Miron își aminti că-i promisese lui Robert; vor merge la Mohaci. Din pricina banilor tot amînaseră. Ieșiseră în primăvară săraci, slabi de-i sufla vîntul, dar tot e bine că ieșiseră vii și cu chef de ducă. Îi mîncă să plece, s-o ia din loc, ca și Victoraș. Ba dă-ți peste gură, Diavole.

Au găsit undeva de lucru două zile, la desfundat o grădină, și cum s-au văzut cu ceva bani în mîină, au luat-o spre Mohaci mai mult pe jos. Nu le prea mai rămăsese de autobuz, după ce lăsaseră ceva bani și acasă, ca niște capi de familie ce s-ar fi vrut. Lăsaseră vorbă că pleacă să-și caute de lucru și se vor întoarce peste cîteva zile, poate o săptămînă, dacă nu cumva i-o duce capul să facă ca Victoraș și iarăși dă-ți peste gură, Diavole, se ceartă mațele-n noi de foame... Urcușul și mersul pe dealuri și prin pădure, gîfuitul, se amestecau cu povestea lui Victoraș, diavole, dacă nevastă-sa nu l-ar fi lăsat, ba vezi de treabă că pînă la urmă stricăciunea din capul lui. Miron l-ar fi înțeles pe vîru-său: un idiot. Degeaba că avea slujbă bună la Combinat, într-o vreme cînd alții-s dați afară pe capete, cu miile, în urma restructurărilor și disponibilizărilor care nu se mai termină, și uite că el rămăsese pe poziție, cu salariul bunel; avea și o femeie, cu salariu și ea, și casă, femeie cu capu' pe umeri la o adică. Ce dacă stearpă? Tot spre binele lui, că n-avea alte guri de hrănit în afară de-a lui. Avea și o gagică tinerică, măcar că îndura scandaluri din cauza ei și-am auzit mai încoace c-avea și-un copilaș cu una, chiar din Mohaci. Ghici cu cine? Cică chiar cu una din fetele Lențicăi și mai avea și-o Dacie s-o repare pînă i s-ar fi aplecat în fața blocului. Ce mai, nu-i lipsea nimic. Alții moare și-așa n-are, da' uite că n-a fost în stare să prețuiască... Miron povestea transpirînd și gîfiind pe cînd urcau o coastă abruptă, plin de obidă, ca și cum i-ar fi părut mai rău și decît ar fi trebuit să-i pară lui Victoraș. Mă vait că n-ai obosit, Diavole... Robert nu gîfia și nu transpirase deloc, la doi metri în fața lui și încă depărtîndu-se, ca și cum l-ar fi tras după el cu o frînghie care se deșira lungindu-se, și stai mai ușor, Diavole, să-ți spun chiar cum a fost... Prima dată și-a făcut un ștreang dintr-un capăt de cablu de antenă de televizor, care ar fi trebuit să reziste la șaizeci și ceva de kile ale lui. Mă vait c-a fost un semn că s-a rupt: Dumnezeu l-a pus să se răzgîndească, i-a dat peste mîină, Diavole, și tocmai că atunci a primit și un telefon. Alt semn, de la nevastă-sa poate, care venea de la lucru de la schimbul doi peste o jumătate de oră, sau l-o fi sunat gagică. Nu se știe, nici una din ele n-a spus și n-a

dat vreo declarație la procuratură. Nu le-a mai trebuit să se complice. Ce se știe e că Victoraș, nervos c-a fost întrerupt, ori ca să șteargă urmele care ar fi amestecat și pe altcineva, a dat cu celularul de pământ de au sărit măruntaiele din el, după ce vecinul care stă perete-n perete cu el l-a auzit sunînd, fără să audă și ce a vorbit... Mă vait că și pereți-s la fel de subțiri ca tavanele și podelele diavole, mie-mi spui? Victoraș știa și el și oricum vroia să lucreze pe cont propriu. Și-a făcut telefonul zob, să fie sigur că nu se amestecă nimeni în treburile lui... Uh-uh, ai scos sufletul din mine.

Urcaseră pînă ieșiseră în buza unui platou alungindu-se spre poala unei păduri, care urca la rîndu-i alt deal. Mergeau acum pe o pajiște vastă punctată rar de tufe de arțari și de cîțiva stejari groși și înalți peste care se roteau ulii și cîrduri de ciori cîrîind. Cerul însorit al amiezii era jos, cu scame de nori alburii ca niște pale de ceață trecîndu-le repede pe deasupra capetelor în direcția din care veneau. Miron se prăbuși epuizat. Era timpul să-și tragă sufletul puțin. Din locul unde stăteau se vedea munții în zarea limpede, cu urme vagi de zăpadă pe creste, iar dincoace de munți valea de sate, șosele, drumuri de țară și dealuri cu păduri și pajiști.

Cu privirea fixată pe orizont, Miron parcă ar fi citit ce scrie acolo; a coborît apoi la magazia de la subsol, după doi metri de cablu de sudură, care ar fi rezistat și la două sute de kile. Totuși nevastă-sa nu l-a găsit atîrnat, închipuiește-ți, ci căzut în genunchi, ghemuit, de unde s-ar vedea că mai greșise odată și i se mai dăduse ocazia să se răzgîndească. Făcuse un ștreang prea lung, da-n loc să rămînă cu picioarele întinse ca să se salveze, Victoraș le-a strîns ca să ușureze... Îți dai seama, Diavole, ce o fi fost în capul lui?... Foarte hotărît și grăbit în ultimul hal, comentă Robert. Să fie el primul, vezi, să nu i-o ia altu' înainte... A fost totuși ultimul din cei patru care au făcut-o în joia aia și ultimul din cei nouă... Miron spuse că și punctual la întîlnirea cu nevastă-sa, conform planului. Femeia a dat peste el în hol, cald încă, agățat de țeava de gaze. L-a lovit cu ușa cînd a intrat în casă... Robert își amintește că mai încoace, ea le-a spus vecinilor că special a ales locul, ca să-i arate de ce-i în stare, să i-o pună în bot cum intră pe ușă, dacă ea nu l-a crezut cînd i-a strigat în nas că se omoară. L-au auzit vecinii cînd o amenința și uite că n-au fost vorbe goale...

Porniră iarăși la drum și erau deja prea osteniți ca să-i mai pasioneze isprava lui Victoraș. Lui Miron i se răsucise dispoziția pînă într-atît, încît nu l-ar mai fi considerat un dobitoc, ci tocmai dimpotrivă.

- Mă vait c-a știut el ce face, spuse ca o concluzie și sentință și, după o jumătate de tăcere concentrată: ce să-ți mai spui, Diavole, că și mie-mi vine.

- Nu mai spune. Mai avem mult de mers?

- Oho, o grămadă. Da' pînă diseară avem tot timpu'

- Mai bine am fi luat autobuzul...

- Mă vait că atunci ar fi trebuit să nu-l luăm la întoarcere. Mama n-ar avea de unde să-mi dea bani. Poate ție, Lențica, da' nu cred. Mă vait că nici ea n-are.

- E săracă?

- Altfel cum? Ca toțiăștia rămași să scurme pămîntu' ori să facă naveta pe la fabrici la Rîmnic, la Pitești sau Cîmpulung, dacă nu i-a dus capu' să plece la muncă pe-afară... Da' mă vait că ea are pe una din fete mai avută. Nu știu dacă o și ajută...

Urcau de-acum prin pădurea de la capătul platoului, cînd le tăie calea o căprioară fugind prin frunzișul uscat cu o iuțeață neverosimilă.

- Căprioare. Și mai sînt și mistreți pe-aici, spuse Miron.

- Mai mult, cînd am venit prima dată în Frăsineni, am auzit o grămadă de povești cu mistreți... Privirea lui Robert se aburise și glasul i se voalase, ca și cum ar fi povestit un vis în care tocmai dădea să se întoarcă.

- Mistreți o grămadă, da, toamna daru iama prin porumbul oamenilor. Urșii ies mai puțin, prea rar coboară din munte...

Ieșiră în altă plantație de pruni și pe urmă în șosea. Pînă să ajungă în stația de microbuz, îi depășiră cîteva căruțe cu coviltire răpănoase, încropite din rogojini și folii de polietilenă. Aveau roți de automobil cu anvelope, și plăcuțe de tablă albe cu numere de înmatriculare luate tot de la mașini, bătute-n cuie la vedere pe lemnul obloanelor, dorind parcă să dovedească că fac și ele parte din traficul-convoi de mașini scumpe, de toate mărcile, ce lunecau în viteză pe lîngă ele. Caii famelici, costelivi, se potriveau cu rudarii care-i mînau, rufoși, trențăroși și cu mustăți stufoase, iar cîinii legați cu lanțuri de coada căruței îi arătau plecați la drum pentru mai multă vreme.

- Cîndva umblau cu linguri și cauce, spuse Robert ca pentru sine.

- Unde s-or duce acum?

- Dacă dat colțu' ierbii, mă vait c-au ieșit și ei ca noi să-și facă turu'. Linguri nu mai fac demult. Umblă după alte afaceri: fier vechi, sticlă de plastic, ambalaje de carton... Hai să-l luăm pe ăsta!

O rupseră la fugă după un microbuz oprit în stație. După o jumătate de oră de mers agale, în serpentine, ajunseră în Mohaci. Miron coborî răsufîind ușurat:

- Am scutit picioarele rupte. Mai avem puțin, uite-aici...

O uliță în pantă, de pămînt tasat amestecat cu sfărîmătură de piatră de var și vreo treizeci de case cocoțate pe pajiști alpine.

Miron îi arătă lui Robert o poartă cu o bandă de pînză neagră legată pe stîlp - aici stau părinții lui Victoraș. La zece case mai încolo intrară într-o curte mare, împetrișată cu rotocoale din pietre de rîu bătute

în pământ într-un fel de desen frescă, închipuind un fragment de floare abandonată înainte de a fi finalizată, poate când s-au terminat pietrele. Îi împresurată câțiva cățelandri care-i lătrau circumspecți și aproape prietenoși.

- Aici stă, spuse Miron. Dadă Lențică! Strigă spre casa din fundul curții, joasă și compusă din trei corpuri cu ferestre mici, tencuite cu strop de ciment și cu acoperiș de tablă mâncată de rugină. Undeva sub streșină Robert văzu săpat în zid 1969 – anul terminării construcției, da-binețeles, cu un an înaintea primei lui veniri în Frăsineni...Atunci terminase șoferul casa și o adusese îcoace, din Frăsineni, pe Lențica... O recunosc numaidecît pe cea care le ieși în întâmpinare, gonind cîinii – o femeie la cincizeci și ceva de ani, pe care o cunoscuse și o văzuse ultima dată când arvea șapțișpe-optișpe ani. Miron izbucni pe un ton de jubilație exacerbată, contrafăcută totodată:

- Uite pă cin' ți-am adus, dadă Lențică! Mă vait că-l știi! Nu se poate să nu-l știi.

În treningul cărămiziu, strîmt, arăta parcă și mai slabă decît și-o amintea. Ca el și ca și Miron, ea face parte dintre acei oameni, tot mai rari, de-acum care n-au timp și stare să se îngrașe odată cu încaintarea în vîrstă. Era slabă, dar nu și zveltă ca altădată, cu o conformație cumva dezarticulată ca a unei păpuși reasamblate din piese disparate. Avea o basma strînsă pe cap și înfășurată în jurul gîtului, iar figura mongoloidă, ridată intens, ca piatra de stîncă striată de intemperii, o arăta ceva mai bătrînă și decît cei cincizeci și ceva de ani pe care ar fi trebuit să-i aibă. Părea derutată: cîteva clipe lungi nu știu de unde să-l ia pe Robert, după care privirea mijită i se îndulci într-un surîs al aducerii aminte dintr-un vis și un răgaz al altei vieți, îngeraș îngeraș, îngeraș, la care Robert hi-hi-hi, da-bineînțeles că te-am căutat fiindcă-am știut că nu m-ai uitat... Nu-i așa că nu m-ai uitat?

Miron se strîmbă a pagubă, ca și cum și-ar fi căinat tovarășul dat în mintea copiilor. Totuși el, care-l dusese la pagubă pe Robert încurcîndu-l să lucreze pentru Crivac, s-a spălat pasămite de păcate aducîndu-l de data asta la cîștig, cu dada Lențica. Strîmbătura îi lunecă în rînjete:

- Mă vait că-l știi, dadă Lențico. Țsta-i diavolu-n carne și oase! De cînd mă freacă la cap că vrea să te vadă...

- Îngeraș de la oraș, chicoti Lențica cu glas pierit de emoție. Haideți înăuntru, oh, azi am avut o groază de musafiri... Îmi veniră și fetele cu copiii și parcă presimții...

- Io nu mai intru, spuse Miron. Mă duc la mama că n-am mai văzut-o de-o jumă'de an. Vin miine sau poimîine, Diavole, să te iau să vedem încotro o luăm; dacă ne întorcem la Frăsineni sau dracu știe încotro. Te las pă miini bune, cu dada Lențica. Miron o luă spre poartă și, cînd să iasă, se bătu cu palma peste frunte, ca și cum și-ar fi adus

aminte încotro o vor lua, dar uite că nu. Altceva îl frământa. Ai auzit de Victoraș, dadă Lențică?

Cum să n-audă? Îl îngropaseră doar aici, la mă-sa și la taică-său. Miron însă mai știe ceva, a auzit alaltăieri și a zis s-o întrebe și pe dada Lențică dacă-i chiar așa.

- Cică Victor, cu fie-ta aia mică, și cică mai mult din cauza ei decât a nevesti-și a făcut-o... Așa vorbește lumea, dar Lențica scutură din cap neîncrezătoare - ca de obicei, lumea minte, mănîncă ce nu trebuie...

- Viorica a avut copilu' cu el, da' nici pomeneală că din cauza ei. Și dacă n-a prea știut nimeni pînă să se spînzure și abia p-ormă s-a aflat... Victoraș se ferea și nici fii-mea nu l-a tras prin tribunale și nu s-a plîns la lume, da' mă vait că l-or fi ajuns niște blesteme. El a rupt-o cu fii-mea dinainte să nască și nici n-a mai vrut s-o vază. El era însurat în Frăsineni și ea s-a dus cu copilu-n Rîmnic cu chirie și l-a crescut singură. Vorbește lumea aiurea că din cauza ei și-ar fi luat zilele, da' mă vait că satana...

- Trăia acum cu una pentru care-i scotea ochii nevastă-sa și-l trimitea să doarmă noaptea la subsol...

- Ori în ce caz, cu Viorica nu mai era de cinci ani. Că era curvar asta se știe, cum sînteți toți din neamu'lu' Geană. Dacă l-a îngropat aici, c-așa a vrut mă-sa, să nu-l lase în Frăsineni la nevastă-sa care i-a făcut inimă-amară, lumea a scos-o că uite-l pe Victoraș cum s-a-ntors la Viorica și la copilaș. Că vezi Doamne din cauza lu' Viorica, care nici ea nu mai stă aici de șapte-opt ani. Ce-o fi zis lumea asta proastă că cineva i-o purta păcatele lu' Victoraș și numai decît fii-mea...

- Săraca Viorica, o întrerupse Miron căinînd-o, plictisit altminteri de jelania interminabilă. Se întoarse spre Robert și-i spuse ce-i mai spusese și altă dată, de data asta pentru a întări motivele de nemulțumire ale Lențicăi: toate fetele ei are copii fără tați, din flori, de parc-ar fi știut cînd le-a pus nume de flori.

Lențica oftă:

- Niște păcate amărîte: e plină lumea acuma de copii din flori. E lumea mai stricată și mai dată păcatului și decît pe vremea noastră, îngerăș... Lăsa privirea într-o parte interogativ, așteptînd o părere din partea lui Robert, care dădu din cap confirmînd, în timp ce ea consemna o excepție: dintre toate patru, decît numai Brîndușa a avut noroc, c-are doi copii și ține cu dinții de tatăl lor; singura care o am măritată...

- Brîndușa-i cea mică? Întreabă Miron.

- Nu, penultima.

- Mă vait că p-asta o ai cea mai cuminte. Ori asta-i cea mai drăcoasă? Lențica refuză să dea un verdict, așa încît Miron decise:

- P-asta ar fi trebuit să mi-o dai mie...

- N-ai tu nas de ea. Tocmai p-asta mi-o ceri, singura măritată?

- Aha, tocmai p-asta. Câți ani are acum?

- Douășapte. S-a măritat la șaispe ani, ca mine, de' a avut noroc de bărbat cu bani. Nu-i de nasu' tău, Miroane... Ia vino-n casă s-o vezi. Le am aici pe toate fetele, cu tot cu copiii după ele. Vino, dacă zic:

Miron dă din mână, nu vrea, evită, doar gura-i de el..

- Lasă, altădată, dacă zici că nu-i de nasu' meu. Se strîmbă iarăși a pagubă: mă duc la mama. Să-mi dea să sug, să mai cresc pînă oi corespunde pentru fie-ta. Gata, am plecat. Vin să te iau mîine sau poimîine, făcu spre Robert. Dacă nu i s-o face lu' dada Lențica să te oprească aici pentru ea, ori pentru Brîndușa...

Lențica nu gustă astfel de glume, pe seama fetelor, cărora încă i-ar da mîna să le pună soarta la cale.

- Tu n-aiuzi că-i singura măritată? Brîndușa. În rest puteți s-alegeți...

- Mai bine mă duc la mama, dadă Lențică.

Miron ieși în grabă pe poartă, rîsul lui Robert urmîndu-l.

La o adică, el n-are pe nimeni pe-aici în afară de Lențica, care pare bucuroasă să-l vadă și lui chiar îi place joaca asta de-a pețitul, dînd să-l întoarcă parcă în vremuri încețosate, ca și îngropate, cînd venise în Frăsineni tot într-un soi de petiț.

Lențica îl conduse în casă, într-o cameră cu tavanul jos și pereți de paiantă umflată pe alocuri, văruiată cu multe staturi suprapuse date cu bidineaua, cu două paturi-lavițe așezate față-n față. Aceași cameră din amintirea lui, în care intrase în urmă cu treizeci și cinci de ani cînd venise în Frăsineni, doar că-n locul carpetei cu păuni duelîndu-se în ciocuri de pe perete, e una cu un cerb; coamele-i rămuroase sînt amestecate prin crengile și frunzișurile bogate ale unui copac plin cu păsări de diverse mărimi și culori. Familiar și straniu totodată, ca și cum Frăsineniul tinereții, gonit de blocurile noului Frăsineni, venise încoace, urcînd în timp și totodată pe dealuri spre munte, mai aproape de cer, inducîndu-i puseul unei transe prelungite, din care-l trezi într-un firziu un zvon de glasuri și rîsete. Din camera cealaltă năvăli un cîrd de șapte-opt copii amestecat cu patru femei tinere.

Fetele și nepoții Lențicăi, da-binențele, i se arăta și vedea iarăși cum viața merge înainte, pierzîndu-i pe drum, din mers, pe unii ca el. Să am bani de cheltuială, deh, nu prea mai am și fetele glumind, scuzîndu-se insinuant că dau buzna, deranjînd pasămite intimitatea unor tineri îndrăgostiți... Parcă le-ar fi văzut pe Lențica și soră-sa, Doinița, cum vorbeau cîndva în dodii cu mama lor, pregătindu-se să-și facă de lucru cu îngerașul, vezi, el fusese un băiat-bărbat pe care cele două surori îl împărțiseră ca și pe-o bucată de piine pe vremuri de foamete. Totuși nu greșea deloc Lențica spunînd că lumea de acum e mai stricată și mai dată păcatului decît cea de atunci. Prezența celor patru femei tinere îi întărea acea senzație de familiar-benefic și deopotrivă straniu-străin-

malefic; le știa, le recunoaștea, dar totodată erau din altă lume, menită să-l înghită, să-l digere și să-l facă să dispară în măruntaiele ei. Se pregăteau să plece, se grăbeau să prindă autobuzele de Rîmnic, Pitești și Cîmpulung de unde veniseră... O parte din ele mergeau cu mașina pe care Robert o văzuse în curte, BMW-ul acela scump, de culoarea cernelii și cu geamuri fumurii, despre care află că-i chiar al Brîndușei — care va sa zică știuse Miron pe cine pusese ochii... Toate aveau pînă-n treizeci de ani și echipate-n pas cu moda — blugi strîmți, mulați pe coapse și fese, scoțînd în evidență toate detaliile și crăpăturile, cu talia joasă, lăsînd la vedere buricul și burta suptă, la mai bine de o palmă sub buric. Pulpele suple, ușor curbate, te-ar fi dus cu gîndul la niște călăreți obișnuiți cu drumurile lungi prin stepă și păstrau toate o boare din trăsăturile mongoloide ale mamei lor și nuanța argiloasă a tenului.

Dintr-un soi de instinct al memoriei materne care se agăța cu disperare de date importante, pe cale de a le uita, ea făcu un efort vădit să-i prezinte fiicele într-o anumită ordine, cea a nașterii, începînd cu cea mai mare. Robert o reținu mai ales pe penultima, Brîndușa, Ciorica asta mică, îi spuse maică-sa și el repetă rîzînd în hohote, ciorica asta mică... Cea mai pricopsită, cea cu BMW-ul, la care rîvnise Miron fără să îndrăznească nici s-o vadă și uite că și lui îi transmitea o anume stinghereală, deh, să am bani de cheltuială și tocmai aflase că și singura măritată, cea mai cuminte sau poate cea mai drăcoasă, singura în stare de un soț și un tată pentru copiii ei și uite că ea însăși are ceva dintr-un copil de rudar care face pe tîrfa cu buricul gol.

Copiii, Lențica îi numi de-a valma, fără să spună care ai cui sînt, băieți și fete între trei și opt-nouă ani, pentru care afecțiunea părea să i se mărunțească și să i se disipeze pe măsură ce neamul lui Trencu, al lui Ion și Ioanei, se înmulțea și continua prin Tudorel, Măriuța, Greta, Gabriel, Alina, Andrei, Ramona... Cîți? Fetele ei harnice i-au făcut o grădiniță. Nouă în cap.

În toiul grabei plecării și foii printre sacoșe, rucsăcele și copiii îmbrîncindu-se și țipînd Lențica se simți datoare să le spună fetelor de Robert, un prieten de demult... Nu reuși să le atragă atenția nici după ce întări, un prieten de demult din tinerețe. Doar Brîndușa prinse din zbor vorbele maică-si și o apostrofă rîzînd cum că dintre ațiția prieteni și iubiți nu s-a ales cu nici unul ca să-i țină de urît, tot singură a rămas... Lențica oftă, aruncîndu-i lui Robert o privire piezișă. Oful ei nu era numaidecît singurătatea. Glumi pe jumătate doar: ce curve nemernice am crescut, ca să mă judece ele pă mine, și, după ce înghiți în sec: cu cine or semăna?

Flori Bălănescu

„Bughi Mambo Rag” ...

Lacrimile curg, au treaba lor. De la o vreme sunt autonome. Nimic nu-mi priește, am alergie la viață. Pe stradă ochelarii de soare sunt salvatori, în metrou sunt penibilă. Trag de nas, mă șterg des, discret îmi impun să cred, la ochi, plutesc peste paginile Arhipelagului Gulag. Nu văd nimic.

Scene, alibiuri, scenarii.

După ce mîncăm, pun înghețatele pe masă. O iau razna prin grădina lui tataie Dincă Gheciu. Sunt anesteziată de mirosul tarlalei de căpșuni, de aroma necăcioasă a primilor pepeni românești. *Ț-adusă taica primul pepior, s-a copt az-noapte...*

Mă urmăresc și fug de ele, ca disperata, dau din gură, îi spun doamnei Ben despre răzoarele de căpșuni în formă de U, de târnele pline... de pepeni și lubenițe, de tufele de zmeură, și de locul ascuns al fragilor. Poate nu mă ajung iară, e de ajuns să întorc un strop capul și le simt. Mă ard în inimă. Când mi-a spus azi, *mă doare mami...* am zvâcnit din reflex să îl iau în brațe. Unde să îl duc? Mi-a plesnit ceva în tâmpla dreaptă. E acolo, nu mă mai lasă.

Tot scrie Soljenițin... kulaci, cozi de topor, accepții comune și accepții ideologice, organizarea foametei... Vreau să nu se oprească metroul. Să nu acosteze în nicio stație. Să rămân cu lacrimile mele. De pe banca de vizavi mă urmărește un bărbat, înalt, sport, păr creț, geacă modernă... Sigur e pus să mă urmărească. Să-l ia dracu. Nimic nu mai are consistență, cu excepția durerii. Nu mă pot ruga în liniște, aici, unde, în sfârșit, am un loc al meu?

Pus pe fundalul telefonului chipul mic și trist de azi. De ce dracu n-o fi dat vreo mașină peste mine după ce l-am lăsat la colțul străzii? Am fugit (așa simțeam, deși pluteam, ceva îmi șuiera prin scoarța cerebrală), mă înecasem, nu am vrut, dar ele sunt autonome...

Olteanca mea cu ochi frumoși... vorbe... ADN sau lacrimi multe. Nu știai că plânsul menține ochii strălucitori? Plâng de când mă știu. Asta e marele secret.

Revoluție la Chișinău. Alegeri fraudate de comuniști. Mă contrez cu Alex. Mir. pe Mess. Uneori de acord. Unghiuri diferite. Punem la cale un decret prezidențial pentru acordarea cetățeniei în regim de urgență basarabenilor. Să îi salvăm repede pe prietenii noștri, care se vor fi simțind acolo ca într-un țarc fără scăpare.

Nu sunt paranoică. Sunt doar alergică la viață. A coborât cu două stații înaintea mea. Nu mă urmărea... Probabil eram o apariție insolită.

Se rostogolesc cu repeziciune. Ce bine că am un pachet întreg de șervețele. Ochelarii de soare devin inutili. Nu mă apară de nimic. Mi-e rușine de rușinea mea...

Îi văd pantofii... bătrânești, pe sub pleoape. Între ei vârful unui baston. Parcă tremură. Sau eu tremur. Nu sunt sigură că am reținut cum devine treaba cu evoluția termenului kulak. Mă ridic brusc. Azi nu am strop de rațiune în mine, sau e una superioară. Sunt numai lacrimă și zvâcnet. Închid cartea cu mâna dreaptă, apuc sacoșa cu stânga. Întreb din priviri: vreți să vă așezați? Mulțumește din tremurul capului, recunoscător, epuizat. Cred că are 80. Mă agăț de o bară. Fotografiez în traveling vagonul.

Zice: nu face mișto de mine, că sunt supărat, să terminăm cu românismul, vreau democrație. Pauza asta e binefăcătoare. De-abia mai târziu realizez, s-au uscat. Dar s-au dilatat orbitele. Kkt democrație moncher, s-o crezi tu. Crezi că nemții când i-au primit pe șvabii și sașii din Ro erau pangermaniști? Kkt, aveau sânge-n ei. Dacă Băsescu ar avea coaie ar ieși acu pe post și ar anunța că toți basarabenii de pe lista de așteptare, originari din părinți, bunici români, primesc pe loc cetățenia română. Dar nu are...

Filmez rapid. Probabil că afișez o moacă plină de sictir. Pe scurte oameni sub 50 de ani, obosiți-morți la ora 13... Și din cei vreo 30 din zonă... numai eu l-am văzut... Cum dracu să ai apetit pentru viață în balamucul ăsta magnetizat? O imensă gogoasă de mătase. Viermilor, vă aud torcând în nesimțire!

Privirea ei. Nu miloasă, ceva mai mult, împietrită de emoție la vederea jelaniei mele mute. Mă doare mila mătușii, mă doare neputința bătrânului. Mă umple de milă cleioasă mila ei de mila mea. E AL MEU! AL MEU! Cine să mă audă din spatele lentilelor...

Mă dor oasele, mă doare abdomenul... întotdeauna durerea celui de lângă tine este insuportabilă. Nu am spus-o eu. Am constatat. Mă doare copilul meu.

Tocmai azi, când doream cu o poftă viscerală să nu se oprească metroul... greșoenii ce sunteți! După ce m-am ridicat, unii dintre voi ați mimat uitatul în lături, adică sunteți foarte surprinși că era un bătrân neputincios în picioare. *Vai, nici nu l-am observat...*

Mă gândesc la *el*. Oare-mi simte durerile, stările de nervi, de frustrare, de neputință? Și dorința de ducă? Paradoxal, bobul de fasolică, pretextul pentru moarte și pentru viață.

Se uită mirată la mine. Da? Nu munceau duminica, nici mâncare nu făceau? Dragă, noi, aici, la oraș...

Aiurea, îi răspund în gând, voi, aicea, la oraș... suntem un mare sat fără câini. Comunismul ne-a suflat în lămpașele de veghe și ni le-a stins. Că am lăsat fereastra deschisă, de-aia.

Se lăicau, își puneau cămășile albe de sărbătoare. Bărbații stăteau mai la o parte, dacă era vară, la umbră, dacă era iarnă, la vreunul dintre ei, lângă sobă... Cruci întregi. Voi, la oraș, pe dracu. Aveau niște reguli, viața lor avea un sens. Nu mai există țărani.

Eu nu mai am apetit pentru viață. Doar un mic paradox. Cât un bob de mazăre.

Miroase atât de puternic a pepene. Îi simt miezul pe limbă, și dungile cojii în buricele deștelor. Și palma lui mare și aspră de machidon când prijonea pepiiorul cu uimirea bucuriei de a-mi face o surpriză. Și legăturica de fragi... Și tufele de zaibăr alb și zaibăr negru.

Să-ți spun cum. Fără să încalce vreo normă de drept internațional. Mușchiul meu de președinte de România independentă vrea să dea un decret pentru obținerea cetățeniei în regim de urgență, pentru următoarele categorii... Nu le mai înșir. Cum, de ce? De-aia! Ce, tu ai primi alandala pe oricine? Care, pretins democratic, stat o face? Chiar există interese naționale, să știi. Numai românii nu știi ce-s alea.

Măseluțele găurite... Lacrimile lui m-au durut azi mai rău decât m-a durut cea mai grea durere pe care am resimțit-o vreodată. S-a prelinș în grăuntele acela. Durerea se plimbă, ca în vasele comunicante. Nu știai? Difuzează în zone de care habar n-aveai.

Cine dă doi bani pe rațiune, când sufletul sângeră? Mă uit în jur, oamenii ăștia nu știu ce este angoasa.

De ce mă doare încă imaginea bătrânului din metrou?

Toată lumea se află-n treabă, vorbește despre olteni și zaibăr și lubeniță și țăst. Becali, Băsescu, Voronin, SUA, magistrați. Când colo, n-au văzut în viața lor decât *pepeni verzi*... Se pricep la toate.

Sunt dependentă de micile paradoxuri. Mă țin în viață și în moarte.

Cred că și Steinhardt ar fi de acord cu mine.

... doi

De unde să știi tu. Crezi că ești umil, că nu meriți, că nu ai căderea să... dar pui neconținut condiții. Când ai aflat pământul uscat el ți s-a dat. Pe o stâncă încinsă și umbra unui incendiu lasă răcoare...

BĂLĂ ZEITATEA DE CARTIER DIN ALUAT DE CĂPISTERE INIMĂ DE JUSTIȚIAR CE EȘTI ÎN RĂZB ANTISTABILIMENT LITERAR OARE E BINE CU CĂPȘORU FERMECĂTOR

Că îți pasă ție cum este femeia. 40. Poate dar nu se poate. Nu-i nimic, în scurtă vreme n-o să mai fie posibil. Chiar dacă o să se *poată*.. n-o să mai poată. E legea firii.

Aud că în pavilionul de la opt-plus-unu e liniște. Așa de liniștită uneori că nici nu ai ce consemna. Femeia cu șuvițe verzi îl caută de păduchi pe cheliosul de la trei. Îi zdrobește imaginar și ferm de gresie, îi freacă bine cu călcâiul papucilor din spumă de mare roz.

Sună telefonul, numai puțin... Ah, e Mimo, să n-am nicio grijă, e doar o întârziere, cum?, nici vorbă, te rog să îl asiguri. Bine, Peje o să se simtă reasigurat până iar n-o să se mai simtă. Pe bună dreptate... că de-aia s-au inventat regulile. Să ne ținem dracului nervii la scuteală. Altfel urcăm la munte...

Spasmele plânsului se rup din rărunchi. Simți cum ceva se tot frământă în ceafă, pe satelitul microprolactinom, și în tâmples, se dospește, crește, vrea să iasă, cu sufletul la gură. Să respire.

Când găseai sărmanii o crăpătură cât firul de păr în scândura vagonului viața revenea dintr-o dată, lumina ochilor se reaprindea. Speranța. Aerul înseamnă viață. Oxigenarea creierului. Și apa. Și somnul. Viața te învață de o sută de ori pe zi moartea.

O fasolică nu e încă viață. Nu mai e din momentul în care te-ai hotărât să îi tai cordonul de la oxigen, apă, somn, anticorpi. Lipsă de speranță. Război nuclear. Criză generalizată. Globalizare. Te-ai gândit că în scurtă vreme oamenii nu vor mai putea cumpăra cărți?

Drumul Bărăganului e lung. Trasat după modelul siberian. Uneori trenul e garat pe o linie moartă. Ce mai sunt 4-5 ore de sete, după felia de slănină sărată primită azi-dimineață, când ocna este singura ta proteină? Măcar azi când a frânat brusc, scândurile de sus s-au clintit un strop. Cerul era atât de albastru. Ce păcat că nu pot ști în ce zonă suntem.

Gata, nicht edituri. Supraviețuire biologică. Îl condamni și nu ai acest drept. Recunoaște-ți egoismul și treci mai departe. Fii rațională.

TOVARĂȘA BĂLĂ CE ASFINȚIT DULCE ACI ÎN CAMPUS. DIN PAVILIONUL FEMEILOR CINEVA ZBIARĂ MĂSCĂRI UN BĂTRÂN CU CĂCIULĂ DE MILITAR PLIMBĂ LINGURA PE GRATILE FERESTREI... MĂ DUCE CU GÂNDUL LA DVS. STIMATĂ TOVĂ FLORI... SEARA BUNĂ AH CE MUZICĂ

Când am avut eu drepturi? Scârbă, privește în oglindă, vezi ce-a mai rămas din rațiune. Gata, crezi în războiul apocaliptic, în poveștile furnizate de prietenii care-și hrănesc spaimele din scenarii. E un bun

alibi pentru îmbuibarea arătăriei care-ți împunge creierul de sub mască. De parcă nu viața ai fost lăsată să dai. În dorul lelii oamenii par să aștepte totul, mereu nemulțumiți. Ei nu aleargă, se bulucesc. Degeaba aștepți. N-o să vină.

Nu am suportat niciodată culoarea roz. Frez. Vezi? Ai parte exact de ce nu îți place. Tipa de la doi, blonda aia cu ochii albaștri, cică ar fi fost cântăreață. A lăsat-o baltă unu' pe care îl credea zeu. Acum este ea zeiță. Are și coroane din hârtie creponată. Diverse nuanțe de roz. Taaaaaaacaaaaaci! Nu suport rozul! Se mai schimbă rolurile în viață, deh... Mai ales când ai spectatori. Îl surprind pe doctor privind-o. Aș intra în creierul lui. Cine e mai normal decât cine?

Dacă ești proastă, de-aia, lasă, că știi tu de ce. Dar aici măcar e fericită. Nu îi lipsește nimic. Nu știe că nu îi lipsește nimic, deci are tot ce îi trebuie. De-ar avea ea habar ce-i trebuie...

Ce crezi că poți să-i oferi? Egoism. Asta este. Să controlezi egoismul.

Sentimentele trec prin rațiune. Să îți intre în cap. Nu știu rațiunea pe unde trece.

Egoismul este atunci când ești.

Dacă m-ai putea privi acum ai înțelege psihologia criminalului care nu-și murdărește mâinile. *Numai* o gândește. Și suferă. Tot criminal. Dacă m-ai putea ține în brațe ai afla cât de mult l-am așteptat.

TOV. BĂLĂ COMITETUL DE LA OPT-PLUS-UNU ÎNTRUNIT ÎN ȘEDINȚĂ DE URGENȚĂ PE BANCA DE SUB PLATAN (AZI A FOST AȘA SOARE ȘI FRUMOS SERIOS NICĂIERI NU AM AUZIT PĂSĂRI ATÂT DE CÂNTĂTOARE CA AICI) A DECIS ÎN UNANIMITATE CĂ TREBUIE SĂ SPUNEȚI TOOOOT

Steinhardt n-ar fi întocmai de acord cu asta. Cine are nevoie de căința ta, nici măcar tu, e o falsă căință. Binele degeaba îl faci dacă îl strigi cu goarna, să se audă pe toate ulițele. Fericirea degeaba o cânti dacă nu ai trăit-o. Las', că știa el mai bine. Și umilința la fel. Nu face pe umilul cu mine. În toate e un interes.

COMPLETUL DE JUDECATĂ ÎNTRUNIT AD-HOC PE BANCA DE AȘTEPTARE DIN FAȚA CABINETULUI TOV. DOCTOR FREUDESCU A HOTĂRÂT: TOV. BĂLĂ ESTE CONDAMNATĂ PREVENTIV CA MĂSURĂ PROFILACTICĂ

Las', că știe ea pentru ce. Și dacă nu, tot o să afle.

Nimeni nu te-a pregătit să distingi otrava de antidot.

De-aș putea dormi în noaptea asta...

Daniel Dragomirescu

Domul invalizilor

La cooperativa „Muncă și Progres”, Picior de Lemn își găsi, grație ajutorului primit din partea lui Spirache, un post de paznic, ceea ce-i convenea de minune. De altfel, paza la cooperativă nu era mare lucru. Trebuia să aibă grijă ca peste tot să fie închis și încuiat și să nu intre peste noapte în curtea cooperativei bețivii de la crâșmele din apropiere ori câinii fără stăpân, care mișunau prin zonă. În rest, doar liniște și pace; putea să-i tragă la aghioase cât poftea într-o cămăruță la dos, că nu venea să-l controleze nimeni. Și chiar dacă ar fi venit, știa să doarmă iepurește și să se scoale exact la momentul potrivit. Dimineața, după ce-și termina serviciul, nu se grăbea să plece acasă, la cumnatul Matache de pe strada Ciurului. Îi plăcea să mai stea două-trei ceasuri prin cooperativă și să se plimbe prin ateliere, trăgând cu ochiul în stânga și-n dreapta și întinzându-se la taifas cu invalizii. Aceștia se învățară repede cu noul paznic (cel vechi dăduse ortul popii din cauza beției), mai ales că era unul de-al lor, invalid, om fără un picior, și pentru că-l găseau hâtru și bun de gură. Unul dintre meseriașii cooperativei, care meșterea cu mare dibăcie albume fotografice și clasoare pentru timbre, pe numele său cel mic Papașa, cu figura mutilată de un obuz care-i explodase-n față la Cotul Donului, făcea mare haz ascultându-i poveștile gogonate și îl răsplătea, dându-i să fumeze țigări americănești, pe care se lăuda că i le-ar trimite la pachet un văr de peste mări și țări, mare fabricant capitalist.

– Ia lasă vâjfelile, bă, Papașa! De unde ai tu rude-n America? Ori crezi că noi suntem fraieri și nu știm..., îi reteza vorba Spirache, meșterind, cu țigara aprinsă-n colțul gurii, la cutiile lui. Dinspre bancul unde lucra venea o duhoare grea de clei de oase, cu care un alt invalid, Donabidovici, zis Bidon Turtit, lipea de zor la plicuri de cinci bani, de culoare căcănie.

- Ba am, cum să n-am eu rude-n America?! protesta jignit Papașa. Spirache rânjea cu tâlc, ca omul care știa el bine ce știa.

- Aiurea, ai tu rude-n America!... Zi-i mai bine că-ți mai scapă și ție câte-un pachet de țigări zbanghiul de văru-tău, ăla de e portar pe-acolo, pe la ștabii din Partid!

- Care văr și care ștabi, Spirache?... protesta celălalt, făcând-o pe ofensatul. Spirache jubila:

- Cum care, mă?! Ăla, de-i șterge la cur pe mahării de la Comitetul Central, n-o mai face pe prostu'!... Că doar nu vrei acu' să spui că nu se alege și el cu nimic din treaba asta!...

Râdea Picior de Lemn ținându-se cu mâinile de burtă, mulțumit cum se-nvârtise el cu serviciul și cu statul în casa cumnatului de la oraș, în ciuda comuniștilor care umblau pe la țară, nu departe de-acolo, ca să-l bage cu anasâna la colectiv, dar să mai bage ei dacă mai aveau pe cine! Apoi se apuca să mai îndruge și el vrute și nevrute. Șeful de secție, invalid și el din munții Tatra, când se întâmpla să fie prin apropiere, zâmbea pe sub mustață și pleca mai departe prin ateliere, fără să spună nimic. S-ar fi părut că aici, la cooperativa invalizilor, era mai multă libertate decât în multe alte locuri din scumpa republică populară română, puteai să vorbești despre lucruri la care alții, în alte părți, se fereau până să se și gândească... și asta-i plăcea cel mai mult lui Picior de Lemn, pe care nimeni nu-l descosea, ca să afle cum și de ce ajunsese unul ca el acolo.

- ...Mă, cumnate, da' știu că picași la țanc! se bucura fostul mecanic de locomotivă. Mă bătea gândul să vând casa asta și să mă mut la copii, că mă plectiseam al dracului, mă!...

- Cum să vinzi, frate-meu?!... Păi să fi avut și eu o casă ca asta la oraș, e-hei, boier eram! i-o întorcea Picior de Lemn. Nu mai trebuia să fug de ăia cu colectivul lor!...

Timpul părea să treacă, într-adevăr, în favoarea celui fugit de colectiv. Totuși, într-o zi Ică Matache îi istorisi lui Picior de Lemn că, în lipsa lui, trecuse prin fundătura Ciurului un individ care se dăduse drept moldovean venit la muncă în București și-l întrebuse dacă n-avea odăi de închiriat. Tipul nu arăta a muncitor, era durduliu la față, avea ochi albaștri și nici un fel de bătăături în palme. Trăgând o înjurătură pe șleau, fostul mecanic de locomotivă își mărturisi îngrijorarea care începuse să-i roadă sufletul:

- Cumnate, nu e bună treaba asta, Tu crezi că ăia-s proști, n-o să-și dea ei seama că vrei să-i tragi pe sfoară?... O să vină după tine aici și-o să mă bage și pe mine la pârnaie, că te-am ținut la dos!

- Fii, mă, serios! îl liniști Picior de Lemn, făcând-o pe nepăsătorul. Dă-i dracului pe toți!... De unde să știe ei c-aici mi-e hramul? Doar dacă n-o să le ciripești tu!...

– Eu să le ciripesc, mă?! se supără cumnatul Ică. Am eu mutră de ciripitor, vericule?...

– Păi n-ai, dădu din cap Picior de Lemn, așa că stai liniștit, frate-meu... N-o să vină nici dracu' după mine aici și, dacă trece toamna asta și anul ăsta și nu le dau semnătură, pământul o să rămână la mine!... Ce-o să-mi mai facă?!... Rămân țăran particular!

Cumnatul Ică Matache, însă, clătină din cap, ca omul bătrân și pățit:

– O să pună pe altul să semneze-n locul tău, frate-meu, că nu e mare scofală!

Picior de Lemn îl asigură, însă, vehement, că asta n-avea să se întâmple în nici un caz, fiindcă pământul era pe numele lui și, în al doilea rând, pentru că nevastă-sa era vai de capul ei, nu știa nici să scrie, darămite să se iscălească!...

Cât era în sinea lui de convins Picior de Lemn că putea să doarmă fără griji în privința asta, era totuși greu de spus. Însă în zilele și în săptămânile care urmau viața celor doi cumnați nu fu tulburată de nimic nedorit și neplăcut. Picior de Lemn era un om pe care undel puneai, acolo prindea rădăcini și trăia fără griji și fără să dea altuia bătăi de cap, ca omul care nu degeaba făcuse umbră pământului atâta amar de vreme. Se aranjase bine cu serviciul și se înțelegea cu Ică mai bine decât cu un frate, ba chiar pusese la cale cu multă dibăcie să-și aranjeze și cu o viză de flotant pe un an de zile, printr-o cunoștință de-a cumnatului, care lucra ca funcționar la sfatul popular al raionului.

...De aceea, lui Picior de Lemn nici nu-i veni să creadă când, după o vreme, se trezi cu o epistolă scrisă de mâna lui popa Niță Niculescu, prin care nevastă-sa îi cerea să se întoarcă acasă, fiindcă degeaba mai pierdea vremea pe la oraș, pe-acolo, că ea neavând încotro, trebuise să dea semnătură în locul lui și să se treacă cu tot pământul lor, cu câțel și cu purcel, la colectiv.

(fragment din romanul
Cronica Teodoreștilor)

Vlad Puescu

Omul contemporan față cu filosofia

Thomas Cathcart & Daniel Klein
Platon și ornitorincul întră într-un bar... Mic tratat de filosofie
traducere de Adriana Bădescu
Editura Nemira, colecția „Bonton”
București, 2009

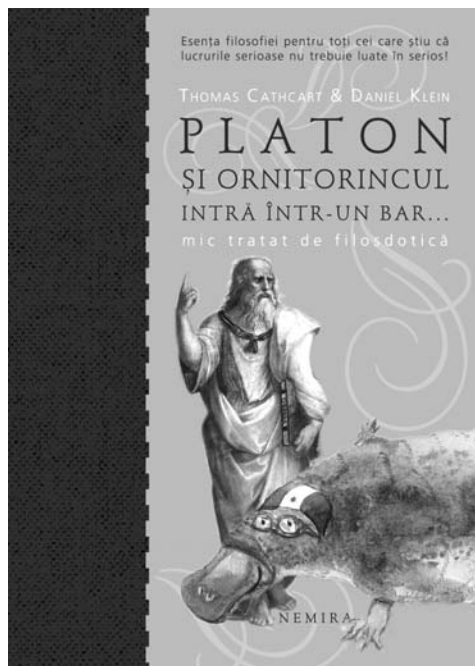
La editura Nemira a apărut recent o introducere în filosofie foarte plăcută la lectură, cu o abordare insolită și novatoare. Deși este o lucrare de popularizare modestă în conținut propriu-zis filosofic, evenimentul editorial rămâne unul notabil dacă analizăm imaginea filosofiei în conștiința contemporană. Nu mai constituie o surpriză pentru nimeni faptul că ea ocupă în câmpul preocupărilor general-umane un rol marginal (și acesta ar putea fi un eufemism). Această devalorizare a avut loc concomitent cu o deplasare a poziției ocupate în spațiul științelor socio-umane, dinspre centrul pe care îl ocupa în urmă cu două milenii tot mai mult spre periferie.

Revenind la omul obișnuit, „iubirea de înțelepciune” fie nu îi mai spune nimic, fie imaginea pe care acesta o are asupra ei e cu totul încețoșată. Confruntat cu filosofia, atitudinea sa poate lua, în linii generale, două forme.

Într-o primă situație, pe care am putea-o numi – oximoronic – „felicitate”, disciplina este întâmpinată cu un respect distant, o deferență reținută a cărei mecanică seamănă cu gestul atașat superstiției. Căci această stimă lipsită de conținut izvorăște dintr-o lipsă a contactului real, ghidat și comprehensiv, cu lucrările esențiale ale domeniului. Contrar așteptărilor, atitudinea izvorăște din ignoranță, ca o mișcare defensivă, menită să țină la distanță o apariție străină, a cărei obscuritate stârnește teama sau jena. Turnul de fildeș al filosofului și-a pierdut strălucirea, devenind mai degrabă un turn întunecat, ascuns în neguri îndepărtate.

Într-un al doilea scenariu, mai pesimist, aceeași ignoranță, de data aceasta lipsită de inhibiții, chiar agresivă, nu are nevoie de subterfugii pentru a lichida cu această îndeletnicire stranie, care și-a pierdut și bruma de mister ce o ascundea și... „adăpostea”. Poate fi clasată cu ușurință, remisă unui domeniu care nu a fost și nici nu va fi vreodată cartografiat. Filosofia este pur și simplu „o prostie”.

În acest context, zugrăvit în tușe poate prea sumbre, imaginea filosofiei nu este nicidecum una feri-

cită. Publicul cărui i se adresează nu se rezumă doar la comunitatea academică restrânsă, tagmă a profesioniștilor care împart un limbaj atât de specializat, încât rămâne cu totul inaccesibil celor neinițiați, ci este unul stratificat. Iar una din problemele actuale ale disciplinei – poate cea mai însemnată – este că și-a pierdut, în mare măsură, publicul larg.

Un prim pas spre ameliorarea acestei relații deficitare ar putea fi reprezentat de receptarea fericită a volumului semnat de Cathcart și Klein. Absolvenți de Harvard ajunși la senectute, cei doi americani s-au reîntors la *uimirea* primului curs introductiv din studenție, când li se părea că nu vor înțelege „o iotă din materia asta imposibilă”. Experimentați și preveniți, de data aceasta, au ales să folosească

umorul pentru a surmonta dificultățile de înțelegere ridicate de acest așa-zis inabordabil obiect de studiu.

Astfel, la baza cărții lor stă intuiția potrivit căreia filosofia are, în mod intim, ceva în comun cu umorul: „Structura și suculența unei anecdote pe de o parte și structura și suculența unui concept filosofic pe de alta au la bază același material; ambele «gădilă» mintea în mod similar. Motivul este simplu: filosofia și anecdotele au izvorât dintr-un impuls identic – acela de a ne buimăci modul în care percepem lucrurile, de a întoarce lumea cu susul în jos și de a scoate la lumină adevărurile ascunse, adesea stânjenitoare, despre viață. Ceea ce un filosof numește revelație, pentru un glumeț e doar o poantă.” (p. 8)

Deși afirmația din urmă nu are mari șanse să obțină o validare extinsă, este adevărat până la un punct că anecdotele pot fi folosite pentru a ilustra în mod direct și intuitiv numeroase idei filosofice de „mare greutate”. Trecând prin principalele discipline ale filosofiei, de la metafizică, logică și epistemologie, până la filosofia limbajului, existențialism și metafilosofie, *Platon și ornitorincul intră într-un bar...* răspunde pe scurt la principalele întrebări care se nasc în mintea celui ce ia pentru prima oară contact cu domeniul, asigurând în același timp o lectură antrenantă și deosebit de plăcută. E drept, la sfârșitul ei cititorul nostru inocent nu va fi învățat filosofie. Dar se va fi întâlnit cu cele mai importante idei ale marilor gânditori, distrându-se în același timp copios. Ceea ce, trebuie să recunoaștem, nu e puțin lucru.

Corespondențe

Valentin Chifor

Ștefan Baciu și "țara din gând" – dialog Honolulu-Oradea –

Între corespondenții lui Traian Blajovici (1919-1988) - profesor, director al Liceului Gojdu, prorector al Institutului pedagogic Oradea, ulterior director al Bibliotecii județene Bihor, membru al Colegiului redacțional al revistei "Familia" - epistolier neobosit, cu facondă de povestaș e prezent și Ștefan Baciu (1918-1993), stabilit în diaspora. Blajovici deținea informații despre poetul și traducătorul Șt. Baciu prin Zaharia Macovei (1911-2005), poet din „falanga iconarilor” (semna E. Ar. Zaharia), lector universitar, coleg cu Blajovici la instituția orădeană de învățămînt superior, dar și de la Ion Zamfirescu (1907-2001), eseist, istoric al teatrului, comparatist renumit. Corespondența dintre T. Blajovici și Șt. Baciu a fost intermediată în fapt de N. Carandino, care la rîndu-i a întreținut un contact strîns, îndelungat cu scriitorul stabilit în Hawaii, Honolulu. Destinul uman dar și cel artistic al lui Șt. Baciu a fost efectiv spectaculos. Din postul său la ambasada română din Berna a ales exilul peste ocean. Poetul de la poalele Tâmppei și-a câștigat o reputație internațională în întreg spațiul

sud-american; social-democrat (aripa Titel Petrescu) l-a cunoscut pe Fidel Castro în vremea exilului său în Mexic, când acela se declara anticomunist – i s-a alăturat, fiind trei ani agentul lui de presă, dar s-a desprins de el avertizând într-o carte, *Iron Curtain over Cuba*, asupra traseului ideologic al viitorului El Lider Maximo - cartea va apărea în Brazilia și Argentina, dar nu-și va găsi editor în Statele Unite, alegațiile lui Baciu fiind socotite exagerări (cf. *Românii din America*, în *The fight*, revista lui Mihai Korné, nr. 42, 8 ianuarie 1985; Valeriu Anania, *Memorii*, Ed. Polirom, 2008, p.453-454). În România

autoritățile comuniste l-au ignorat pe acest neobosit ambasador pentru care poezia a fost forma sa de viață, care a cucerit lumea prin alchimie verbală. A publicat mii de articole în spațiul sud-american, a îngrijit antologii, a tradus. Blama regimul comunist din România deoarece numele său nu era menționat în țară nici într-un context literar.

În evantaiul iscodirilor existențiale ale lui Baciuc care l-au purtat pe varii meridiane, Oradea conta pe o hartă afectivă. Era încă elev de liceu când M.S.Samarineanu i-a tipărit la Oradea al doilea volum de poezii, *Poeme de dragoste*, Editura Revistei „Familia”, 1936. În anul anterior el intrase triumfal în literatură cu volumul *Poemele poetului tânăr*, încununat cu Premiul Fundației Regale. Poetul a colaborat în interbelic în paginile revistei „Familia”. În 1937 Baciuc vizitează orașul ca membru al grupului de scriitori prezent la manifestarea prilejuită de dezvelirea unui bust al lui Eminescu. Corespondența cu Blajovici e restrânsă, tîrzie, din anii `80. Poetul stabilit din 1946 în diaspora recurge în corespondența sa nu atît la scrisori propriu-zise cît la tăieturi din ziare, fotografii, poezii, cîte un exemplar din revista internațională de poezie *Mele* pe care o girează departe de țară. În fondul Blajovici n-am găsit decît o singură scrisoare expedită de Baciuc, restul fiind răspunsuri laconice pe cîte o carte poștală.

Versurile expediate lui Blajovici, mărturii lirice ale unei prietenii statornice, sînt aseasonate cu ilustrații, adevărate obiecte estetice prin caligrafie și desenele adiacente, și de regulă cu următoarea apostilă amicală: „Se interzice reproducerea, dar se autorizează memorizarea”. Sub aparența unor colinde culte versurile lui Șt. Baciuc conțin epura lirică a dorului de țară al celui pe care exilul l-a purtat de la Berna, Rio de Janeiro la Seattle și Honolulu în Hawaii. Nu e surprinzător că poetul familiarizat cu întregul spațiu latino-american descoperă „Spațiul Mioritic în La Paz”, în Munții Anzi, întîlnindu-se acolo cu „îngerul răsăritean”. Structurile imaginarului său poetic sînt cufundate adînc în baia unei geografii mitologice în care coexistă borne ale țării de casă – Brașovul – *axis mundi*-, Zimnicea, Căciulata, Sighișoara, Covasna, Detunata, Cernăuți, Azuga în subtile analogii cu spații exotice din Atlantic și Pacific, Cuba, Pampa, Bolivia, Lima, Rio de Janeiro, Lonikai, Ala Moana, Insula Oahu etc. În poeziile sale sunt prezente „accese de geografie cu orice preț” ce-l prefăceau pe Baciuc „într-un imitator ideal al lui însuși” (Monica Lovinescu, *La apa Vavilonului*, 2, Humanitas, 2001, p.262). Cele 6 poezii reproduse de noi sunt inedite, deoarece nu le-am descoperit în edițiile din 1991 (*Poemele poetului singur*), respectiv 1994 (*Peste o mie de catrene. Sub Tâmpa din...Honolulu*), nici în excelenta ediție Lucian Boz, *Scrisori din exil*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001 îngrijită de istoricul literar Mircea Popa (aici apare un lot consistent din corespondența lui Baciuc, pp. 9-60). Poeziile acestea nu apar nici în cea

mai recentă antologie a poeziei sale, *Poemele poetului singur*. Antologie și postfață de Gabriel Stănescu, Prefață de Constantin Eretescu, Criterion Publishing, 2002.

[1]

Honolulu,
5-V-80

Stimate Prietine: mulțumesc pentru scrisoarea Dvs. și cu multă plăcere o să expediez câte-ceva din cărțile cerute. V'ași fi din cale afară de îndatorat dacă mi le-ați confirma, ca să pot expedia altele. În cursul anilor prea multe s-au „pierdut”... Da, am și eu în fața ochilor șezătoarea¹ cu prietenii orădeni: frații Samarineanu, Tulbure, Bota, George și Petre A. Petre!

„Fuit quondam Illiaseum”!

Vă rog mult stimată Prietin, să primiți cele mai alese salutări de la al Dvs.,
Ștefan Baciu

[2]

[Text scris pe verso-ul unei cărți poștale]

Honolulu
21-8-80

Stimate Prietin: am primit rîndurile din 28/7 pt. care mulțumesc. Da, bunul Samarineanu mi-a fost editor: el a tipărit cea de-a 2-a carte, *Poeme de dragoste!*. În 1936. În ceea ce privește întrebarea Dvs, “ce” anume numere din revista *Familia* m`ar interesa, îmi îngădui să... ” aleg din cele ce spuneți pe cele ce vor apărea” și vă mulțumesc anticipat pentru deranj. Nu am auzit de Andrițoiu, lipsă de... cultură explicabilă prin faptul că din 1946 n`am primit mai nimic din RSR!. De altfel, e... reciproc. Cu bunul N. Car [andino], sunt în permanent contact: un om și ”.

Vă salut cu toată prietenia al Dvs,
Ștefan Baciu

Punctul pe verso – locuința mea!

[3]

[Text pe verso-ul unei vederi]

Honolulu
20 /X/80

Stimat Prietin: mulțumesc. Am primit rândurile Dvs. în care îmi anunțați *Familia*, la care *in illo tempore* am colaborat, și de care, *in illo tempore*, am fost editat: 1936. Am aici, cu mine, un exemplar din *Poeme de dragoste*, cu o urâtă (!) copertă de fata lui Cazaban, cred că, apoi, nevasta lui Ion Samarineanu. Din RSR primesc puține tipărituri, când și când. Sunt... distanțe. [...]. Vă trimit un gând cald, de sub tropice. Salutul cel mai cordial, al Dvs.

Ștefan Baciu

[Poezii inedite]*Sorcovă Polineziană*

De sub mandarinul verde-al casei
întorc în gras pământ, însingurat, lopata
mușcate cresc pe înălțimile terasei:
"tare ca piatra, iute ca săgeata"!

sunt ore când spre seară aud buhaiul
sunând la Zimnicea, la Nadeș sau la Căciulata
amestecându-și sunetul cu hawaiiiana și cu naiul :
"tare ca piatra, iute ca săgeata"!

palmierii pe-un cer albastru, mangoși, cocotieri
de nicăeri nu văd cu-ochianul Detunata
un greer doar îmi cântă - azi, ca ieri :
"tare ca piatra, iute ca săgeata"!

eu prietinia v`o trimit pe-un curcubeu
statornică, de vijelii nezdruncinată
de nici o graniță, de nici un zmeu :
"tare ca piatra, iute ca săgeata"!

Ștefan Baciu

Honolulu, Insula Oahu
Crăciun 1980-An Nou 1981

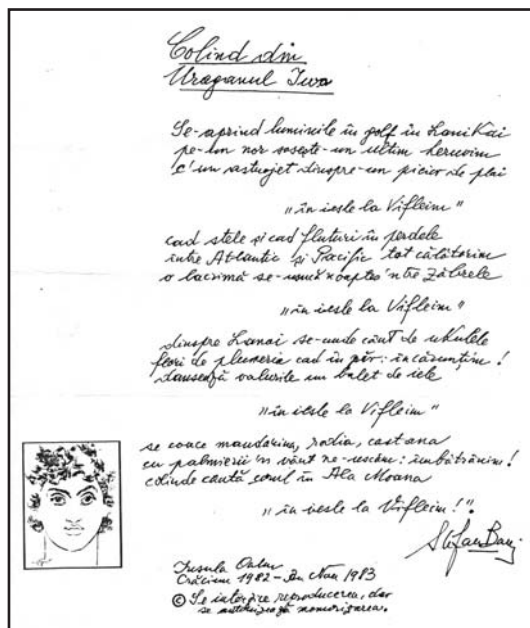
Colind din Uraganul Iwa

Se-aprind luminile în golf în Lonikai
pe-un nor sosește un ultim heruvim
c`un astuojet dinspre-un picior de plai
"în iesle la Vifleim"
cad stele și cad fluturi în perdele
între Atlantic și Pacific tot călătorim
o lacrimă se-usucă noaptea `ntre zăbrele
" în iesle la Vifleim"
dinspre Lanai se-aude cânt de ukulele
flori de plumeria cad în păr : încărunțim !
dansează valurile un balet de ieie
" în iesle la Vifleim "
se coace mandarina, rodia, castana
cu palmierii `n vânt ne-uscăm : îmbătrânim !
colinde cântă corul în Ala Moana
"în iesle la Vifleim!"

Ștefan Baciu

Insula Oahu
Crăciun 1982-An Nou 1983

© Se interzice reproducerea, dar se autorizează memorizarea.

Urare din Dealul Pacific

Chibiți, fanți și palicari,
traficantii de fete mari
ciubucgii, hamali, acari
căpitani, telali, căprari
protopopi și ișlicari
bostangii, brutari, coțcari
chiulangii, băcani, măgari
pui de lele, ghinărari
toptangii și postăvari
șef de gară și găzari
biliargii și marinari
cortorari și cărturari
piccoli, țali și funcționari
măscărici și bișnițari
teteriști și pensionari
tromboniști, sergenți, sticlari
epitropi și clopotari
cetitori în cărți, zidari
stâlpi de cafea, cobzari
footbaliști și militari
spectatori și arhivari
lustragii, olteni, pitari
zavergii și ciubucari

de sub un albastru cort
vă trimit din sudic port
un salut din timp ucis
ca un curcubeu și-un vis
ce-l ridic ca pe un smeu
fractiror și teleleu
către norii tutelari :

- salutare boieri mari !
îngeri singuri de servicii
- salutare boieri mici !

Ștefan Baciu

Insula Oahu,
Crăciun 1983
An Nou 1984

Întâlnire în La Paz cu îngerul răsăritean

Un înger smead a pogorât din nouri
c`un brad în brațe și cu pal obraz
îl însoțesc miresme, șoapte și ecouri
când poposește `n taină seara în La Paz

m`aprociu în tăcere, camuflat de umbre
nu știu dacă visez sau dacă-s treaz
și îngerul ascuns între penumbre
îmi spune c`a sosit acum în La Paz

sburând din răsărit–din România !–un înger
pe jumătate invizibil, dar viteaz
l-ascult cum îmi vorbește și eu sânger
sub Anzi în cerul rarefiat în munți : La Paz !

un plic cu aer carpatin mi-întinde
și aripa-i îmi bate ca o boare pe grumaz
Boliva tace; noi cântăm în sud colinde
în Spațiul Mioritic în La Paz.

Crăciun-An Nou
1984-1985
Ștefan Baciu

La Paz, Bolivia 1960
Honolulu 1984

Crăciun șcheian, via Honolulu

Vin în pâlc cu-o stea de argint
între Chetree spre Petcuț
c`un străvechi, etern colind
Popidan, Chiroi, Neguț

strâng din pumni și-și suflă nasul
ortodocși și fără frică
bat zăpada la tot pasul
Brânzea, Pricu și Furnică

sus pe deal departe`n Prund
bea rachiu un fost birjar
vechi voivozi în cer se-ascund
Țânț, Gămulea, Găitănar

protopopi cu brâu și barbă
vor pleca iar cu Iordanu`
țuici albastre or să fiarbă
Belindescu, Bizdideanu

o, Crăciun de eri, în golf te cânt !
printr`un vechiu ochian de ghiăță
îmi apar ca în descânt
Pitiș, Gonțea și Verdeăță.

Crăciun, 1985
An Nou, 1986

Honolulu, Hawaii
Dealul Pacificului
Arhipelagul Sandwich
Ștefan Baciu

O brad frumos...

Brad frumos de la Azuga
te`ntâlnii în somn în Cuba
vântul îmi ridică gluga
simt pe umeri seara şuba

brad frumos din Postăvar
te-am visat secret în Pampa
când un ornic bate rar
şi furtuna stinge lampa

brad frumos din Sighişoara
te cunosc din anii buni
tace astăzi naiul, vioara
trec fantome între-aluni

brad frumos de la Covasna
te-am zărit în zori la Yap
vântul o luase razna
suflând aprig în potcap

brad frumos din Cernăuți
îmi apari spre zori la Rio
brazilienii cunoscuți
au tăcut fără`un "adio"

brad frumos de la Drubeta
îmi răsari deodat`în Lima
sună`n amintiri trompeta
fuge ora - vine rima

brad frumos de la Braşov
te cioplesc când râde seara
la Atena sau Roscoff
iarna când îngheață țara.

Ştefan Baciu

Crăciun 1987/An Nou 1988

© Se interzice reproducerea, dar se autorizează memorizarea.

Note:

1. M.G.Samarineanu (a condus seria a II-a, 1926-1929, seria a III-a, 1934-1943, seria a IV-a, 1944-1945 a revistei *Familia*) a organizat la Oradea în 1937 o manifestare prilejuită de dezvelirea unui bust al lui Eminescu. Din grupul scriitorilor prezenți atunci la Oradea a făcut parte și Ștefan Baciu, pe atunci elev de liceu. Pe verso-ul unei vederi din Honolulu, Șt. Baciu îi solicită lui T.Blajovici "o copie a fotografiei de la Oradea (bustul lui Eminescu cu participanții) și dacă „e posibil„ (?) m-ar interesa. Dar NUMAI dacă...". In sensul acestor mărturii reproduc fragmentar dintr-o scrisoare a cunoscutului cronicar dramatic N.Carandino adresată lui T. Blajovici: "Am scris lui Ștefan Baciu care și-a adus aminte de împrejurarea în care a fost la Oradea și s-a arătat încântat că se află cineva care păstrează amintirea acestei treceri. Era în grup cu Minulescu, Cazaban, Mircea Damian. <Gazdă, admirabilul M.G.Samarineanu>. A primit și ilustrata pe care i-am trimis-o din Oradea. Azi îi scriu și lui, din București, transmițând dorința matală. Dealtfel, așa cum v-am spus, țin o foarte strânsă corespondență cu el. Nu e zi în care să nu primesc un plic din Hawaii, plic în care găsesc tăieturi din ziare, fotografii, desene sau o scrisoare. La rîndul meu îi trimit cel puțin cinci scrisori pe lună. Mi-a trimis și ultimele lui cărți: *Înger malagambist* și *Palmierii de pe Dealul Melcilor*. Lucrează la un volum de memorii din Brașov și din București, *Pragul de pe tobă*."

Portofoliu

Cantemir Meșter

1976 – 10 august, s-a născut în Cărpinet, județul Bihor

Studii:

2000 – A absolvit Facultatea de Arte Vizuale Oradea, Secția Pictură

Loc de muncă:

2009 – Lector Universitar al Facultății de Arte Vizuale Oradea

Expoziții de grup:

- 1997 – „Lumina”, Galeria Mercur, Oradea;
- 1998 – Tabăra Națională de Creație, Galeria Castel, Hunedoara;
- 1999 – Festivalul „Student fest”, Sala sporturilor, Timișoara;
 - „Arca”, Galeria Cetatii, Oradea;
 - Bienala Națională de Desen, Galeria Delta, Arad;
 - „Identitate”, Ars Varadini, Szentendre, Ungaria;
- 2000 – „Babel XX”, Galeria Cetății, Oradea;
- 2002 – Salonul de primăvară, Aula Magna a Universității din Oradea;
 - Salonul Municipal de Artă, Muzeul Țării Crișurilor, Oradea;
- 2003 – Bienala de desen, Galeria Delta, Arad;
- 2004 – „Art Expo”, Debrecen, Ungaria;
 - „Castelul Corvineștilor”, editia a VIII-a, Petroșani;
 - Conventul Pictural Internațional “Simon Hollosy”, Muzeul de Artă, Baia-Mare
 - Fotografie, Galeria Foto Art, Oradea;
- 2005 – “Trigallia Celtic Festival”, Emilia-Romagna, Italia;
 - Galeria Veche UAP, Cluj-Napoca;
- 2008 – „Utopii contemporane”, Timișoara;

Expoziții personale:

- 2000 – „Lumière Divine”, Saint Julien, France
2006 – „Zoo6”, Galeria Mică, UAP Oradea
2009 – „Închipuire, Chipuri Labirintice”, Galeria de Arte Vizuale,
UAP Oradea;

Expoziția: *Închipuire. Chipuri labirintice*

(...) Expoziția actuală este o cercetare pe care o face în cadrul I.O.S.U.D. Universitatea din Timișoara, Facultatea de Arte și Design în cadrul lucrării de doctorat intitulată *Chipuri Labirintice*. În calitate de coordonator al proiectului de doctorat, la deschiderea expoziției a vorbit prof.univ.dr. Aurel Chiriac. Expoziția se poate vedea de luni până vineri orele 10-18, în perioada 2-15 aprilie 2009, Galeria de Arte Vizuale Oradea str. Republicii, nr 15.

Proiectul pictural pe care ni-l propune Meșter Cantemir vine în prelungirea preocupărilor sale pentru relația dintre ideea de portret/chip și cea de labirint. Spirit esențial ludic, artistul mizează pe multiplicitatea sensurilor termenului de *chip*, plasându-l alături de *imagine* sau *închipuire* ca produs al imaginației, de plăsmuire, ficțiune, iluzie. A închipui înseamnă a da un chip, a înfățișa, a scoate la iveală ceva care este asemănător cu altceva. Având în vedere aceste sensuri ale ideii de *chip*, pasul înspre ideea de *labirint* apare ca firesc. Extrem de bogată simbolică a labirintului, pusă în mișcare de artist, accentuează în primul rând ideea de inițiere. Pătrunzând în spațiul conturat de cele opt lucrări și parcurgând traseul labirintic desenat de acestea, privitorul are senzația că pătrunde într-un spațiu magic și că încaintarea îi este minuțios ghidată înspre un punct (centrul labirintului?) pe care-l descoperă cu surprindere ca fiind propriul său centru. Înspre acest centru converg inevitabil toate drumurile, el regăsindu-se în lucrarea care cuprinde în sine toate celelalte lucrări, reconstruind portretul ale cărui detalii sunt doar prefigurate în aceste lucrări. Reconstituind toate detaliile într-un ansamblu, acest portret devine automat o hartă a întregii expoziții, deci o soluție a ieșirii din labirint. Artistul reușește astfel remarcabila performanță de a ne aduce pentru o clipă față în față cu noi înșine, mai exact cu acel „eu” de care cei mai mulți dintre noi probabil că au uitat de mult.

Ștefan Gaie

Ideograme orifice (*Închipuire*)

(...) La început e totul acolo, în imaginea arcimboldescă colorată - desigur, sub forma de schiță, de sistem de repere : tot ce vrea să ne arate Cantemir despre pictură, game cromatice, tușe, pasaje, simboluri, rafinamente. Plus jocul de-a pictura, plus umorul ce relativizează și fezandază opulența cromatică și formală. Așa încât, dintr-o dată, în stadiul următor, imaginea primește o altă aromă. Nu de Vertumnus, nu de bucătărie alchimică extravagantă, ci de fum de tămâie. Pentru că i se schimbă statutul existențial prin aplicarea unui reduționism cromatic aproape sinucigaș. Dar asprimea lui nu e lipsită de acea anume voluptate a ascezei, care apare atunci când e atins punctul de maxim echilibru, chiar de echivalență, între culoare și ton. Atunci când griul e absolut pentru că e quintesența tuturor culorilor. Pasajul de la culoare la ton e rapid, Cantemir arde toate etapele intermediare, nu are timp și nu-l interesează să zăbovească aici pentru că e așteptat în altă parte a laboratorului de creație.

Exultanță și îngropăciune. Arcimboldo și Juan de la Cruz. Între misterul de bucurie și misterul de durere nu încap nici un paleativ, nici o explicație, nici o divagație. E ca și când, cu un gest marțial, Cantemir ar îngropa această uriașă sămânța germinativă colorată cu care se deschide capitolul pictural al *Închipuirilor*, și ea acum traversează lumea umbrelor asemeni lui Orfeu ce-și caută iubita, cea plină de culorile apei și pădurii și aromele curcubeului.

Din frumoasa nimfă au rămas doar urmele, și ele condensate neconcesiv sub forma unor marcaje de orientare. Printr-un gest cartezian, urmele s-au organizat și au înghețat cu repeziciune sub forma unui caroiaj cadastral. Tot ce a fost culoare explozivă s-a contras în lamele roșii - un roșu ardent, desigur, un roșu venețian ce săgetează cenușa lumii până în inima ei. *În această etapă, roșul acesta e suficient, a decis Cantemir - și această sentință picturală e perfect convingătoare.*

Abia acum, după separarea drastică culoare- ton și condens cromatic minimalist, abia acum, deci, începe spectacolul pentru puținii aleși. El debutează printr-un procedeu la fel de rapid și eclatant: blow-up! Developare și mărire vertiginoasă. Caroiajul subtil se desface în macroclisee. Tușa se hiperbolizează, primește consistența unei materii organice primare, un fel de humus sau mâl înghețat în stop-cadre. Ritmul de parcurgere a imaginii devine lent, tot mai lent, și cere o tot mai insistentă apropiere. Această apropiere de lumea macro e fascinantă, și Cantemir cunoaște bine acest efect. Abia acum se lasă în voia unei nedisimulate plăceri a vagabondajului în această lume creată, iată, doar de el, pictorul. (...)

Acest brun sufocant de intens desenează o grădină stranie, divinatorie, un loc al căutării aceluia misterios fapt ce face pictura să fie pictură și apoi să nu mai fie pictură. Să fie suflu, energie, disoluție, regăsire, părăsire, și iar plenitudine. Mereu, în această pictură *cantiană*, labirintul devine o nouă grădină, o nouă plenitudine, neașteptat alcătuită, neașteptat înveșmântată, dar care mereu îl conține în ideogramele ei, ca pe un gaj, și pe artistul însuși.

Ramona Novicov

„Închipuire” de MEȘTER

Intrînd în expoziția de pictură „Închipuire” deschisă de Meșter Cantemir în perioada 2-15 aprilie al acestui an, simțul comun percepe fără dubiu: *expoziție clară, tare*. Fiindcă lucrările percută retinal creînd o senzație de contiguă *tactilitate matieristă* și/sau fiindcă, deși paradoxală combinația rezultată din retorta *abstractiv-abstracționistă*, această imagine, de ansamblu expozițional, este una categorică și declarativă: *închipuire*. (...)

Motivați de perspectiva combinațiilor („contrare”), rezultate din percepție, laboratorul autorului și observația menționată, apreciez să avansăm în demersul *închipuirii* cu o similischiță de sală:

- obiectul: *figural abstractiv, predispus aerat*
- imaginea: *criptică, dar cu semne distribuite în schema grafică a scrierii*
- expresia: *cremă structurologică, materie brutalistă*
- construcția: *nondescriptivă, cu o tematică asumată prin*
- *antropomorfoza deconstrucție/recompunere*
- modulul formal: *vezi monograma afișului „cantemir” – ceea ce lipsește*
- *vederii, se recompune prin contemplație (sau ghicitură)*
- tematica: *portret – dislocat din „naratologie” și expus ca închipuire*
- registru cultural: *investigație arhetipală dezvoltată imaginar,*
- *simbolică primitivistă/sugestionabilă, în tradiția gestului și a materiei*
- stilistică: *modern-modernistă, în spiritul manierismului*
- *conexat (revigorat) în avangardele occidentale.*

Interiorizat în incursiunea subiectivă, exersat ca ego, al sinelui imaginal, el, meșterul locuiește labirintic preferînd abisul și puseele instinctualității matieriste sprijinite pe filosofia închipuirii. Fiindcă, într-o impresie de meșter – pare el să spună – se pot oricînd schimba

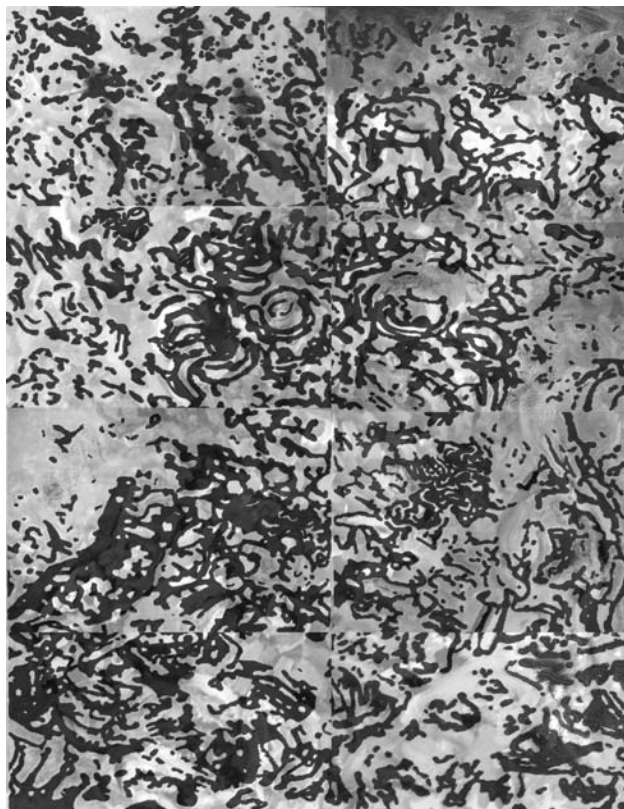
registrele din cele imaginativ-abstrase în cele proiectiv-imprimare ca în grafiti, ajungînd în cele din urmă să fie concretizare a ficțiunii într-o materie „epurată” de ilustrație; și asta fiindcă autorul preferă (declarativ) să descindă dinspre Giuseppe Arcimboldo către Dalvador Dali, ca să-l surprindem că de-figurează, de-structurază și re-compune în în spiritul materiologic (al avangardei) avansate de Jean Dubuffet, Antonio Tapies, Michel Tapies, fără să excludem experiențe locale...

...căci nu scap atenției să marchez tentativa hibridă a contrariilor, atît de prizate în spiritul avangardei, din care Meșter își decantează titlul „Închipuire” întru care optează chiar să se identifice: ca evadare din portret, ca reper arhetipal și nu în ultimul rînd ca referință la chipul esențial...

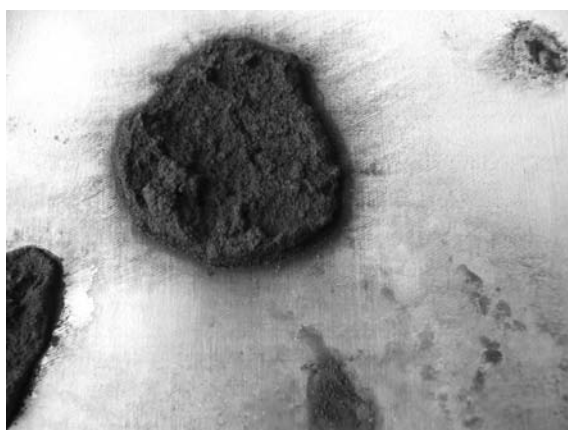
Ioan Augustin POP

Închipuire. Chipuri labirintice

Tehnică: acrilic cu material de umplutură, pânză

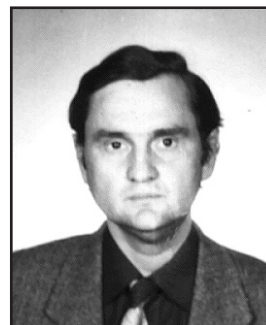

coordonator rubrică: Aurel Chiriac

Cronica teatrală

Mircea Morariu

Disecând Revoluția

TEATRUL MAGHIAR DE STAT DIN CLUJ -
Moartea lui Danton de Georg Büchner;
Versiune scenică de Mihai Măniuțiu;
Traducerea în limba maghiară -
Kosztolány Dezső; Dramaturgia - Visky
András; Decorul - Tenkei Tibor; Costume -
Carmencita Brojboiou; Coregrafia - Vava
Ștefănescu; Cu - Hatházi András, Dimény
Áron, Sinkó Ferenc, Biró József, Orbán
Attila, Laczkó Vass Róbert, Kézdi Imola,
Györgyjakab Enikő, Bács Miklós, Galló
Ernő, Buzási András, Bodolai Balász, Salat
Lehel, Molnár Levente, Farkas Loránd,
Ballá Szabolcs, Szűcs Ervin, Fogarasi
Alpár, Köllő Csongor, Molnár Tibor, Albert
Csilla, Csuták Reka, Kali Andrea, Kántor
Melinda, Pethő Anikó, Varga Csilla, Vindis
Andrea; Data premierei - 23 mai 2009

1. Georg Büchner s-a născut în anul 1812. A avut parte de o trecere meteorică prin viață căci s-a stins la numai 24 de ani. La fel de meteorică i-a fost trecerea prin viața literară. Nu a avut răgazul de a scrie decât trei piese de teatru, dar care înseamnă tot atâtea capodopere și încercări de rezistență pentru talentul oricărui regizor. Un spectacol reușit cu una dintre piesele sale înseamnă, pentru orice director de scenă, cam tot atât cam cât reprezintă o izbândă cu una dintre marile piese shakespeariene

ori cehoviene. Büchner ne-a lăsat delicata și sublimă *Leonce și Lena* (1836), o meditație despre fatalitatea istorică, ce se cheamă *Moartea lui Danton*, scrisă în 1835, și o alta despre fatalitatea socială - *Woyzeck* din 1836. Max Reinhardt a fost cel care, în a doua parte a anilor '20 din secolul trecut, l-a descoperit pe Büchner și l-a impus pe scenă ca un mare dramaturg. El a montat *Moartea lui Danton* în anul 1927, la Teatrul *Grosses Schauspielhaus* din Berlin, dar și la Viena în anul 1929, cel mai semnificativ fiind însă spectacolul realizat la Salzburg. Se pare că în toate versiunile scenice pe care le-a găsit pentru piesă, Reinhardt a fost preocupat cu predilecție de atmosferă. Un alt regizor, Karl Heinz Martin, a lărgit implicațiile ideatice și politice ale textului, slujindu-se în demersul lui de completarea dramaturgiei spectacolului pe care l-a înfăptuit cu piesa lui Büchner, de scrierile lui Romain Rolland, care, după cum se știe, a încercat în câteva rânduri să scrie piese pe tema Revoluției Franceze, cea mai izbutită fiind *Robespierre*, din anul 1939. Demersul lui Karl Heinz Martin a vizat durarea unui amplu tablou de epocă. Otto Falckenberg, socotit unul dintre cei mai mari și mai autentici regizori

expresioniști, s-a dovedit interesat, în spectacolul său, de surprinderea avântului maselor revoluționare din Franța, topind chipul eroului în învolburarea colectivă.

Ideologii nazismului și-au dat seama de potențialul exploziv al piesei lui Büchner și au interzis reprezentarea ei. Au înțeles, poate, că în scrierea lui, dramaturgul nu lua Revoluția Franceză „ca un bloc”, vorbea despre câte fărădelegi se comit în numele libertății, despre drepturile omului și ale cetățeanului, despre cât de ușor s-a trecut de la proclamarea la încălcarea lor, cenzorii berlinezi dovedindu-se mai vigilenți decât omologii lor aflați în slujba „profesioniștilor” Marii Terori bolșevice, cărora le-a plăcut să asocieze Revoluția Franceză cu ceea ce se chema Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, nebăgându-se însă de seamă că ceea ce conferă premisa „răscolirii problematice”, cum ar spune Camil Petrescu, a textului lui Büchner, dar și a realității rezumate de el, e surprinderea prăpastiei dintre evenimentele din 1789 și cele din 1793. De altfel, propaganda stalinistă puneă semnul de egalitate între Clubul Iacobinilor și Partidul bolșevic.

După război, *Moartea lui Danton* a revenit în repertoriile germane, fiecare nou spectacol cu adevărat important pe care l-a prilejuit piesa lui Georg Büchner descoperind în ea un alt text. Un moment de referință, dar și de cotitură în descifrarea sensurilor piesei, l-a reprezentat spectacolul realizat la „Deutsches Schauspielhaus” din Hamburg de Gustav Gründgens.

Moartea lui Danton a trecut granițele Germaniei doar în deceniul al șaselea al secolului al XX-lea - Giorgio Strehler a montat-o la „Piccolo Teatro” din Milano, în stagiunea 1950-1951,

Jean Vilar la „Théâtre National Populaire” din Paris în 1953, iar teoreticianul teatrului politic, Erwin Piscator, revenit în Germania, în 1952 la Marburg și în 1956 la „Schiller Theater” din Berlin, completând golurile din text cu alte scrieri büchneriene.

Publicul românesc a avut surpriza de a descoperi piesa în toamna anului 1966, grație monumentalului spectacol al Teatrului „L. S. Bulandra”, regizat de Liviu Ciulei, spectacol ce-i avea în distribuție pe regizor în rolul titular, pe Gheorghe Dinică în Robespierre și pe Septimiu Sever în Saint-Just. Preocupat de adâncirea temei raporturilor complicate dintre om și istorie, Ciulei a optat pentru tratarea celor 31 de tablouri, din care e compusă scrierea lui Büchner, în stilul teatrului epic de esență brechtiană, plasându-și totuși montarea între granițele unui teatru de factură preponderent realistă. Au impresionat monumentalitatea spectacolului, folosirea expertă a rotativei cu planuri înclinate (decorurile erau realizate de Liviu Ciulei și Paul Bortnovschi, costumele de Ioana Gărdescu), conducerea și omogenizarea numeroșilor componenți ai distribuției. Un an mai târziu, același Liviu Ciulei, invitat să însceneze piesa la „Schiller Theater” din Berlin, a păstrat aceeași formulă de spectacol a cărei eficiență fusese probată la București. Montarea sa surprindea fluxurile și refluxurile Revoluției Franceze, contradicțiile și antagonismele dintre Danton și Robespierre. În anul 1997, la Teatrul „L.S. Bulandra”, Alexandru Darie realiza un spectacol intitulat *1794*, contradictoriu stilistic și valoric, care dura mai bine de patru ore, în al cărui scenariu fragmentele din piesa lui Georg Büchner erau asociate celor din scrierile lui Romain Rolland și Camil Petrescu.

Mai toate spectacolele cu piesa *Moartea lui Danton* par să fi aspirat la statutul de mare montare. Au mizat pe monumentalitate, pe distribuții îmbelșugate, pe figurații ample, pe spații vaste și scenografii somptuoase, pe o scenotehnică dintre cele mai sofisticate. Nu știu dacă *Moartea lui Danton* a mai fost vreodată jucată undeva în lume în formula de studio, așa cum se întâmplă în spectacolul regizat de Mihai Măniuțiu la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj, care are, între altele, meritul de a deconta ideile esențiale ale textului rămas de la dramaturgul german, îmbogățite cu cele ale artistului și gânditorului politic care e regizorul, în mai puțin de două ore de spectacol de o intensitate copleșitoare. Sunt convins de un singur lucru. Că montarea impresionează prin felul în care surprinde încărcătura tragică a evenimentelor, prin inteligența în care focalizează deopotrivă asupra delirului maselor și prăbușirii individualităților, prin fluidul emoțional pe care îl generează ansamblul, prin modalitatea în care tragedia politică se metamorfozează în cea a indivizilor, fără a o scăpa din vedere vreun singur moment pe prima, prin felul în care exploatează, la nivel superior, ceea ce se numește teatrul politic, un teatru politic autentic, deparazitat de mincinoase militantisme ideologice. Merite de necontestat care mă fac să socotesc *Moartea lui Danton* unul dintre marile evenimente ale stagiunii. Dacă nu cumva, chiar cel mai mare.

2. *Moartea lui Danton* e cel de-al doilea text din literatura dramatică büchneriană asupra căruia se oprește atenția regizorului Mihai Măniuțiu. În urmă cu vreo patru stagiuni el realizează, tot pe scena Teatrului Maghiar de Stat din Cluj, un remarcabil spectacol cu *Woyzeck*, lucrare literară des-

pre care directorul de scenă spunea atunci că e „piesa perfectă”. Tot la fel cum socotește că e *Conu' Leonida față cu reacțiunea* atât de iconoclast montată odinioară la Teatrul „Odeon”. Cu precizarea că pentru Măniuțiu „text perfect” nu reprezintă nicidecum ceva intangibil. Dimpotrivă. „Textul perfect” înseamnă atunci când scriitorul de literatură dramatică pune la dispoziția creatorilor de spectacole o seamă de „oferte” ce cheamă la opțiune și la interpretare în funcție de o idee de spectacol pe care partitura o stimulează. Dintr-o discuție dintre directorul de scenă și Visky András, dramaturgul spectacolului (sintagma e utilizată în sensul consolidat în spațiul german), aflăm că Măniuțiu a aplicat *Moșii lui Danton* exact același tratament pe care i l-a aplicat piesei *Woyzeck*. Adică, a operat un decupaj în urma căruia a rezultat o suită de scene astfel asamblate încât nu au afectat încărcătura ideatică a operei de bază, scenariul nou obținut fiind însă în conformitate cu imaginea pe care regizorul și-a construit-o asupra ei, în urma unui proces amplu de reflecție întru potențarea căruia un rol de seamă a avut frecventarea unor lucrări fundamentale care au apărut în Franța, mai cu seamă în 1989, atunci când s-au sărbătorit 200 de ani de la Revoluție. În mod evident, Măniuțiu nu putea trece pe lângă întrebarea care dă sensul textului büchnerian - ce se întâmplă cu frunțașii, cu ideologia Revoluției? Întrebare căreia i s-au adăugat și altele precum: care sunt raporturile dintre oamenii excepționali și momentele excepționale din istorie? Sau: cum simt acești oameni excepționali excepționalul însuși, mai ales atunci când excepționalul presupune o seamă de efecte negative, dacă nu cumva chiar catastrofale.

„Eu sunt artizanul marii terori, iartă-mă Doamne!”, surprins în spectacol în chiar vremea în care marea teroarea ajungea să fie resimțită drept un scop în sine, dezgolită, vidată de orice semnificație revoluționară reală. „De ce am plânge moartea lui Danton?”, se întreabă mulțimea dezorientată a „cetățenilor Republicii”, victime ale unei succesiuni de manipulări și ale unor centre de manipulare devenite centripete. Danton e, în spectacolul lui Măniuțiu, primul care își conștientizează ratarea, cel dintâi care știe că va trebui să plătească pentru eșecul său, devenind el însuși victimă a angrenajului pe care el însuși l-a imaginat. De unde inacțiunea sa evidentă. Danton e ființa obosită, însă extrem de rațională ce realizează că a transformat Revoluția într-o sărbătoare macabră a morții și a sângelui. El înțelege că îi este dat să joace acum în spectacolul morții, că e personajul principal și că finalul acestui spectacol este pe aproape. Că la fel de aproape e finalul temătorului, ezitantului Camille Desmoulins, al demoniacilor Robespierre și Saint-Just, al nefericitelor Julie și Lucille Desmoulins. Iar conștientizarea aceasta îl umanizează pe profesionistul terorii, tot la fel cum se întâmplă cu Julie, cu Lucille și cu Camille, deveniți din apostoli ai Revoluției oameni obișnuiți. În vreme ce Robespierre și Saint-Just sunt la antipodi. Iar fiecare dintre aceste personaje trăiește o dramă. Un coșmar.

Tocmai de aceea spectacolul se joacă cu publicul pe scenă și tocmai de aceea la începutul lui, dar și în alte momente-cheie, noi, spectatorii, suntem despărțiți, cu ajutorul unei plase de sârmă, de personaje, unele împăcate cu soarta, altele bezmetice, altele făuritoare de noi proiecte criminale. În spatele acestei plase

„revoluționarii” se zbat ca într-o cușcă. O zbatere la care i-a condamnat dreptatea divină, sugerată printr-un cor al femeilor, aduse pe scenă înveșmântate precum soldații din vremea Revoluției (costumele - Carmencita Brojboiu). Măniuțiu realizează astfel, dar nu doar cu asemenea mijloace, o conjuncție între textul lui Büchner și marea tragedie antică, rămasă, după cum se vede, centrul de maxim interes al preocupărilor sale artistice.

De fapt, Danton a vrut zborul. Și-a construit pentru aceasta propriul său avion de idealuri. La fel au făcut și oamenii obișnuiți. Numai că acum avionul acela a devenit o ruină, o epavă, în rămășițele căreia mai urcă din când în când, măcinat de remușcări artizanul marii terori, avionul a ajuns să fie pus într-un coșciug mic, asemenea celui în care sunt puși copiii decedați. Cu avioane minuscule asemănătoare se joacă bezmetic cetățenii debusolați (decorul spectacolului este semnat de Tenkei Tibor).

3. De aici începe, cred, a doua operație la care se încumetă regizorul, dublat de gânditorul politic care e Mihai Măniuțiu. Într-un anume fel, pe urmele lui François Furet (cf. *Penser la Révolution française*, 1975), Măniuțiu ajunge să pună în dezbatere, în spectacolul său, însuși conceptul de revoluție. În bună parte dintre cărțile sale consacrate evenimentelor dintre anii 1789-1794, Furet operează o distincție în ansamblul evenimentelor din care s-a constituit Revoluția și nu admite ca Revoluția să fie privită ca „un bloc”, ca „un tot”. Una a fost, ne spune Furet, 1789, alta 1793. 1789 înseamnă Republica, dar înseamnă încante de toate drepturile omului. „Uimitor în fenomenul francez - spunea Furet într-o emisiune televizată - e '89. E o mare surpriză. Pentru mine, una enigma-

tică. Totul se petrece în câteva luni, din mai în septembrie...". După Furet, Mona Ozouf, coordonatoarea unui *Dictionnaire encyclopédique de la Révolution*, formula întrebarea dacă avem dreptul să alegem ce vrem din Revoluție, adică dacă ne e îngăduit să despărțim drepturile omului de crimele comise împotriva drepturilor omului. Desigur, răspundea Mona Ozouf. „Iar dacă alegem drepturile omului și le comemorăm, trebuie să o facem fără timiditate”.

De fapt, Danton, sau mai exact spus acel Danton adus pe scenă de spectacolul lui Mihai Măniuțiu, e coplesit la vederea faptului că din propria lui voință drepturile omului și libertățile aduse de 1789, au fost anulate în 1793 și s-au metamorfozat în teroare. Danton, acel Danton pe care îl vedem în montarea de la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj, e primul istoric, întâiul analist care optează pentru distincții în interiorul procesului revoluționar. Într-una dintre cele mai frapante scene din spectacol, îl vedem, în odaia lui, pe Robespierre, înconjurat de peruci, pudrându-și propria perucă. Personajul e pradă unui acces de furie, dar și de autoadmirație situat în vecinătatea nebuniei. Din una dintre multele peruci începe să se scurgă un lichid alb, asemenea laptelui. Mai apoi, substanța respectivă se combină cu altele două și din ele rezultă combinația roșu, alb, albastru, sugerând Steagul Republicii. Într-un articol intitulat *Que vive la Révolution*, Regis Debré, nota „Toată lumea știe că Franța nu s-a născut în '89. Dar atunci s-a născut Republica!”. Atâta doar că Republica a ajuns să însemne nu *République-Liberté*, ci *République-Tuerie*. E semnificația pe care o capătă în spectacol cuvintele rostite, către finele acestuia de Lucille

Desmoulins - „Trăiască Monarhia! Trăiască Regele Ludovic al XVII-lea!”. Prin felul în care construiește finalul spectacolului său - Lucille Desmoulins e ucisă cu violență, capul, figura fiindu-i izbite de zidul de sârmă ghimpată - regizorul dă semne că îl confirmă pe Pierre Chaunu, cel care credea că a comemora Revoluția „înseamnă a comemora o ratare a istoriei noastre, al cărei bilanț a fost atât de negativ”. Iată de ce îl vedem în spectacol pe Robespierre ca un fanatic, un teribil, un înspăimântător precursor al lui Hitler, al lui Lenin, al lui Stalin, al lui Ceaușescu, al lui Goebbels, al lui Jdanov, al lui Răutu, al lui Dumitru Popescu.

Naziștilor le-a fost frică de Revoluția franceză și au interzis reprezentarea piesei *Moartea lui Danton*. Bolșevicii, ne spune François Furet în monumentală lui carte *Trecutul unei iluzii. Eseu despre ideea comunistă în secolul XX*, au favorizat din Revoluția franceză episodul iacobin. „Convenția - scria Furet - a renunțat să pună în aplicare noua Constituție abia votată... Dar membrii Convenției n-au acceptat această putere fără lege decât cu titlu temporar și până la revenirea păcii. Bolșevicii, în schimb, au făcut din această guvernare de excepție o doctrină, au făcut lege din guvernarea fără lege”.

Marele merit al spectacolului lui Mihai Măniuțiu trebuie căutat exact aici. În felul în care, prin mijloace artistice, formulează întrebarea dacă îi e îngăduit oricărei Revoluții, ca în numele ei, să fie instituite carceră și crima. Dacă libertatea trebuie să se metamorfozeze în sânge, în numele Revoluției. Dacă în numele unei libertăți, al unei egalități, al unei fraternități promise, dar mereu amânată, mereu viitoare, se poate impune

un *acum* al terorii și al sângelui. Nu, răspunde spectacolul, și o face într-un chip perfect articulat, marcat de scene uneori greu de suportat, precum e cea deja menționată, a uciderii lui Lucille Desmoulins. Când tu însuți, spectator, te simți lovit, agresat, violentat. Simți loviturile pe propriul corp, le resimți în propriul spirit. Nu mai vrei decât eliberare. Nu îți mai dorești decât libertate. Libertate adevărată. Nu o libertate filtrată prin „necesitatea înțeleasă”.

4. Bazându-se pe această solidă armătură estetic-ideatică și în funcție de ea, Mihai Măniuțiu a operat o riguroasă și inspirată selecție în rândul celor 31 de scene ale piesei lui Georg Büchner. A găsit un sens unitar, integrator secvențelor rămase și a asigurat spectacolului prăbușirii unui om, dar mai cu seamă a unor idealuri, un crescendo ce a umanizat eroul. Danton nu mai e eroul mort, nici „personajul pisc” despre care vorbea Camil Petrescu, dar nici epicureanul înzestrat cu o formidabilă poftă de viață. Felul în care Hatházy András, acest actor exemplar, unul dintre acei actori exemplari cu care se poate mândri la ora actuală „trupa lui Tompa”, cum justificat numește azi breasla Teatrul Maghiar de Stat din Cluj, e net diferit de cel în care îl contura pe același erou istoric Mircea Albulescu în *Danton* de Camil Petrescu, cu decenii în urmă montat de Horea Popescu, la Naționalul bucureștean. Nu neapărat pentru că e vorba despre o altă piesă, ci fiindcă e vorba despre un alt Danton. E un dezamăgit, un fals bonom, bonomia sa aparentă și înșelătoarea împăcare cu soarta ascunzând neîmpăcarea lui cu nereușita și cu zădărnicia. Eroul e cel care înțelege că e victima postulatului, *diktatului* istoric pe care a vrut să îl impună și

dă semne că parcă se grăbește să se întâlnească cu sentința. Doar soarta lui Julie îl mai interesează. Julie e, la urma urmei, singurul om care i-a mai rămas în preajmă. Danton e asemenea lui Hamlet, dar un Hamlet ce nu simulează nebunia, ci care presimte că nebunia istorică pe care a generat-o îi va cere să fie, dacă nu primul om, oricum primul pion important obligat să plătească prețul.

Iar dacă Danton - Hatházy András e fanaticul mântuit, Robespierre, în interpretarea cutremurătoare a lui Bács Miklós e fanaticul demontat. Peruca îngrijită, meticolos pudrată, ascunde sub ea o minte înfierbântată, însetată nu de nedreptate, animată nu de real elan revoluționar, ci de sânge. Robespierre e un Robespierre vampir, un Robespierre demonic, care se simte bine pronunțând discursuri ca sub influența unor droguri. Robespierre - Bács Miklós are înflăcărea demențială a dictatorilor ori a aventurierilor politici. Descendenții lui se cheamă Hitler, Lenin, Stalin, Che Guevara, Fidel Castro, Hugo Chavez. Figura contorsionată a actorului, o figură devenită în scenele de delir ale discursurilor de nerecunoscut, mi l-au adus în minte pe Peter O'Toole în *Noaptea generalilor*. Ochii îi ies din orbite, fălcile se încleștează, eroul devine ceea ce, într-un cu totul alt context, Jean-Pierre Richard numea *personnage-chaudière*. Setosul de absolut e aici disprețuitorul de rațiune, de omenesc. Ființa care a suspendat, care a anulat omenescul.

Robespierre e secondat de un Saint-Just pe care Galló Ernő îl concepe ca pe un Ariel al cărui unic rost e să facă rău. Un Ariel posedat de Diavol. Vedem un Saint-Just puțintel la trup, puțintel sufletește, puțintel la minte, dar imens în răutatea lui ab-

solută. Un Saint-Just asemenea unui contorsionist. În contrast cu ei, Camille Desmoulins e intenționat creionat într-un gri șters de Dimény Áron.

Într-o fără cusur armonizare a rolurilor, regizorul are grijă să stabilească un fără de cusur echilibru al cuplurilor. Faptul e vizibil mai întâi în chipul în care Kézdi Imola o siluetează pe Julie. Nu vedem nicidecum pe scenă un personaj lacrimogen. Doar unul plin de feminitate, de frământări, de șovăieli. Un dublu al lui Danton. O Ofelie care poate că e adusă la nebunie după ce moartea lui Danton a devenit faptă, certitudine, care bântuie lumea, tăindu-și șuvițe de păr. Semn al iminentei sale condamnări la moarte. Julie - Kézdi Imola știe că salvarea nu face parte din ecuația căreia îi e termen. Lucille Desmoulins e superb jucată de Györgyjakab Enikő, actrița mizând inteligent pe tensiunea reacțiilor. Lucille devine personajul care parafează un eșec. Căci ce poate fi mai relevant pentru un eșec decât strigătul, scandarea care o va costa pe Lucille moartea. O moarte prin lapidare pe care actrița o joacă la cotele marii arte.

Important e că toți actorii din spectacolul *Moartea lui Danton* evoluează la cotele profesionalității fără cusur. Spiritul de trupă e la nivelul marelui eveniment artistic pe care îl constituie *Moartea lui Danton* la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj.

Curaj la puterea a doua

TEATRUL PENTRU COPII ȘI TINERET „ARCADIA” DIN ORADEA - *Cu flori în gară* de Mircea Popa-Papiu; Regia și scenografia - Bogdan Hușanu; Cu - Răzvan Vicoveanu; Data reprezentației - 26 mai 2009.

Într-un spectacol realizat sub egida Teatrului pentru Copii și Ti-

neret *Arcadia* din Oradea, regizorul Bogdan Hușanu și actorul Răzvan Vicoveanu înfăptuiesc nu doar o montare validă artistică, ci și ceea ce aș numi un act de curaj. Curajul mi se pare a fi chiar unul la puterea a doua. El vine mai întâi din opțiunea pentru textul dramaturgului orădean Mircea Popa-Papiu *Cu flori în gară*, un text evident datat. Publicată în urmă cu doar câțiva ani într-o antologie de autor, piesa a fost scrisă în anii '70, fiind mai mult sau mai puțin circumscrisă ciclului tematic ce se chema pe acea vreme „Oameni ai zilelor noastre” ori „dramaturgiei de actualitate” a socialismului. Numai că dincolo de faptul că face referire la o „construcție a epocii de aur” - în cazul în speță Hidrocentrala de la Porțile de Fier, *Cu flori în gară* e povestea vieții unui om oarecare care aparține „clasei muncitoare”, om pe nume Ion, căsătorit cu Maria, care a plecat îndată după căsătorie pe șantierul în cauză cu gândul de a munci și de a face rost de bani spre a-și putea asigura lui, soției și copiilor ce vor veni o viață cât de cât omenească. Vrea omul nostru să își cumpere apartamentul în care acum stă probabil cu chirie, vrea să își cumpere mobilă, frigider, televizor, mașină de spălat, etc. Și mai vrea ca, odată întors acasă, să aibă copii, să îi trimită la școli care să le asigure acestora posibilitatea de a depăși condiția socială a părinților lor. Pe șantier se întâlnește nu doar cu „mândria” clamată de a fi părtaș la construirea unui „proiect minunat”, parte a atâtor „programe minunate” care au marcat inflaționist perioada, ci și cu toate sacrificiile inerente unei vieți deloc simple. Dunărea se lasă greu împlânzită, nu vrea să țină cont de „indicațiile prețioase” din cuvântări

la plenary și congrese, pământul se surpă și mai ia cu sine vieți omenești, oamenii care „se iau la întrecere cu natura”, așa cum glăsuia propaganda timpului, mai pierdeau competiția, iar pierderile se socoteau în cadavre. Ion, ca și alți și alți oameni care asemenea lui au plecat pe șantier, e parte a unei colectivități, dar în realitate e cumplit de singur. Dacă poate să continue, de ajutor îi e doar gândul că acasă îl așteaptă soția căreia îi trimite regulat bani și speranța că odată și odată tot va veni vremea să se întoarcă acasă. Acest „odată și odată” a venit, numai că au venit și decepțiile. Nu numai că nu e așteptat „cu flori în gară”, dar ajuns acasă urmează o nouă așteptare. Soția îi e acasă, dar întârzie în chip suspect să își facă apariția. În așteptarea ei, Ion își rememorează viața. Sigur că e mândru de munca lui. Sigur că se bucură că le va putea spune copiilor că a luat parte la construirea hidrocentralei. Și această siguranță îl face să nu prea vrea să înțeleagă evidența - Maria îl înșeală, tocmai în camera de dincolo de ușa de unde îi cere să o mai aștepte.

E temerar gestul lui Bogdan Hușanu de a se apropia de o astfel de partitură care vorbește despre „epoca de aur”. Sau și despre „epoca de aur”. De fapt, regizorul se autosupune unui examen - acela de a face textul „mai prietenos”. Cuvântărilor „inflăcărâte” ale „tovarășului”, cântecelor de proslăvire ale „iepocii de aur” contrapuse unui comentariu „prins” pe unde scurte, comentariu ce se referă la romanul *Incognito* al lui Petru Dumitriu, același Petru Dumitriu care, după ce a scris *Drum fără pulbere* în care a proslăvit Canalul dejisto-stalinist, a rămas în Occident, criticând ce tocmai lăudase, regizorul le-a

contrapus cu delicatețe și sensibilitate exact ce e mai valid în textul lui Mircea Popa-Papiu - o poveste de viață. Lucru deloc simplu, dar care i-a reușit lui Bogdan Hușanu.

În al doilea rând, curajul vine din decizia însăși a regizorului tânăr de a credita un la fel de tânăr coleg actor - Răzvan Vicoveanu - cu capacitatea de a trece proba monologului. Nu e deloc simplu să fii singur în scenă aproape un ceas, să dispui de un decor și de o recuzită minimale și să spui un text. Plus că trebuie să faci toate acestea după ce vreun an și jumătate, deși ai fost angajat prin concurs în trupa „Iosif Vulcan” a Teatrului de Stat din Oradea, aceasta însemnând că trupa are nevoie de tine, ai cam fost ținut pe tușă și ți s-au încredințat mai mult roluri de figuratie. Răzvan Vicoveanu a vrut să probeze că poate mult mai mult. Și - într-adevăr - poate. Lucrul acesta se vede mai cu seamă acolo unde personajul vorbește cu sine însuși și în momentele în care, copleșit de oboseală și de frig, Ion adoarme.

Era de așteptat că cei care conduc Secția română a Teatrului de Stat din Oradea să aibă minima curiozitate de a veni la spectacol. Din obligație profesională, dacă nu din colegialitate. De a vedea ce „poate” un tânăr angajat, dacă ei, din „înălțimea joasă” și obtuză în care se cantonează în chip incalificabil nu s-au străduit să o afle din spectacolele produse de Secția pe care se fac că o conduc. Nu au făcut-o. Nu, de fapt, această absență era de așteptat. Eu aștept ca vreun „factor responsabil” să îi trezească pe acești „responsabili iresponsabili” din somnul lor cel de moarte care a cam îngropat și ceea ce a mai rămas viu din Trupa „Iosif Vulcan” a Teatrului de Stat din Oradea.

Ploua cumplit în Portugalia...

TEATRUL MUNICIPAL DIN BAI A MARE - Portugalia de Zoltán Egressy; Traducerea - Csűrös Reka; Direcția de scenă - Victor-Ioan Frunză; Decoruri și costume - Adriana Grand; Muzica - Cári Tibor; Cu - Gabriela Chirilă, George Costin, Valeriu Doran, Ovidiu Mihăiță, Ionuț Mateescu, Sorin Miron, Inna Andriucă, Ioan Codrea, Ariana Presan; Data reprezentației - 30 mai 2009.

Probabil că în conformitate cu zicerea „munte cu munte se-ntâlnește, darămite om cu om!”, iată că, în fine, mi s-a ivit și mie ocazia de a vedea spectacolul cu piesa *Portugalia* de Zoltán Egressy de la Teatrul Municipal din Baia Mare. Un spectacol montat în urmă cu ceva mai bine de un an de regizorul Victor Ioan Frunză și colaboratorii lui constanți - scenografa Adriana Grand, compozitorul de muzică de scenă Cári Tibor și câțiva actori foarte buni, spectacol despre care acei confrăți mai norocoși decât mine mi-au spus doar lucruri bune. Am aflat deci că nu doar regia, scenografia și muzica de scenă sunt bune, ci și jocul actoricesc. Însă doream să mă conving cu ochii mei de toate acestea. Toamna trecută am ratat ocazia căci a trebuit să plec de la Festivalul de la Brăila, unde era invitat spectacolul cu pricina, cu o zi înainte de data reprezentației. Iată că acum s-a ivit un al doilea prilej pe care nu l-am mai ratat.

Se vede treaba că uneori distanța Oradea-Baia Mare e mai mare decât cea dintre Oradea și Sibiu, drept pentru care am văzut spectacolul în mai 2009, cu ocazia celei de-a XVI-a ediții a Festivalului Internațional de Teatru. Iar cum regizorul preferă ca *Portugalia* să fie jucată în teatre de vară și fiindcă chiar în zilele cu pricina vremea și-a făcut de cap, am trăit

o experiență ceva mai aparte. Dar - o spun de la bun început - a meritat! Preferința cu pricina nu e chiar un moft, fiindcă spațiul deschis al teatrului de vară are numeroase conexiuni cu locul în care se petrec cele povestite de spectacol. Povestite într-un exemplar și subtil limbaj teatral, desigur. Spectacolul însuși e astfel gândit încât să atragă atenția nu doar acelor spectatori care au loc rezervat pe gradene, ci și trecătorilor întâmplători. Porțile de acces ale Teatrului sunt deschise, cei ce trec în grabă aruncă o privire, sunt atrași de cele văzute și rămân. Rămân, chiar dacă până atunci se grăbeau din pricina unor treburi presante ori fiindcă doreau să ajungă repede la adăpost. Așa s-a întâmplat și cu ocazia reprezentației văzute de mine.

Piesa lui Zoltán Egressy e unul dintre cele mai semnificative succese ale literaturii dramatice maghiare de azi. Jucată pentru întâia oară în stațiunea 1998/1999 la Teatrul „Katoná József” din Budapesta, ea a depășit demult granițele Ungariei. A ajuns și în România unde a fost jucată atât la Baia Mare cât și la Teatrul „Anton Pann” din Râmnicu Vâlcea, într-un spectacol oarecare, semnat de Cristian Juncu, ajuns, numai Dumnezeu și Cristina Modreanu știind cum, în selecția ediției din anul 2008 a Festivalului Național de Teatru, unde a lăsat o impresie deloc agreabilă. În totală discordanță cu valoarea textului. *Portugalia* e un text în care nu e tocmai greu să identifiți câte ceva din Cehov, câte din Tennessee Williams, un pic din *Jocul de-a vacanța* ori din *Steaua fără nume*, dar nu numai atât.

Totul se petrece într-un sătuc pe nume Irgancz (care nici nu există în realitate) din pusta maghiară, la cârciuma lui Lajos (Valeriu Doran), loc unde

se întâlnesc zilnic oameni simpli, cu suflete grele, pe care încearcă să și le mai aline cu bere, cu vin și, mai ales, cu interminabile pahare de Unicum. Lajos e unul dintre pușinii care are un nume „ca lumea”. În rest, oamenii au porecle. Lajos e îngrijorat că fiica lui, pe care toți o numesc Fundă (Gabriela Del-Pupo) nu se mărită, deși ar avea un pretendent în persoana celui poreclit Sfeclă (Ovidiu Mihăiță), un fel de *one man show* al colectivității închise. Sfeclă și Lajos îi cer ajutorul preotului satului (Ionuț Mateescu), un timid ajuns absolvent de Teologie din întâmplare, căci visul omului ar fi fost să fie sportiv de performanță, mai exact, fotbalist. Clamă (Sorin Miron) e „intelectualul” satului, cel care mai dă, din când în când, câte o raită la Budapesta, unde lucrează ca taximetrist, spre a scăpa de Jucicka (excelentă Inna Andriucă), veșnic alcoolizată, mereu „insolvabilă”, dar întotdeauna cu cont deschis la cârciumar. Cu toții sunt oameni simpli, îmbrăcați cu ce dă Domnul, cu imitații de blugi, triști, înconjurați de sticle, de jocuri mecanice, de miri și mirese pictați ca la bălci, dar împăcați cu soarta. Doar Satana (Ioan Codrea) e un „revoltat” și asta fiindcă noua lui soție o bate pe fiica lui dintr-o altă căsătorie, drept pentru care își alină revolta într-o beție fără de sfârșit, ce îl face să devină parte din mobilier. În lumea asta parcă indiferentă la trecerea vremii, apare pe neașteptate un bărbat tânăr și fercheș, un „necunoscut”, repede poreclit... Poreclă (remarcabil în rol George Costin), care scrie eseuri („niș-

te chestii lungi”, cum le definește el însuși). Tânărul vrea să scrie un eseu despre Portugalia, chiar într-acolo a luat-o, dar nu prea e limpede de ce a făcut un popas în sătucul uitat de lume. Noul Trigorin îi sucește mințile Fundei devenită un fel de Nina Zarcinaia, spre disperarea lui Sfeclă, care ajunge să fie un mic Treplev. Numai că Trigorin e demultișor însurat cu o Arkadină cu bani și ea nefericită (Ariana Presan), care vine să își recupereze soțul, precum Grig din piesa lui Sebastian. După momentul lui de revoltă, după ce provoacă oarecare dezordine în sat, Poreclă (o Monă de sex masculin), pleacă de unde a venit, iar lumea din sat, ceva mai tristă, încearcă să își reia viața cotidiană.

Regizorul, scenografa, actorii, autorul smuzicii de scenă creează un spectacol ca o bijuterie pe care îl urmărești cu sufletul la gură, ba amuzat, ba emoționat, însă nici un moment indiferent. Indiferent ești doar la ploaia tot mai agresivă, la frigul tot mai pătrunzător care se întetește în chiar momentele în care un personaj se plânge de căldură excesivă, un frig care, în seara în care am văzut eu *Portugalia*, s-a luat la trântă cu teatrul și a pierdut lamentabil confruntarea. Grație, în primul rând, profesionalității exemplare a actorilor din distribuția spectacolului băimărean căroră, în loc de orice alte aprecieri, formulate cu ajutorul a tot felul de epitete ornante, le pot, mai onest și mai omenește recompensa efortul, printr-un simplu și omeneș „mulțumesc”.

Mircea Morariu

Incursiuni în istoria literaturii dramatice românești - Regăsiri
de Florin Faifer

Malițioșii sunt mereu pregătiți să ne spună că atât criticii cât și istoricii de teatru sunt recrutați dintre acei oameni care, fără doar și poate, și-ar fi dorit să facă o carieră artistică, numai că, lipsiți de talentul necesar, s-au văzut obligați să se mulțumească cu statutul de personaje secundare ale

romanului teatral. Drept pentru care își exersează histrionismul în colocvii, în cronici, în dezbateri, în cărți. Carevasăzică, li s-ar potrivi de minune exclamația din *Zazie dans le métro*, romanul lui Raymond Queneau, „vorbești, vorbești, atâta știi să faci!”

Prin întreaga sa conduită publică, dar mai cu seamă prin rigoarea academică, civilitate și discreție, teatrológul ieșean Florin Faifer îi contrazice pe acești cârcotași de profesie. Politicos, timid, scump la vorbă, el a preferat să se exprime mai curând prin cărți. A preferat să tacă și să facă. Așa s-au născut volume precum *Dramaturgia între clipă și durată* (1984), *Cordonul de argint* (1997), *Pluta de naufragiu* (2002). Pe neașteptate însă, Florin Faifer irumpe, din când în când, în publicistică prin articole polemice, fundamentate pe idei limpezi și ferme, impecabil argumentate și în chip savuros puse pe hârtie. O face doar atunci când ceva l-a scos din țâțâni, când limitele bunului simț au fost încălcate grav, când glasul imposturii a devenit prea zgomotos și când prostia uzurpatoare țipă prea grosier, ocupând locul adevăratei dezbateri din lumea ideilor teatrale.

Cartea *Incursiuni în istoria literaturii dramatice românești - Regăsiri*, apărută în anul 2008 la Editura Universitas din Iași, mi se pare simptomeatică pentru felul de a fi al lui Florin Faifer. O notă inserată în interiorul

volumului ne înștiințează că „incursiunile care urmează nu sunt altceva decât filele unui curs. E o privire de la catedră asupra unor scriitori care dau relief dramaturgiei românești. Acest avertisment e, în copleșitoare măsură, acoperit în fapte. Cartea reprezintă un curs universitar exemplar ce se adresează tuturor acelor studenți în a căror programă școlară figurează disciplina *Istoria teatrului românesc*, iar consultarea ei mi se pare profitabilă nu doar pentru tinerii viitori artiști ce se formează la Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași, unde e profesor Florin Faifer. În paginile volumului, autorul rezumă cu o admirabilă capacitate de sinteză devenirea literaturii dramatice naționale, începând cu teatrul popular și religios și terminând cu Matei Vișniec. Ale cărui scrieri, bunăoară, Florin Faifer le examinează cu rigoare și cumpănire, știind să spună unde e originalitate, unde e citare și unde începe autocitarea. Semnatarul cărții nu se teme să îi acorde un număr rezonabil de pagini unui Aurel Baranga, de pildă, pe care cei mai mulți cercetători ar fi prudenți să îl mai citeze, darmită să îl analizeze din pricina unui anticomunism retroactiv. Nu înseamnă însă că Florin Faifer vorbește la modul indiferent despre semnatarul *Simfoniei patetice*. „În cronicile vremii se vorbea despre dimensiunea politică a teatrului lui Aurel Baranga. Numai că îndrăznelile, chiar emise cu dicție dezinvoltă, sunt mai mult de formă. E, ca să spunem așa, o cutezanță plină de precauții. Totuși, nu-i lipsește autorului acuitatea unor sarcasme, exercitate - încă una din lecțiile lui Caragiale! - asupra unor șabloane ce înlănțuie gândirea. Sau, tot așa, aluziile caustice la adresa unei optici neghioabe, de un dogmatism absurd dacă nu

sinistru asupra procesului de creație. Numai că scriitorul, atunci când le așternea pe hârtie, știa că nu riscă mare lucru”. Cam la fel proceda Paul Everac (absent din cartea lui Florin Faifer) cu piesele sale ce aveau drept personaje tot felul de directori generali adjuncți care, vezi Doamnel, stârneau furia cenzorilor. Așa a fost, de pildă, cazul piesei *A cincea lebădă*, a cărei reprezentare a fost o vreme întârziată, fapt ce a putut înșela până și un comentator politic de talia lui Noel Bernard care, de la microfonul *Europei libere*, a sărit în apărarea textului cu pricina. Numai că Everac avea și s-a folosit mai totdeauna cu folos de asul din mânecă numit *Un fluture pe lampă*, ignobil atac la adresa exilului românesc, al marilor lui valori, a cărui reprezentare i-a asigurat „persecutativului” de ieri și de azi un regim special și un portofel mereu doldora de bani. Nu e iertat, în schimb, oportunismul unui Victor Eftimiu, despre care Florin Faifer scrie: „La Victor Eftimiu, în pofida învățaturii marxiste, cantitatea nu a generat calitate”, avându-se în vedere detaliul că „după 1950, Eftimiu se orientează rapid, adoptând, în comedii și drame slabe, lozincă impusă de regim”. Sunt amendate astfel pseudo-piese precum *Halatul alb*, *Fetele Didinei* sau *Parada*.

„Filele de curs” ale lui Florin Faifer încep oarecum prea apăsător didactic, cu detalii biografice, continuă cu rezumarea pieselor și cu judecăți critice asupra acestora. Însă, atunci când te aștepti mai puțin, apar formulări critice lapidare dar surprinzătoare, simptomatice pentru remarcabilul spirit critic al profesorului. Bunăoară, nu poți să nu fii tentat să duci mai departe observația plină de miez referitoare la „replierea dramei în cuvânt” din *Răzvan și Vidra*, ori să nu fii șocat

de cât de bogată în sensuri e fraza „Inapți de devenire sufletească, eroii comici ai lui Caragiale par să fi încremenit într-o devenire definitivă”.

Capitolul final intitulat *Măsură pentru nemăsură*, cu supratitlul *Monolog înaintea căderii de cortină* mi se pare exemplar pentru felul hotărât în care Florin Faifer înțelege să ia atitudine față de falsele valori tot mai guralive din teatrul românesc. Care și-au găsit sprijin în voci critice neșcolite, mincinos atente și superficiale internate, care cred că suplinești lectura printr-un click și că non-valoarea poate fi impusă prin succesul mimat, de export, consumat în cine știe ce hrubă cvasi-luminată din Paris ori din New York. Vocilor dereglate ale fătucilor care cred că băutul unor beri târziu în noapte și spiritul de gașcă le conferă autoritate, Florin Faifer le replică neiertător. „Să fie *altfel*, rezon! Dar să fie *numai altfel*, las rătăcirea asta duduilor zăltate, prompte în a-și da poalele altfelității peste cap, și junilor teribiliști, elitiști și futuriști, ațâțați

de dezvățul formelor cu îndoielnic fond. În strașnica lor, de neîmblânzit iactanță, militanții radicali ai *reformei* nu pregetă să arunce la coș cam tot ce ține de trecutul de până adinecure. Revoluția continuă... În jeturi acide sau cu violență necontrolată, cu prelungi strâmbături de nas ori cu țăfnă mitocănească, adepții alternativei, un pic agramați, (dac-ar deschide un dicționar ar vedea ce-i aia!), pariază nu rareori pe chestii care le satisfac gustul deviat, apetitul pentru extravagnanță: disonanța, bizareria, bizarmonia”.

Are ce căuta un astfel de pamflet într-un curs destinat viitorilor regi-zori, actori, teatrologi? Indiscutabil, da. E felul în care profesorul Florin Faifer a ales să le spună că adevărata literatură dramatică, teatrul adevărat e fundamentat pe emoție și că ea vine dinspre story, dinspre personaje, dinspre atmosferă. Și nu din vulgaritatea sulemenită a prostituării teatrului profesată de duduci care demult nu au mai pus mâna pe o carte, dar au devenit, în schimb, selecționere unice.

In memoriam

Magdalena Boiangiu

Foto: Zamfira Năstăsache

Odată cu dispariția, în seara zilei de 29 iunie 2009, a Magdalenei Boiangiu, breasla, oricum săracă, a adevăraților critici de teatru din România, a devenit încă și mai puțin consistentă. Lena era printre acei puțini comentatori ai fenomenului teatral care scriu cronică nu fiindcă au „de acoperit” o rubrică, nu doar spre a-și îndeplini o obligație contractuală. Lena făcea parte dintre tot mai rarii critici care mergeau la teatru nu pentru că „trebuia”, ci fiindcă îi plăcea să o facă. De aceea când era întrebată care sunt criteriile după care poate fi identificat un spectacol bun, aproape că șoca prin răspunsurile ei. Nu credea în criterii obiective, general- valabile. Era însă ferm convinsă că orice spectacol bun e unul cetrebuie înțeles. Unul care spune o poveste și o spune logic. Logic, coerent și frumos. Că nu e un spectacol bun cel care nu îți transmite o idee, un sentiment, o emoție. Care nu îți place. Care nu regreti că se termină. Om extrem de rațional în viața cotidiană, Lena dorea ca în cele două- trei ore petrecute în sala de spectacol să intre în comuniune cu cei aflați pe scenă.

Sigur că îi făcea plăcere să „decodeze” un spectacol, să „il explice” (cronica ei la *Fuga Cătălinei Buzoianu* de la Teatrul de Comedie ar trebui seminarizată în orice școală de Teatrologie), dar spunea că nu îi stă în putință să facă asta dacă ceea ce a văzut nu e îndeajuns de limpede, de solid articulat.

Cum spun, Magdalena Boiangiu credea în frumusețea teatrului. Iată de ce dorea ca semenii ei să se bucure de această frumusețe și socotea că misiunea unui critic de teatru e să îi îndemne pe oameni să meargă la spectacole, la spectacolele bune.

Am fost în câteva rânduri colegi în juriile UNITER. Am parcurs împreună sute, mii de kilometri împreună. Cu trenul, cu mașina, cu autobuzul. Pe neașteptate, discuta cu cei din jurul nostru și nu știu cum făcea că aducea vorba despre teatru. Le spunea să meargă la spectacole. Șoferului care condusesese mașina ce ne ducea într-un oraș anume și care plănuia să ne aștepte bând o cafea și pe care, pe urmă, îl zăream în sală urmându-i sfatul, vecinilor de compartiment, celor alături de care stăteam în sala de așteptare, între două trenuri, recepționerei de la hotel.

Am cunoscut-o pe Lena prin anii '80. După ce lucrase vreo 20 de ani în radio, a trebuit, din motive de dosar, să plece fără preaviz (avea o soră stabilită în SUA) și să își caute de lucru. A ajuns la Teatrul „Bulandra”, în a cărui schemă a fost „de toate”. A lucrat efectiv la Secretariatul literar. Îmi amintesc de excelentul caiet-program pe care l-a făcut pentru superbul spectacol *Mizantropul* al lui Valeriu Moisescu. Peste ani, în nu mai știu ce împrejurare, am adus vorba despre caietul acela. Ea, care părea mereu sigură de sine, o femeie puternică, s-a uitat la mine și m-a întrebat – „Ți-l mai amintești? M-ai emoționat!”. Apoi a dispărut de lângă mine.

Până în 1990 a scris rar, dar nu știu cum s-a făcut că am intrat într-o mică polemică pe tema „actorului-regizor”. Mi-a spus „Știi, pe vremea când nu lucram în teatru și eu gândeam ca tine. Acum însă...”. A avut dreptate. Când eu însumi am ajuns să lucrez și eu o vreme în teatru, m-am convins de asta.

După 1989 s-a îndreptat spre presa scrisă. A practicat jurnalismul lucid, netranzațional la *Adevărul*, la *Cotidianul*, iar apoi din nou la *Adevărul*. A scris despre teatru și în reviste precum *Teatrul azi* și *Scena*. S-a făcut remarcată ca analist de politică externă în cotidiene, dar mai cu seamă în *Dilema* și *Dilema veche*. Rubricile *De jur împrejur* și *Globul cubic* au fost create de ea, iar *Dilema*, cea veche ori cea încă și mai veche, au fost reviste pe care le-a iubit nespuse. Și-a arătat dragostea față de *Dilema* scriind în ea fără pauze, fără sincope, fără a ține seama de concedii, ori de suferință. Dar și contribuind la recrutarea de condeie noi. A scris acolo până cu o săptămână înainte de a muri.

La începutul lui ianuarie, s-a aflat că e grav bolnavă. Mi-a spus la telefon cum stau lucrurile- „atât a fost, nu am noroc!”. Și a adăugat că regretă că boala nu îi va mai îngădui ca, atât cât mai este, să meargă la teatru. Și-a luat rapid „la revedere”. Am mai vorbit la telefon de câteva ori. Acel „la revedere” a devenit „adio” în urmă cu puține zile. Dumnezeu să o odihnească!

Mircea Morariu

Alexandru Seres

Bine ați venit în paradisul lui Lulu

La sfârșit de mai, o lansare de carte mai puțin obișnuită la Oradea, prin punere în scenă și "obiectul muncii". De-abia întors dintr-un sejur exotic în Bali, Lucian Cremeneanu și-a surprins prietenii și cunoscuții cu o invitație la lansarea cărții în care relatează călătoria sa în Insula Zeilor. Și pentru ca tacâmul să fie complet, terasa hotelului Maxim a fost transformată într-un spațiu expozițional ad-hoc, cu fotografiile realizate pe parcursul călătoriei și un simbolic covor de flori exotice așternut sub picioarele oaspeților, totul învăluit în acordurile de chitară ale maestrului Noris.

Ajungând în mod neașteptat - chiar și pentru el, personaj mereu imprevizibil - la 11.000 de kilometri de Oradea, Lucian Cremeneanu nu putea rata ocazia să facă ceva memorabil. Ca, spre exemplu, să devină celebru, scriind o carte. "Welcome to My Paradise" este debutul-surpriză al tânărului jurnalist-DJ Lucian Cremeneanu, o carte scrisă într-o viteză nebună, jurnal de călătorie neconvențional al vacanței sale pe-

trecute în Insula Bali. Virtuțile ei au fost subliniate de Ramona Novicov și subsemnatul, gazdă fiind Florin Budea, în calitate de reprezentant al Editurii Arca.

Cartea se citește cu acel gen de uimire pe care îl resimte oricine are prilejul să stea de vorbă cu Lucian Cremeneanu. Și nu pentru că el ar vrea cu tot dinadinsul să epateze,

Lucian Cremeneanu acordând dedicații (Foto: Al. Seres)

Lucian Cremeneanu, Ramona Novicov, Alexandru Seres, Florin Budea (Foto: Monica Seres)

ci fiindcă reușește să-ți transmită, prin verva sa perpetuă și atitudine adolescentină, propriile uimiri în fața spectacolului lumii. Fie că face baie în ocean sau în piscină, că îți relatează experiențele sale culinare sau bahice prin restaurantele și barurile insulei, sau își petrece timpul la surfing, rafting, scufundări ori în saloane de masaj, Lucian Cremeneanu nu e preocupat atât să cucerească cititorul cu amănunte pitorești și senzații ieșite din comun, cât mai ales să scoată în evidență ceea ce îl preocupă într-un mod major – relaționarea sa cu oamenii. Lulu (cum îl alintă prietenii) călătorește nu doar pentru a cunoaște locuri, ci mai ales pentru a cunoaște oameni. Capabil să intre în vorbă cu necunoscuți așa cum alții respiră, e în același timp mirat de ce i se întâmplă. "Cum pot avea norocul să întâlnesc astfel de oameni?", exclamă el relatând diverse întâlniri admirabile, prilej de a exclama filosofic: "Și mai ales, câte feluri de

a cunoaște oameni există?". Judecând după varietatea experiențelor sale, răspunsul este: fără număr...

"Welcome to My Paradise" nu este un jurnal de călătorie obișnuit. E mai mult un soi de reportaj jurnalistic scris la persoana întâi, în care DJ-ul de extracție beiușeană mixează în stil de "amintiri din copilărie" fragmente din viețile sale anterioare, subliniind în acest fel, cu vervă nepuizabilă dar și multă emoție genuină, că întâmplările prin care ne e dat să trecem au un rost precis, chiar și atunci când ele nu ni se par decât coincidențe întâmplătoare.

Scrisă cu mână sigură, într-un ritm alert, cu un matur și deplin echilibru al frazei, „Welcome to My Paradise” este o lectură captivantă, convingătoare prin spontaneitate și naturalețe, expresivitate și sensibilitate. Și, nu în ultimul rând, prin umorul care poartă inconfundabila marcă Cremeneanu.

Apelul Congresului Național de Poezie ediția a III-a, Botoșani, 5-7 iunie 2009

Participanții la cel de-al treilea Congres Național de Poezie, Botoșani, 5-7 iunie 2009, atenționează opinia publică asupra dezinteresului ori lipsei de profesionalism cu care autoritățile de stat cu atribuții în domeniul cultural și artistic tratează literatura română vie și în mod special poezia contemporană.

Aceleași probleme dezbătute de la primul Congres Național de Poezie din 2004 au rămas în actualitate. Politizarea din ce în ce mai accentuată a mecanismelor și instituțiilor culturale a condus la acordarea netransparentă a banilor pentru proiectele culturale și literare. Lipsa unor manageri culturali profesioniști a făcut ca numărul programelor dedicate promovării și difuzării poeziei cu finanțări europene, regionale, naționale și locale să tindă spre zero.

Fără a reitera aceleași probleme dezbătute în ultimii ani de scriitori și editori, le solicităm viitorilor reprezentanți ai României în Parlamentul European să apere literatura europeană contemporană, în mod special a poeziei, componentă esențială a identității și spiritualității fiecărei națiuni, prin sprijinirea unui proiect legislativ prin care să le fie garantat poezilor un minim financiar pentru drepturile de autor convenite din editarea poeziei, din evenimente poetice de tip multiart și multimedia, din lecturi publice. De asemenea, cerem Institutului Cultural Român și Ministerului Culturii și Cultelor să susțină proiecte de promovare a poeziei române contemporane în Uniunea Europeană.

Apelul a fost votat în unanimitate de următorii scriitori: Ion Pop, Ioan Moldovan, Dan Mircea Cipariu, Ioan Radu Văcărescu, Paul Aretzu, Liviu Ioan Stoiciu, Gellu Dorian, Claudiu Komartin, Andra Rotaru, Răzvan Țupa, Alexandru Matei, Cosmin Peța, Cassian Maria Spiridon, Valeriu Stancu, Teodor Dună, Aida Hancer, Dumitru Augustin Doman, Virgil

Diaconu, Doina Popa, Lucian Vasiliu, Daniel Corbu, Valentin Talpalaru, Liviu Apetroaie, Marius Chelaru, Paul Gorban, Adrian Alui Gheorghe, Radu Florescu, Nicolae Sava, Vasile Spiridon, Sterian Vicol, Marian Costandache, Marin Malaicu Hondrari, Mircea A. Diaconu, Rita Chrian, Rareș Moldovan, Vlad Moldovan, Leo Butnaru, Vasile Tărățeanu, Shaul Carmel, Adi Cristi, Dumitru Țiganiuc, Emanoil Marcu, Lucian Alecsa, Vlad Scutelnicu, Nicolae Corlat, Petruț Pârvescu, Constantin Bojescu, Dumitru Necșanu, Laurian Stăncescu, Valentin Coșereanu.

*

Protestul Congresului Național de Poezie, ediția a III-a, Botoșani, 5-7 iunie 2009

Stimate Doamnăle Prim-Ministru Emil Boc,

Participanții la Congresul Național de Poezie, ediția a III-a, Botoșani, 5-7 iunie 2009, consideră abuzivă expulzarea din România a scriitorului Alexandru Vakulovski.

Va solicităm să urgențați procedurile legale de acordare a cetățeniei române și să anulați interdicția de intrare pe teritoriul țării a scriitorului Alexandru Vakulovski.

Protestul a fost votat în unanimitate de următorii scriitori: Ion Pop, Ioan Moldovan, Dan Mircea Cișariu, Ioan Radu Văcărescu, Paul Aretzu, Liviu Ioan Stoiciu, Gellu Dorian, Claudiu Komartin, Andra Rotaru, Răzvan Țupa, Alexandru Matei, Cosmin Perța, Cassian Maria Spiridon, Valeriu Stancu, Teodor Dună, Aida Hancer, Dumitru Augustin Doman, sVirgil Diaconu, Doina Popa, Lucian Vasiliu, Daniel Corbu, Valentin Talpalaru, Liviu Apetroaie, Marius Chelaru, Paul Gorban, Adrian Alui Gheorghe, Radu Florescu, Nicolae Sava, Vasile Spiridon, Sterian Vicol, Marian Costandache, Marin Malaicu Hondrari, Mircea A. Diaconu, Rita Chrian, Rareș Moldovan, Vlad Moldovan, Leo Butnaru, Vasile Tărățeanu, Shaul Carmel, Adi Cristi, Dumitru Țiganiuc, Emanoil Marcu, Lucian Alecsa, Vlad Scutelnicu, Nicolae Corlat, Petruț Pârvescu, Constantin Bojescu, Dumitru Necșanu, Laurian Stăncescu, Valentin Coșereanu.

Rezultatele Concursului Național de Poezie și
Interpretare critică a operei eminesciene
„Porni luceafărul...”,
ediția a XXVIII-A, 7 iunie 2009, Botoșani

Juriul celei de a XXVIII-a ediții a Concursului Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...”, format din: Cassian Maria Spiridon, Valeriu Stancu, Lucian Vasiliu, Marius Chelaru, Daniel Corbu, Liviu Apetroaie, Marian Drăghici, Ioan Moldovan, George Vulturescu, Vasile Spiridon, Sterian Vicol, Corneliu Antoniu, Dumitru Augustin Doman, Virgil Diaconu, Ioan Radu Văcărescu, Gellu Dorian, Lucian Alecsa, Dumitru Țiganiuc, Nicolae Corlat, secretariat, avîndu-l ca președinte pe ION POP, întrunit și ședința finală pe data de 6 iunie 2009, a hotărît decernarea următoarelor premii:

A. SECȚIUNEA DEBUT EDITORIAL, CARTE PUBLICATĂ:

- Premiul „Horațiu Ioan Lașcu” al Filialei Iași a Uniunii Scriitorilor din România – Vlad Moldovan, pentru cartea „Blank”, Editura Cartea Românească, 2008;
- Premiul Uniunii Scriitorilor din R. Moldova – Adrian Jacotă, pentru cartea „Furia iluziei”, editura Axa, 2009.

B. SECȚIUNEA POEZIE:

- Premiul Editurii „Junimea” și Premiul DANA CERNUȘCĂ
- Premiul Editurii Revistei Convorbiri literare, APLER și al revistei „Hyperion” – GEORGE ALEXANDRU SEREDIUC
- Premiul revistelor „Convorbiri literare” – SIMONA DRUMITRACHE
- Premiul revistelor „Familia” și „Euphorion” – IOANA MIRON
- Premiul revistelor „Dacia literară” și „Cronica” – BOGDAN FEDEREAC
- Premiul revistei „Arges” – ALEXANDRA CHELU
- Premiul revistei „Ateneu” – DANIELA MARIA VARVARA
- Premiul revistei „Poesis” – CARMEN STANCIU
- Premiul revistei « Poezia » - MARIA LUIZA TUCULEANU
- Premiul revistei »Feed back » - DANA CLARA NECULA
- Premiul revistelor « Porto franco », « Dunărea de Jos » și « Antares » - MIRELA ALDEA
- Premiul revistei »Cafeneaua literară » - LENUȚA

DOLINSCHI
- Premiul revistei »Viața Românească – RODICA ION
C. SECTIUNEA INTERPRETARE CRITICĂ A OPEREI EMINESCIENE
- Premiul revistei "Convorbiri literare" – ELENA CRISTINA POPESCU
- Premiul revistei "Dacia literară" – IRINA ROXANA GEORGESCU
- Premiul revistei "Hyperion" – ȘTEFANA BURZUC
- Premiul revistei - « CRONICA » - LAURA OPAIT

*

„POESIS” - 20 DE ANI 2009

La Satu Mare s-au încheiat festivitățile **Zilele culturale Poesis – 20 de ani**. Au fost prezenți scriitori din țară și străinătate. Redacția a acordat în acest an următoarele premii:

1. OPERA OMNIA

- Dumitru Țepeneag și Dr. Honoris Causa al Universității de Vest „Vasile Goldiș” – Arad, filiala Satu Mare
- Adam Puslojič (Serbia)

2. MARELE PREMIU ”POESIS – 20 de ani” – Nichita Danilov

3. PREMIUL DE EXCELENȚĂ „20 de ani Poesis” – Irina Mavrodin

4. CRITICĂ LITERARĂ – Gheorghe Glodeanu

5. ESEU – Marius Ghica

6. STUDIU MONOGRAFIC – George Ardeleanu

7. PREMIUL „ADY ENDRE” – Gaál Áron (Ungaria)

8. PREMIUL „GH. BULGĂR” – Gheorghe Mocuța

9. REVISTE DE CULTURĂ – Apostrof și Arca – pentru 20 de ani de excelență literară

Director
George Vulturescu

ABONAMENTE LA FAMILIA

Revista Familia anunță cititorii și abonații că la abonamentele efectuate direct la redacție se acordă o reducere de 30%. Astfel, un abonament pe un an costă 40 lei. Plata se face la sediul instituției - Oradea, Piața 1 Decembrie nr. 12.

De asemenea, se pot face abonamente prin plată în contul RO80TREZ0765010, deschis la Trezoreria Oradea. Abonamentul pe un an costă 60 lei. Redacția va expedia revista pe adresa indicată de către abonat.